

Съставител Михаил Бояджиев

ЗНАК НА ПРИЗНАНИЕ

Сборник разкази, спомени
и документи за преподаватели
от ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ – Варна

ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВЕН КОМИТЕТ

Съставител
Михаил Бояджиев

ЗНАК НА ПРИЗНАНИЕ

Сборник разкази, спомени
и документи за преподаватели
от ВВМУ „Н. Й. ВАПЦАРОВ“ – Варна

Издателство МС
Варна, 2018

Сборникът представя някои преподаватели във Военно-морското училище – Варна от годините 1961 – 1966, като използва материали от интернет, открити архивни данни, аудиоинтервюта с преподаватели, техни колеги и бивши курсанти от училището. Материалът е изложен обективно, максимално придържащ се до използваните източници и без оценка делото на всеки преподавател. Целта на сборника е отдаване дължимото уважение и признателност към хора, които освен предаване на знанията си са оформили и характери на млади курсанти по време на обучението им като морски офицери. Сборникът е третият от поредицата с подобна тематика.

ЗНАК НА ПРИЗНАНИЕ

Сборник разкази, спомени
и документи за преподаватели
от ВВМУ „Н. Й. ВАПЦАРОВ“ – Варна

© Съставител Михаил Бояджиев

Редактор Петър Тодоров
Коректор Светла Трайкова
Дизайн Кирил Тодоров

Формат 60/84/16 – 10,5 п.к.

© Издателство МС
Варна, 2018
Тел.: 052 603 640
morskisviat@gmail.com

ISBN 978-619-7328-50-9

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ ОТ НАЧАЛНИКА НА ВОЕННОМОРСКОТО УЧИЛИЩЕ - ВАРНА.....	5
ВЪВЕДЕНИЕ.....	9

ПОЧИНАЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИ

КАП. I РАНГ ИНЖ. ЙОРДАН ПРАЦИНКОВ.....	11
КАП. I РАНГ ДОЦ. Д-Р ИНЖ. КИРИЛ МЕДНИКАРОВ.....	34
КАП. I РАНГ ИНЖ. КРУМ МИХАЙЛОВ.....	53
ПРОФ. СИМЕОН СИМЕОНОВ.....	63
МАЙОР ХРИСТО ГРАМЧЕВ.....	70

НАШИ СЪВРЕМЕННОЦИ

ДОЦ. Д-Р ВЯРА ПЕТКОВА.....	85
ГЕОРГИГЕОРГИЕВ.....	111
ИВАН РАЛЧЕВ.....	114
КАП. I РАНГ ДОЦ. ИНЖ. КОСТА КЕРЕМИДЧИЕВ.....	123
КАП. I РАНГ ДОЦ. ИНЖ. КОСТАДИН ЯНКОВ.....	128
КАП. I РАНГ ДОЦ. Д-Р ИНЖ. КРЪСТЮ МАЛЧЕВ.....	137
СНЕЖИНА ПРОДАНОВА (СТАНОВА).....	139
КАП. I РАНГ ДОЦ. Д-Р ИНЖ. СТОЯН КЮЛДЖИЕВ.....	144
КАП. I РАНГ ДОЦ. Д-Р ИНЖ. ХРИСТО БОГДАНОВ.....	156
БЛАГОДАРНОСТИ.....	166

Уважаеми читатели,

В тази книга ще можете да се запознаете с дейността и творчеството на част от създателите на съвременната морска образователна система – бивши преподаватели от Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров”, които с ум, душа и сърце са работили за морската идея и за издигане авторитета на морската ни Алма Матер.

Благодарната цел на съставителите на сборника, наред с издадените вече сборници за капитан I ранг доцент доктор Цветан Папазов и капитан I ранг професор д.т.н. Емил Станчев, е не само отдаване на полагащата се признателност към тези преподаватели, допринесли съществено за успехите на знаещите, можещи и перспективни наши възпитаници в лоното на българското морячество, изграждането им като професионалисти и израстването им като личности. С настоящия сборник изразяваме респекта си от всеотдайния труд на преподаватели

с висока академична почтеност и ценности, оформили настоящия облик на Висшето военноморско училище, допринесли за неговия международен престиж и признатото съвременно качество на обучение, което осъществява – гордост и чест за всички нас, които сме част от него.

През последните години съществено се увеличиха постиженията на ВВМУ в учебно-образователната и научноизследователската дейност в интерес на морската индустрия, Военноморските сили на Република България и международното сътрудничество.

Успешно преминават одитите на Европейската агенция за морска безопасност (EMSA) и английския Лойд Регистър. Непрекъснато се усъвършенства учебно-плановата документация за изпълнение изискванията на Международната конвенция за вахтената служба, нормите за подготовка и освидетелстване на морските лица (STCW), както и свързаните с тези промени регламенти на Изпълнителна агенция „Морска администрация”.

Разкрити са нови специалности, непрекъснато се разширява спектърът на квалификационните курсове за обучение на морски лица. ВВМУ усъвършенства и своя научноизследователски потенциал като задължителна стъпка в осъществяването на ефективно взаимодействие между образователен процес, наука, технологично развитие и иновационна политика.

Значително се подобри образователно-изследователската инфраструктура и средата за живот. Основен акцент в това направление е разкриването на нови корабни симулационни комплекси, изграждането на модерни полигони за практическо обучение и повишаване на квалификацията, създаване на нови лаборатории, обновяване на лекционни зали, класни стаи и др.

За растящият международен авторитет на ВВМУ говори факта, че училището беше домакин на годишната асамблея на Международната асоциация на морските университети през 2017 г. Важен акцент на международната дейност на училището е поддържането на контакти и договорни отношения с чуждестранни военноморски, морски академии и университете-

ти от Европа, САЩ, Канада, Азия и Австралия. Тези контакти осигуряват реални условия за участие на курсанти и студенти в учебно-плавателни практики на американски, полски, италиански и румънски кораби.

Забележително е, че и днес кадрите на училището, следвайки фарватера на плеядата свои командири и преподаватели, са сред най-търсените на световния пазар, че тяхната работа на всички континенти и океани е прекрасен пример за интеграционните възможности на България във времето на глобализацията се свят.

И за всички тези успехи съществен принос имат преподавателите на ВВМУ, чийто живот и творчество са описани в сборника. Най-важното послание на книгата е да помним и ценим дейността и успехите на преподавателите на ВВМУ в тяхната високохуманна преподавателска и възпитателска дейност. Заслужено да се гордеем с техния принос и всеотдайност в осъществяване на нашата обща мисия – образованието на младите българи, както и утвърждаване на хуманните и научните ценности, които са по-трайни и значими от изпитанията на трудното ни всекидневие и са издигнати от най-светлите умове на човечеството.

Уверен съм, че техният пример ще вдъхновява и младите преподаватели, изследователи, курсанти и студенти за същата академична отдаденост и любов към ВВМУ „Н.Й.Вапцаров“.

*Ректор на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров” – Варна
Флотилен адмирал професор д.в.н. Боян Медникаров*

ВЪВЕДЕНИЕ

В паметта и сърцето на всеки човек специално място заемат неговите учители и преподаватели – хората, които в детството и в младежките години са му давали знания, опит и пример – капитал, от чийто „лихви“ се печели цял живот.

И ако през годините и днес Морското училище има безспорен международен авторитет и възпитаниците му се реализират успешно у нас и по света в различни области на морската индустрия и отбраната, то най-голям принос имат неговите преподаватели. Заедно с началниците и командирите всеотдайно и търпеливо, випуск след випуск те ни водеха по пътя на познанието и любовта към морето, споделяха своята професионална и натрупана житейска мъдрост. С това допринасяха да станем годни за живота и максимално полезни за обществото.

По време на курсантските ни години в Морското училище нашите преподаватели не само ни предаваха знанията си. Те пряко или косвено оформяха характери, отключваха интереси, заразяваха с дух. И отдавна беше времето и нуждата да се обърнем към техния живот и дейност. Да покажем, че не сме ги забравили, че сме им благодарни. Благодарността и признателността ние чувстваме като дълг пред самите нас, а и пред хората, които са ни помогнали да израснем. Това е благородно чувство и отразява паметта за всичко получено и съхранено, изразява желанието да отговорим на извършеното добро с добро.

Настоящият сборник е трети от поредицата, посветена на преподаватели от Морското училище. Мотивиран е от единственото желание на малка група бивши възпитаници на училището да изпълнят този свой дълг.

Много от преподавателите в Морското училище оставиха имената си в морската история като някои от тях са удостоени с

бронзови плочи, поставени на фасадата на училището, под които днешните курсанти и студенти полагат цветя на признателност. Изборът на „букета“ преподаватели в сборника е определен главно от „организационни“ съображения. Те са водили лекции основно на курсантите от техническия профил на училището през годините 1961-1966, периода, когато съставителят на сборника е бил курсант. Включени са само преподаватели, за които има установен контакт директно с тях, техни близки или е открита информация в достъпни източници. Извадката от 14 преподаватели е представена по азбучен ред на малките им имена като на първо място са поставени починалите. По обясними причини данните за някои са по-обширни, за други – по-бедни, дори схематични. Използвани са записи от проведени интервюта с определени преподаватели или представени от тях писмени материали, а също и такива от техни близки, колеги и бивши курсанти, архивни данни от Централния военноисторически архив в гр. Велико Търново, музея на Морското училище и материали, открити в Интернет. Взети са под внимание и двата блога на випуск 1961 – 1966 г. Копия на открити важни документи и снимки са вмъкнати след текстовия материал за всеки преподавател. Посочени са и използваните източници.

Материалите са изложени съвсем обективно, за някои дословно – така както са получени от източниците с минимална редакция на места, която не променя смисъла на фактите и изложението. Не е допусната лична оценка на един или друг преподавател – целта на сборника не е такава, а и съставителят няма това право. За някои преподаватели бяха забелязани повторения в различните източници, дори и противоречия. Част от тях бяха елиминирани, а други бяха оставени по целесъобразност.

Съставителят на сборника не е професионален писател и няма литературни увлечения. Настоящият труд както и издадените до момента два подобни сборника са негови спонтанни опити за отдаване признателност на тези, които са градили характери – негов и на съвипускниците му по време на годините в Морското училище. В този смисъл той разчита на търпението на читателите и на снизхождението им към евентуални неволни грешки.

Съставителят

ПОЧИНАЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИ

Кап. I ранг инж. Йордан Пращинков – преподавател по дисциплините „Строителна механика на кораба“, „Теория на кораба: теория на винта“, „Теория и устройство на кораба“ и „Термодинамика“.

*Кап. I ранг инж.
Йордан Пращинков*

За обучението и преподавателската кариера на инженер-корабостроителя Йордан Пращинков

Източник: Кап. I ранг доц. д-р Кожухаров, Асен, Историческо бъдеще, 2014/1-2

Дипломираните деятели на родното корабостроене и кораборемонт предизвикват интерес у изследователите отдавна. През последното десетилетие той в значителна степен е удовлетворен с публикациите на биографичните очерци за Иван Родев, Карл-Петър Трънка, Константин Радулов, Карл Славомиров, Александър Рождественский, Николай Попов, преподавателите Протасий Пампулов и Александър Левков. По-неудовлетворително са осветени биографиите на следващите поколения корабостроители, особено на тези, които започват да се изявяват като лектори на вододела между монархичното и републиканското управление на Третата българска държава. А именно в това твърде бурно и превратно военно време кораборемонтът и корабостроенето в България изживяват разцвет. Един измежду най-образованите

деятели на тази нова вълна инженери-корабостроители е Йордан Митев Пращинков – лектор и специалист, чието име се споменава лаконично или се подминава с мълчание в научните публикации, а ако все пак се посочва, то е с откъслечни и непълни данни в справочната литература. Наистина през 1997 г. е обнародвана неговата „Кратка автобиография“. Издадена от инж. Пращинков на преклонна възраст, тя има съществени пропуски, които могат да се обяснят с неговата скромност. В същото време паметта за него е жива както сред ветераните на Кораборемонтен завод (КРЗ) „Флотски арсенал“ (сега „ТЕРЕМ – КРЗ Флотски арсенал – Варна“ ЕООД), така и сред възпитаниците на флотската Алма-матер, за което свидетелства удостояването на Пращинков със стела на добилата вече известност „Алея на преподавателя“ във Висшето военноморско училище – Варна. В последното десетилетие на миналия век заслугите му са оценени и от министъра на отбраната Валентин Александров в нарочна заповед. Очертаното противоречие в достатъчна степен разкрива състоянието и актуалността на повдигнатия проблем.

При изследването, освен известните публикации на български език, са използвани документи от Държавния военноисторически архив – Велико Търново (ДВИА), както и семейната сбирка на инж. Димитър Пращинков, в която се съхраняват копия от дипломите, личният дневник, свидетелствата и фотографиите на имения му чичо. Основни методи, прилагани при изследването, са историзмът, сравнителният анализ, обобщението и формалната логика.

Йордан Митев Пращинков е роден в гр. Враца на 27 февруари 1910 г. (ст. стил, по-нататък всички дати са по новия стил, към който България преминава през 1915 г.). Постъпва „като доброволец с права на ученик-машинист“ в Морското машинно училище, чийто теоретичен курс успешно завършва (1927 – 1930 г.). Същата година, след спечелен конкурс, в който участват 14 души, продължава обучението си в Морския отдел на Военното училище – София. В личния си дневник от този период младият Пращинков изказва своето огорчение, че въпреки високия успех, постигнат по време на конкурса, изпитната комисия го оставя да

учи в страната, а не го класира за изпращане във военноморското училище в Ливорно с аргумента, че в средния курс не е учил френски език. Мечтата да учи зад граница обаче остава, за да се реализира десет години по-късно.

През 1933 г. Й. Пращинков завършва Военното училище в София и с това придобива първото си висше образование. Произведен е в офицерско звание и е назначен за командир на взвод, а след това и за командир на стражевия кораб „Беломорец“. Така той става строеви офицер, но явно повече го влече техниката, което се вижда от развитието на кариерата му по-нататък.

От 1936 до 1938 г. служи като механик на учебния кораб „Асен“ в Черноморския флот, а след това и като възпитател в Морско училище – Созопол (март 1938 – февруари 1939), където навлиза в преподавателската професия. И на двете длъжности той има възможност да се отдаде на своето увлечение към техниката, при това не само на теория, но и на практика – при експлоатацията на машини по време на службата си на учебния кораб „Асен“.

Едновременно с това младият офицер е определен да усвоява не само технически знания, но и чисто военни дисциплини. Така например през 1937 г. завършва „Химически курс“ в Казанлък. Явно командването на флота се надява, че ще го върне към кариерното развитие на строеви офицер. Но тази прогноза не е съдено да се сбъдне, за което може да се намери ясно обяснение: интересите на Пращинков в науката и техниката са значително по-сериозни. Ето защо той участва в един от обявените конкурси за обучение в чужбина и успешно се класира. Така през 1939 г. става стипендиант във Висшето техническо училище (ВТУ) в Берлин, Германия, във факултета по „Корабостроене“, който завършва през 1943 г. с диплома по едноименната специалност. Заедно с него учат Никола Стилянов Калицин (1918 – 1970 г.), впоследствие професор по физика, и Иван Дафинов Кисьов (1910 – 1998 г.), впоследствие професор по техническа механика. Засега не са открити подробности за това, как протича подготовката на Пращинков. Известно е (по преразказ на неговия племенник инж. Д. Пращинков), че дипломирането му е свързано с проектиране на подводница. Всъщност тази тема е традиционна

за българските стипендианти-корабостроители, както и традиционно е обучението на флотските офицери във ВТУ – Берлин още от времената на Първата световна война. Тогава сред студентите на посоченото висше учебно заведение са зрелостниците на Машинното училище при Флота на Негово Величество Протасий Христов Пампулов (впоследствие инженер), Иван Стойков Брилянтов (впоследствие инженер), Иван Спасов Белев, Петко Димитров Пеев, Тодор Ганчев Бамбеков, Петър Йорданов Калчев, Иван Тодоров Понорски, Христо Янев Кръчмаров, Тодор Илиев Тодоров, Ганчо Димитров Гигов (впоследствие инженер), Димитър Ганев Карагъзов, Динко Кръстев Пелов, Иван Сотиров Костов и Веселин Иванов Дремджиев. Както се вижда от списъка, далеч не всички стават инженери, което се обяснява донякъде с катастрофалния за Четворния съюз край на войната. Част от тях се дипломират след подписването на Ньойския договор. Между двете световни войни стипендианти на българската държава там са и други възпитаници на флотската Алма-матер, сред които може би най-именитият е Минчо Острев, известен конструктор на морски мини и професор в Държавния университет – Варна. Всъщност посоченото обучение в Берлин на български морски офицери отразява развитието на една тенденция, проявила се още в началото на миналия век. Тя е свързана с изпращане на зрелостниците на Машинното училище в чужбина, за да следват в западноевропейски висши технически училища. Пращинков е един от последните, които успяват да придобият диплома във ВТУ – Берлин и то като инженер-корабостроител. След края на Втората световна война възпитаниците на Морското училище продължават да получават корабостроително образование зад граница, но предимно в СССР.

За кратко време Йордан Пращинков е и слушател във Военната академия (зачислен с МЗ 108/15 ноември 1941 г.). В крайна сметка той прекъсва, най-вероятно поради обучението си в Германия (засега не е изяснено на какво основание става възможно да учи едновременно в две висши учебни заведения; откритите архивни документи само свидетелстват за този странен факт, но не дават обяснения как двете обучения, съответно в Берлин и София, ще

се съвместяват). Завършването на Висшето техническо училище в Берлин е легализирано в България едва през февруари 1945 г. с полагане на държавен изпит. Причината за забавянето на този акт се дължи на затрудненията, които съответните органи изпитват в резултат на войната и преустройването на държавния апарат.

Съгласно съществуващата традиция, морските офицери с висше техническо образование членуват в Българското инженерно-архитектурно дружество (БИАД) – Варна. В това отношение Пращинков не прави изключение. Той става член на БИАД след края на Втората световна война в силно политизирано време. През 1946 г. структурата се превръща в удобна трибуна за идеологическа пропаганда на местни функционери на Отечествения фронт (ОФ), а това е в разрез с разбиранията на морския офицер, който по принцип се стреми да страни от агитациите на политическите партии. Може би поради тази причина в автобиографията си Пращинков „пропуска“ участието си в БИАД.

По-нататъшната му служба преминава във Варна в състава на Черноморския флот и то в репресии. При посочените условия на Пращинков се налага още на 11 септември 1944 г. да се яви в Ремонтно-техническата работилница (по-нататък ще бъде използвано и популярното име на структурата – „Арсенала“), за да пристъпи към ремонт на катери на Червенознаменния черноморски флот. Съветските окупационни власти настояват „Арсеналът“ да работи с пълен капацитет и с нужното качество, доколкото в резултат на разрушенията в градовете по северното черноморско крайбрежие корабостроителните и ремонтни мощности на СССР се оказват недостатъчни. И Пращинков наред с останалите си колеги се справя с нарастващото количество поръчки. Успоредно с проявените организаторски способности през периода в публикациите се отбелязва приносът му като инженер при строителството и усъвършенстването на технологията на ремонта на най-голямата серия миночистачни катери в историята ни, която е така необходима за следвоенното миночистене на западното черноморско крайбрежие. Отделно ветераните си спомнят за уважението си към инж. Пращинков, което ги респектира да остават на работа в „Арсенала“, въпреки примамливите предложения на други пред-

приятия във Варна. В това отношение морският офицер се изявява като обаятелен ръководител с експертен стил на управление. В научните публикации се отбелязва личният му принос за успешната дейност на “Арсенала”.

През 1946 г. Пращинков е уволнен в запаса независимо от всеотдайната служба, постигнатите успехи в кораборемонта и липсата на доказателства за проявена нелоялност към новата власт. От октомври 1946 до март 1947 г. той работи като инженер-корабостроител в „Корабостроителна, корабоплавателна и риболовна кооперация „Нептун“ – Варна.

Доколкото миночистачните действия по българското черноморско крайбрежие продължават да се очертават като изключително важна военна и народностопанска задача в условията на икономическа разруха и липса на необходимата техника, напълно обосновано е поправена допуснатата грешка и Пращинков отново е „възстановен“ като офицер, като заповедта за уволнението му е отменена. Първоначално той е назначен за помощник-началник, а след това и за началник на Ремонтната корабостроителница (от 1 януари 1948 г. – Ремонтно-техническа работилница) при Черноморския флот (април 1947 – октомври 1949 г.). На посочената длъжност е произведен в звание „капитан II ранг“. След това става „началник на Технически отдел на ВМС“ (1949 – 1952 г.). Едно от най-забележителните постижения, към които на тази длъжност той има отношение, е изваждането от морското дъно на парахода (п/х) „Шипка“, потопен през 1941 г. от съветска мина. Според племенника му именно капитан II ранг Пращинков извършва инженерните разчети за изработването на подемните балони (1949 г.) за вдигането на п/х „Шипка“ от дъното. Той е и един от офицерите, които ръководят самото вдигане, което става факт на 12 юли 1952 г. Тук инженерът-корабостроител проявява своя професионализъм, като прилага получените в Германия знания. Този епизод от българската военноморска история е паметен за него и явно той държи да бъде запомнен. Ето защо не е случайно, че той дарява на Военноморския музей – Варна серия фотографии от етапите на вдигането на кораба от дъното на морето. В същото време е озадачаващо, че този момент от кариерата му не е отбе-

лязан в посочената по-горе „Кратка автобиография“. В този текст Пращинков не споменава и нагръдните знаци, с които е награждаван като офицер.

През периода от 8 май 1952 г. до 1 юни 1953 г. инж. Пращинков е преподавател във факултет „Технически“ на Морско училище, откъдето повторно е уволнен по „собствено желание“. През същия период чете лекции и в Държавния университет на град Сталин (Варна). Въз основа на чл. 33 на Закона за висшето образование и решение на Академическия съвет при Университета на град Сталин от 15 май 1952 г. е издадена заповед № 4030/18 от юли 1952 г. за назначаването му за хоноруван преподавател към катедра „Теория на кораба“ в Строителния факултет на Университета, където му се възлагат дисциплините „Строителна механика на кораба“ III част и „Теория на кораба: теория на винта“. По спомени на Стоян Иванов (негов студент от този период, а по-късно и колега-преподавател) Йордан Пращинков се изявява като ерудиран лектор. Година по-късно той е назначен за редовен преподавател в отдел „Корабостроене“ в Държавния университет на гр. Сталин до неговото закриване през 1956 г.

Прекъсването на преподавателската дейност го връща към индустриалната практика. До 1959 г. Пращинков работи в конструкторското бюро на Корабостроителния и кораборемонтен завод „Георги Димитров“.

През 1962 г. отново е назначен за преподавател във ВВМУ, където се изявява като лектор до 1972 г. Доколкото към края на 60-те години във ВВМУ се закрива специалността „Корабостроене“ и му се налага да чете един съкратен курс (дисциплината за некорабостроителните специалности се нарича „Теория и устройство на кораба“) на това, което е учил в Германия и практикувал в „Арсенала“, той насочва своето внимание към средното образование. Подобно на своя колега-корабостроител и бивш царски офицер Протасий Пампулов, в края на 50-те години Пращинков работи към Доброволната организация за съдействие на отбраната (ДОСО) в структурите по корабомоделизъм, където като съдия в републикански първенства дори е награждаван. Контингентът от състезатели, с които общува, се състои предимно от среднош-

колци. Очевидно придобитият опит в работата с тях, както и фактът, че по това време се разкриват три средни технически учебни заведения по корабостроене, трайно ориентира интересите му към средното техническо образование, независимо от следващите назначения. Там той намира широко поле за изява, като става автор на няколко учебника.

Многократното преиздаване на учебниците е свидетелство за качеството им и носи признание на автора като безспорен авторитет в корабостроенето в България. С тях Пращинков спомага за подготовката на средни технически кадри в корабостроенето, където те имат ключово значение. Неговият колега Стоян Иванов свидетелства, че показаната с изданията компетентност става причина бившият морски офицер да бъде многократно привлечан от сп. „Корабостроене и корабоплаване“ за рецензент на статии от областта на корабостроенето.

За заслугите на Йордан Пращинков към родния военен кораборемонт си спомнят към края на живота му, когато министър Валентин Александров го произвежда в звание „капитан I ранг“.

Й. Пращинков умира на 12 септември 1993 г.

В заключение следва да се подчертае, че кариерата на Йордан Пращинков е изпълнена с превратности и обективни препятствия за реализация на неговите заложи и придобити знания. Закономерно на вододела на две епохи в условията на радикалните нагласи на републиканското управление на Отечествения фронт, подобно на десетки други български офицери, той няма пълноценен шанс да продължи кариерата си във флота. Високият образователен ценз, придобит в Германия през ноември 1943 г., десет месеца по-късно ограничава и без друго скромните възможности за неговата реализация като специалист-корабостроител в България. Въпреки това той не само дава своята лепта за развитието на родното корабостроене и кораборемонт в онова изключително трудно време, но малко по-късно намира начин да се изяви в аварийно-спасителните действия на флота (изваждането и възстановяването на п/х „Шипка“) и в образователната система. Приносът му в последната е огромен и разнопосочен, като преподавател в две висши училища, възпитател на подрастващото

поколение в корабомоделистките структури и като автор на многократно преиздавани учебници в средното техническо образование, обслужващо разрастването на родната корабостроителна индустрия. Ето защо капитан I ранг Пращинков достойно заема своето място в „Алеята на преподавателя“ във Висшето военноморско училище – Варна и изобщо в пантеона на деятелите на българското техническо образование.

**Спомени за кап. I ранг инж. Йордан Пращинков
от неговия племенник инж. Димитър Пращинков,
выпуск 1962 – 1967 г. на Морското училище**

Източник: Представен писмен материал от г-н Димитър Пращинков.

С цел да избегна дублирането на информацията, която вече съм давал на кап. I ранг доц. д-р Асен Кожухаров от Военноморското училище, която той използва, за да напише статията си „За обучението и преподавателската дейност на инженер-корабостроителя Йордан Пращинков,“ публикувана в списание „Историческо бъдеще“ – 2014/1 – 2, в тези спомени няма да се спирам на известните и публикувани вече данни за неговия живот като инженер и преподавател, а преди всичко върху личните му качества като човек, който е оставил значима следа след себе си в паметта на много хора, с които по някакъв повод е общувал: роднини, колеги, приятели, студенти и курсанти във Военноморското училище, моряци, рибари и др. и най-вече на мен самият.

Йордан Пращинков е роден на 27.02.1910 г. в бедно семейство във Враца. Семейството имало 6 деца – 4 братя и 2 сестри. Той е бил последното, най-малко дете в семейството. Годиците на детството му съвпадат с един тежък период от нашата история – Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война. Най-старият му брат е 18 години по-голям от него и през целия този период е на фронта. Бил е картечар на немска картечница „Максим шпандал“ и през Първата световна война участва в състава на кавалерията на ген. Колев на Добруджанския фронт

срещу руските войски. Баща ми е предпоследното дете в семейството, роден е през 1906 г. и ми е разказвал за ужасната мизерия, в която са живели не само те, а и мнозинството от семействата около тях. Ходели са във Врачанския Балкан да берат кокичета и минзухари и да ги продават, за да се изхранват. Зимно време ходели да сечат нелегално дърва в гората, за да се топят. Баща ми учил до 5-ти клас и напуснал училището, за да учи занаят – станал шивач. Подобна била съдбата и на другите деца в семейството, с изключение на единият от братята, Иван, който завършил ж.п. училището в София и работеше в системата на железниците.

Йордан Пращинков още от малък проявявал огромно желание да се учи. Преценил, че няма шанс да учи в гимназия и университет, защото няма как да се издържа, през 1927 г. той решава да се яви на приемен изпит в Машинното училище във Варна. Пристига през лятото във Варна и тъй като няма къде да пренощува, спи под една лодка на Офицерския плаж. Издържал успешно приемния изпит и бил приет. Проявил се като много старателен и амбициозен кадет и през 1930 г. завършил с отличие Машинното училище. Записал се веднага във Военното училище в София. И там продължил да влага сърце и душа в обучението си. Явно вече имал формирано родолюбие и чувство за чест, достойнство и отговорност, което ясно личи от един дневник, който всеки юнкер във Военното училище е бил длъжен да води през периода на обучението си. Притежавам този дневник. В него той пише:

„Невъзможността ми поради липса на материални средства да продължа по-нататъшното си образование, ако бях завършил гимназия, ме накара да постъпя в Морското машинно училище във Варна, след свършването на което, с тези технически познания и практика, които щях да придобия, можех да си пробия път в живота.

Опознавайки се с живота на училището, аз открих възможността след свършването на теоретичния му курс да постъпя във Военното училище в София и да стана морски офицер, а с това да осъществя и мечтата си, която по друг начин не бих могъл да постигна. За тази цел аз си поставих задача да изляза

един от първите ученици по успех и по поведение. И наистина при свършването на теоретичния курс, аз останах много доволен и радостен от това, че всичко се изпълни тъй, както си го бях предначертал.

На 28 юли 1930 г. се явихме 14 души кандидати на конкурсен изпит и на щателен медицински преглед. От тези 14 кандидати трябваше да бъдат избрани 2 души за следване в Морската академия в Ливорно, Италия и 3-ма – за Военното училище в София. От всички кандидати, класирани по успех и поведение, от които аз бях първи, началникът на отделението (във военното министерство Д.Пр.) в София трябваше да избере за Италия и за Военното училище. Доста дълго очаквах с нетърпение решението на началника на отделението, докато най-сетне на 21 септември съобщиха, че аз и още двама сме определени за Военното училище, а други двама, макар и много по-назад от мен по успех са определени за Италия. Отначало това ми направи доста силно впечатление, но после, щом като се обясни, че това става по единствената причина, че от Италия искат ученици, които са учили френски език, аз се успокоих, като имах пълно доверие в авторитета и справедливостта на началниците си. Все пак радостта ми беше неизмерима, че най-после ми се осъществи мечтата, за постигането на която в разстояние на 3 години не пожалих нито средства, нито труд, нито време. И каква по-голяма награда може да получи човек от тази да види най-сетне плодът на положения труд“.

Тук ми се струва подходящо да кажа, без да споменавам името на човека, че Йордан Працинков прояви всякаква липса на завист и до края на живота си беше семеен приятел с един от двамата, които са били изпратени да учат в Италия. Какъв блестящ пример за душевно богатство и доброта, която се спотайваше зад сериозното му отношение към работата и в живота.

Йордан Працинков завършил с отличие Военното училище, бил произведен в офицерски чин „Лейтенант“ и бил изпратен като ротен командир в Русе. От престоя му там има една любопитна случка, която демонстрира черти от характера му. По време на учебни практически упражнения на тема „Хвърляне на

бойна граната от окоп“, той се намирал в окопа заедно с един войник. Според инструкцията, войникът трябвало да дръпне предпазната халка на граната, за да активира взривяването ѝ и веднага да я хвърли към указаната цел. Но за беда войникът се объркал и след като дръпнал халката, изпуснал гранатата вътре в окопа. Йордан Пращинков реагира мигновено, грабнал гранатата и я изхвърлил от окопа. Гранатата избухнала във въздуха и за щастие двамата с войника останали невредими.

Желанието му да се учи не угасвало в него и през 1939 г. научил, че ще се обяви конкурс за изпращане на 2 цивилни и един офицер за обучение в германската Политехника в Берлин. Той се явил, спечелил конкурса и заминал да следва корабостроене. От цивилните заедно с него заминали да учат машинно инженерство двама души, които после станаха професори – Иван Кисьов – по машинно инженерство и Никола Калицин – по физика, който беше и ръководител на секция в БАН по космонавтика.

За един 29 годишен млад мъж, пълен с желание да се учи и да опознае живота в Германия по онова време, сигурно е било голямо приключение. Но когато си спомним, че в периода от 1939 до 1944 г., през който той е бил там, е бушувала Втората световна война, имало е следене на чужденците от Гестапо и англо-американските бомбардировки, които са били много интензивни над Берлин, можем да си представим, че животът му, може би, не е бил лесен.

Връща се във Варна в първите дни на септември 1944 г. и си наема квартира в ъгловата сграда на ул. „27 юли“ и бул. „Княз Борис I“, срещу църквата „Св. Никола“. Изтръпнал, когато през прозореца видял на 9.09.1944 г. препасани с патрондаши и бомби партизани да се разхождат по улиците. Царски офицер, завършил образование в хитлеристка Германия – как мислите, че са го гледали комунистите? За тях той е враг! За щастие, братята и сестрите му са комунисти и може би това го спасява от най-лошото. Защото доста морски офицери са изчезнали през тези мътни дни. Впоследствие, когато през 1962 г. дойдох във Варна и постъпих във Военноморското училище, моят чичо ме запозна с един свой съсед, казваше се Ефтим Филев и живееше на ул. „Стефан

Караджа“ срещу турската баня (на нейно място сега е построен хотел „Черно море“). Този Ефтим Филев беше завършил Морската академия в Ливорно, Италия, бил морски офицер, капитан и след 9.09.1944 г. го бяха изпратили да копае водопроводни канали като общ работник. Чак през 1967 г., когато започна работа в конструкторското бюро на КЗ „Г. Димитров“ във Варна, тогава построихме заводския влекач „Стоян Павлов“ и Евтим Филев му беше капитан. След почти 25 години Филев беше полу-реабилитиран да плава в акваторията на корабостроителния завод.

През 1948 г. Йордан Пращинков се оженва и живее в семейната триетажна къща на жена си, която се намираще на ъгъла на ул. „Баба Рада“ и ул. „Ст. Караджа“, до „Турската баня“. На това място през 1967 г. започна строежът на хотел „Черно море“. Имам документ от 1947 г., издаден от Българските пощи, с който се удостоверява, че радиоприемникът „Телефункен“ на Йордан Пращинков е запечатан и с него може да се слуша само радио „Хр. Ботев“.

Той се чувства преследван и лишен от възможност за творческа работа. Представете си мъж в разцвета на възможностите си, завършил в Германия, а тук го лишават от поле за изява. Всяка негова крачка се следи и всяка негова даже неволна грешка може да бъде изтълкувана като саботаж. А работата му е отговорна, ръководи ремонт на съветски военни катери. Няма документация, всичко трябва да се прави според преценката на хората, които извършват ремонта, вероятността от грешки е голяма. Всичко това го мобилизира до краен предел и той усъвършенства прецизността в работата си.

Той ми е разказвал, че въпреки че е бил офицер, е бил лишен от правото да има пистолет. А времената са били неспокойни, той и жена му са били млади хора и когато вечерно време се налагало да се прибират по тъмно, по неволя Йордан Пращинков се принуждавал да носи в джоба си бронзовото чукало на кухненското хаванче, за да защитава с него жена си, ако се наложи. Какво поругаване на честта и достойнството на един офицер! Тогава случайно се оплакал на баща ми (който беше комунист) и той му дал личния си пистолет „Валтер“.

Още докато бях курсант в Морското училище и излизах в

градски отпуск много често, когато посещавах дома на чичо, заедно с него слушахме „вражеските укв-радиостанции: „Свободна Европа“, „ББС“ и „Дойче Веле“. Предаванията по радиото се заглушаваха, имаше нарочно излъчвани шумове, но въпреки това успяхме да чуем приглушените гласове на Георги Марков, на Петър Увалиев, на Румяна Таслакова, на Румяна Узунова и на други, които идваха до нас от Лондон и Мюнхен. Научавахме неща и истини, които бяха недостъпни за нас и разбирахме фалша на комунистическия строй. Чичо ми обясняваше, че ако искам да знам истината, трябва винаги да се стремя да получавам информация от няколко независими източници и да се опитвам да анализирам нещата с главата си. Разказваше ми, че когато е бил в Берлин през 1939 – 1944 г., е слушал тайно „ББС“, за да се ориентира в обстановката както по фронтовете, така и по света.

Йордан Пращинков написа два учебника за средните училища по корабостроене: „Теория на кораба“ и „Строителна механика на кораба“. Времената бяха тоталитарни – независимо от темата на учебника, както в неговия случай – технически учебници, беше задължително в увода на учебника да се спомене, че под ръководната роля на БКП, а до 1953 г. – и на Сталин, промишлеността и икономиката ни се развиват с бурни темпове и т.н., и т.н.

Малцина знаят, че Йордан Пращинков беше запален рибар. Беше си направил дърводелска работилница у дома и там по негови чертежи сам си изработил 5 метрова рибарска лодка, която съхраняваше на рибарския плаж. Беше много общителен и достъпен човек, обичаше хумора, обикновените хора и с удоволствие общуваше с тях. Понеже беше признат специалист по гребните винтове, рибарите го ползваха да им направи изчисления и чертеж за изработването на гребен винт за лодките им. Това е много квалифицирана дейност, защото размерите и формите на лодките са различни, монтираните на тях двигатели също бяха най-разнообразни, нямаше го сегашното пазарно предлагане на двигатели за лодки и поради това изборът на гребен винт за лодката оказваше решаващо влияние върху разхода на гориво на мотора на лодката, а оттам – пряко и върху дохода на рибаря.

Понеже обичаше да играе белот, бридж и други игри с карти, понякога той сядаше да играе с рибарите на рибарския плаж и те го възприемаха като един от тях.

Освен това, дълги години той беше член на Съюза на преводачите в България и като пенсионер неуморно превеждаше техническа документация от немски на български за заводите във Варна и след като беше навършил 80 години.

Беше извънредно трудолюбив, скромен и почтен, дисциплиниран, възискателен и принципен, но добър човек. Обичаше да се шегува с курсантите и настояваше да търсим истината и логиката, която се крие зад сложните инженерни разчети, с цел да свързваме теорията с практиката.

Безкрайно съм благодарен на шанса да бъда близо до него и да се уча от него.

Изнесена беседа пред работниците от Черноморския флот

Източник: Вестник „Народно дело“, бр. 35, 13.10.1944 г.

Днес, пред 200 души работници от ремонтната техническа работилница при Черноморския флот, лейтенант инженер Пращинков изнесе беседа на тема: „Причини за днешната война и може ли Германия да спечели“.

В къса и сбита форма ораторът изтъкна целите, сметките и плановете, които са ръководили Хитлер и неговата клика при воденето на днешната война. Ясно и убедително той изтъкна гнилата основа на национал-социализма.

Той цитира и съпостави речи на Хитлер, Гьоринг и на най-големия съчинител на лъжи в света д-р Гьобелс, в които изтъкна завоевателната им и грабителска политика все под булото на жизнени пространства. Но те изкопаха гроб за германския народ. След историческото поражение при Сталинград, войнолюбивата клика в своето късогледство почна да славослови „мъдрото“ си ръководство със скъсяването на фронта и на снабдителните линии и с чудесата на тайното си оръжие. Но с чудеса война не се

печели. Германският войник падна от висините, в които го беше издигнал национал-социализмът.

Накрая лейтенант Пращинков се спря върху нашето поведение в днешната война, като хвърли ясна светлина върху престъпната политика на миналите предателски правителства.

Говориха след това политическият помощник-началник на Морското училище г-н Бояджиев, капитан-лейтенант Васил Киров и колегата Коста Топчиев. Всички изтъкнаха необходимостта от по-дейно участие в борбата до окончателното смазване на фашизма.

Ние, работниците поздравяваме лейт. Пращинков като народен офицер и заявяваме, че днес, когато нашата войска се командва от истински народни офицери, нито за момент не се съмняваме, че ще нанесем бляскава победа над германския фашизъм.

Гергьовски жест за двама о.з. капитани

Източник: Миевски, Христо, вестник „Народно дело“, 11 май 1993 г.

Гергьовден, денят на храбростта и празник на българската войска, беше повод за представяне пред министъра на отбраната за производство в по-горен чин на бивши морски офицери, преминали в запаса преждевременно и по политически причини.

Министърът на отбраната уважи направеното от командването на Военноморските сили предложение и със заповед произведе в чин капитан I ранг запасните офицери капитан II ранг Йордан Пращинков и капитан II ранг Христо Кукенски.

На самия Гергьовден лично командващият ВМС вицеадмирал Венцислав Велков връчи на капитан I ранг Йордан Пращинков в дома му новите пагони, забавени повече от три десетилетия. Достоен е стремежът да се поправи една несправедливост. Още по-достойно е, когато поправката идва от хора, които нямат вина за осъществяването ѝ. Болният вече в напреднала възраст достоен човек, на когото „е останала само една чест“, видимо трогнат и дълбоко развълнуван, прие новите пагони и сърдечно благодари на адмирала за вниманието.

**Кап. I ранг инж. Михаил Божинов, випуск
1943 – 1948 г. в Морското училище**

Източник: Проведено интервю с г-н Божинов

Йордан Працинков беше наш преподавател в Морското училище по дисциплината „Якост на материалите“. Неговият начин на преподаване и изпитване беше подчинен на принципа да ни научи как да използваме материала в нашата бъдеща дейност. На изпитите ни разрешаваше да ползваме всякакви книги и справочници с изключение на тетрадките, защото там беше изложен методът на отделните уроци. С други думи, трябваше да научим именно методите. Працинков заедно с другия преподавател, завършил Политехниката в Германия, Минков се отличаваха с високото си ниво и изпъкваха над другите преподаватели.

След края на войната се засили дейността на военноморския ни флот за почистване от мини на черноморското крайбрежие и река Дунав. На малките миночистачни кораби зачестиха случаи на късане на коляновите им валове. По това време Працинков е бил още преподавател, но е бил помолен да помогне за решаване на този проблем. Той извършва експерименти и установява, че късането на валовете е на различни места за различните кораби. Конструира се уред с който се измерва „дишането“ и със съответни мерки Працинков решава проблема. Освен това той даваше указания при нужда как да се извършва ремонтът на двигателите на тези кораби във Флотския арсенал.

**Кап. I ранг инж. Христо Йосифов, випуск 1960 – 1965 г.
на Морското училище, първенец на випуска**

Източник: Проведено интервю с г-н Йосифов

Мога да кажа две конкретни неща за кап. I ранг инж. Йордан Працинков:

1. Той съдейства с литература по специалността от личната си библиотека на отдел 101 в Лъджата (ТЕРЕМ – КРЗ Флотски

арсенал – Варна). Това беше в периода 1968 – 1971 г., когато аз работих там като ръководител на корпусна група.

2. Тогава той направи на мен едно лично дарение – специална маса за начертаване теоретичния чертеж на кораба, закупена от Германия. Тя се състоеше от дебел плот и разглобяеми крака, които се набиват с клинове към плота.

Документи

НО ВОЕННО-МОРСКО УЧИЛИЩЕ
СРЕДЕН ТЕХНИЧЕСКИ ОТДЕЛ
ВИДЕТЕЛСТВО ЗА ЗРЕЛОСТ

№ 1957

Цордан Митев Пращников
роден на **27. II. 1910** год. в **гр. Варна** от
инженер-пробасно-вероятелство, по народност българин, лодков български,
е постъпил на **10. VIII. 27** год. и свършил на **25. IX. 1930** год. теоретическия
курс на Техническият отдел на Народното Военно-морско училище, гдемо изучава
следните предмети: български език, **МАТЕМАТИКА**, математична дескриптивна
геометрия, обща и български история, обща и отечествена география, физика, химия,
технико българските, морско право, механика и съпротивления на материалите,
парни двигатели и парни котли, газоб двигатели, електротехника, радио-техника,
технология, чертежи, корабостроене и на зрелостния изпит, като редовен абитуриент, при победата **примерно** е получил **мн. добър (5,44)**
оценка.

Това свидетелство, припоисано от председателя и членовете на изпитната комисия и подписаното с училищния печат, се дава на

Цордан Митев Пращников за удостоверение,
че той е с завършено **СРЕДНО ТЕХНИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ**, съгласно чл. 3,
дубля „б“ от Закона за Народното Военно-морско училище, одобрен в Държавен
Вестник брой 82 от 20 април 1942 година.

Тай има право на свободна практика по техническия специалност и
право да глежи съответното на образованието си техническа служба, както и да
продължи образованието си в Висше училище.

гр. Варна Сталин 2.VI. 1952, год.

/п/ **пашиков**
Министърски протекция

ИЗПИТНА КОМИСИЯ:

/п/ **З. Попов** /п/ **С. Сивраков**
/п/ **М. Цанков** /п/ **З. Младенов**
/п/ **Х. Георгиев** /п/ **В. Ангелов**

Началник на училището
Наспоиктор на класовете

Зрелостно свидетелство за завършване на Морското машинно училище (среден курс) във Варна, 1930 г.

Успех от зрелоотния изпит по предмети:

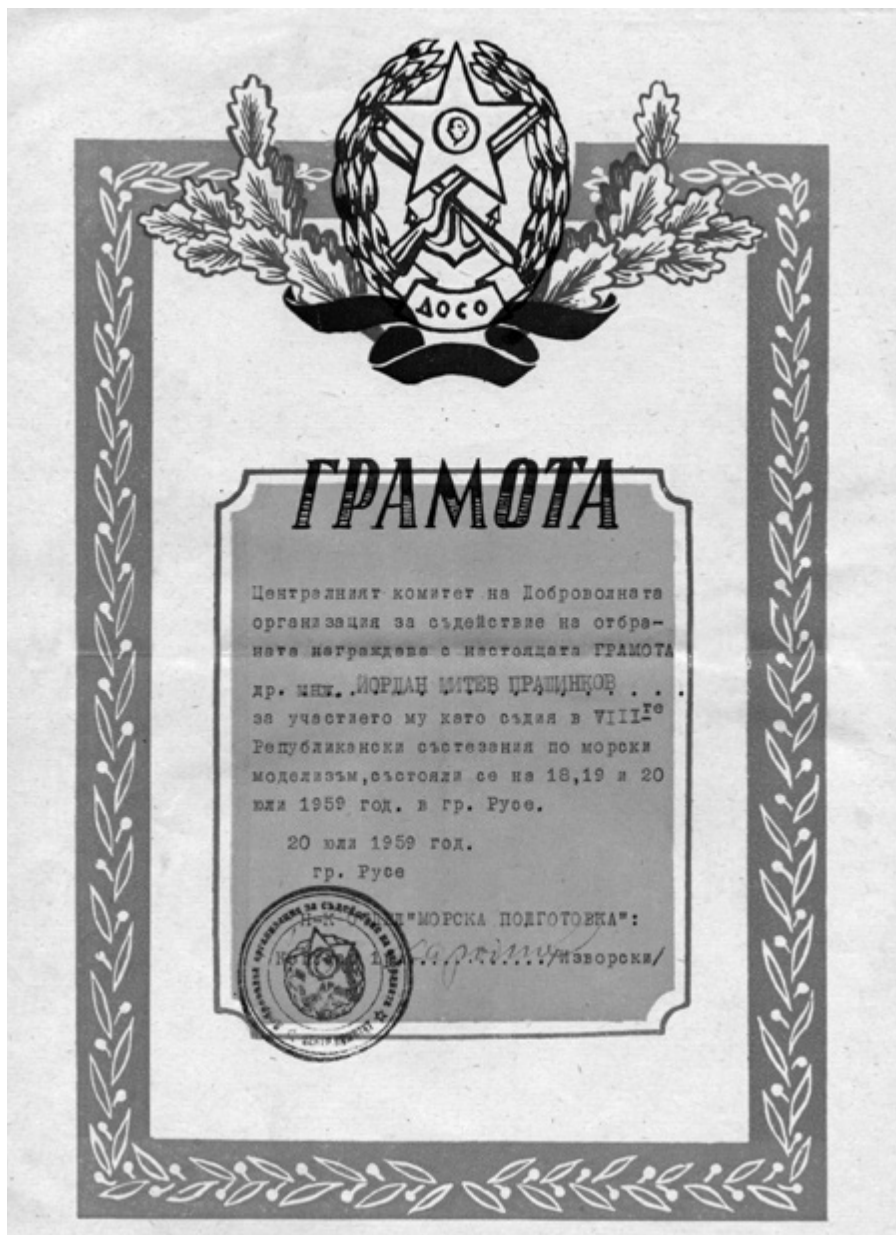
№ по ред	ПРЕДМЕТИ	УСПЕХ	
		Словом	С цифри
1	Български език	мн.добър	5.40
2	Немски език	мн.добър	5.40
3	Математика	мн.добър	5.40
4	Българска история	мн.добър	5.00
5	Отечествена география	мн.добър	5.40
6	Физика	мн.добър	5.00
7	Механика и съпротивление на материалите	мн.добър	5.40
8	Парни двигатели (парни котли и парни машини)	мн.добър	5.40
9	Двигатели с вътрешно горене	отличен	6.00
10	Електротехника и радиотехника	мн.добър	5.40
11	Технология	отличен	6.00

Диплома за завършване на Военното на Негово Величество училище, София 1933 г.

Диплома за завършване висше образование
в Берлинската политехника, Германия 1943 г.

Грамота от ДОСО за участие като съдия в републикански състезания за морски моделизъм, 1959 г.

*Йордан Працинков
като мичман II ранг,
1933 г.*

*Кап. I ранг инж. Йордан Працинков на плаване на търговски кораб
през 1964 г. с курсанти-корабостроители от випуск 1961 – 66 г.*

Кап. I ранг инж. Йордан Працинков на юбилейната среща на корабостроителни инженери, завършили във ВИНС – Варна през 1954 г. Срещата е проведена през 1979 г.

Като международен съдия по спортен риболов

**Кап. I ранг доц. д-р инж. Кирил Медникаров –
преподавател по различни дисциплини
в катедра „Ремонт на корабни машини
и механизми“**

*Кап. I ранг доц. д-р инж.
Медникаров, като млад
преподавател*

*Кап. I ранг доц. д-р инж.
Медникаров по-късно*

Автобиография на Кирил Медникаров

Източник: Централен военноисторически архив, Велико Търново

Роден съм на 11.07.1936 г. в с. Сноп, Генерал Тошевска околия. Баща ми, Емил Киров Медникаров е роден през 1898 г. в гр. Варна. До 1948 г. е работил като механик в собствена тривалцова мелница в с. Крушари, Толбухинско, притежавал е 1/3 част от нея. След национализацията на мелницата е бил директор на мелница в селата Стефан Караджа и Карапелит, Толбухинско. Поради болест в момента (1958 г.) е на по-лека работа в „Автотракторни резервни части“, база Толбухин. Участвал е в нелегалната борба, за което е бил арестуван. След освобождението на Добруджа през 1940 г. е член на БКП и досега (1958 г.). Не е изключван и не е на-

казван от Партията. За активно участие в съпротивата е награден с медал от Президиума на Народното събрание.

Майка ми, Йорданка Петкова Медникарова е родена през 1907 г. До 1948 г. е била домакиня. От 1948 г. е член на БКП. От 1945 г. до 1950 г. е била член на ОК на БКП в гр. Толбухин. От 1948 г. до 1952 г. е в бюрото на ОК на ОФ, където е работила като просветник. За периода 1952 – 1954 г. е била партиен работник в политотдела на МТС в Карапелит. Сега (1958 г.) работи като просветник в ОК на ОФ в гр. Толбухин.

Сестра ми, Сийка Емилова Медникарова е родена през 1931 г. Била е активна членка на РМС, в гимназията е била член на учкома. Завършила е СДП със специалност „Самолетостроене“. В настоящия момент (1958 г.) работи като офицер от ВВС – старши лейтенант.

Други братя и сестри нямам.

Не съм женен (към 1958 г.)

Зад граница съм бил в СССР през юли 1957 г. с кораби на ВМС.

Имам вуйчо и леля в Народна република Румъния.

Като малък съм бил член на пионерската организация „Септемврийче“, където съм бил отряден и дружинен председател. На 15 юни 1950 г. бях приет в ДСНМ в гр. Толбухин. Не съм наказван от ДСНМ. В гимназията (Първа МСУ гр. Толбухин) в 8-ми клас бях секретар на дружеството за осмите класове, а през останалите години – член на УК на гимназията. През 1952 г. и 1953 г. бях сътрудник на ГК на ДСНМ в отдела „Учащи и пионери“ със завеждащ др. Надя Тодорова.

28.05.1958 г.
гр. Варна

Подпис: (Медникаров)

Допълнение към автобиографията (със съкращения)

Приет съм за кандидат-член на БКП на 08.04.1960 г. в първичната партийна организация на поделение 20230.

На 22 юни 1960 г. сключих брак с Доротея Ненчева Ненова.

Тя е родена на 26.05.1938 г. в гр. Севлиево. Завършва средното си образование във Варна. Понастоящем (след 1958 г.) следва във ВИНС, Варна. Член е на ДКМС.

Подпис: (Медникаров)

Кадрова справка

Източник: Централен военноисторически архив, Велико Търново

Трудова и политическа дейност

1. За периода 09.1950 г. – 06.1954 г.

Ученик в Първо мъжко средно училище в гр. Толбухин. В организацията на ДСНМ е работил активно и е заемал ръководни длъжности. Гимназиалното си образование е завършил през 1954 г. с отличен успех.

2. За периода 15.09.1954 г. – 19.09.1958 г.

Курсант във ВНВМУ, гр. Варна. С предавания материал се е справял отлично. Учи задълбочено и проявява постоянство, бил е отличник по бойната и политическа подготовка. По характер е добър, общителен, честен и изпълнителен. В организацията на ДСНМ работи активно, проявява се като добър организационен работник. Ползва се с добро име както сред другарите си така и сред командирите си. Училището завършва с отличен успех. На 19.09.1953 г му е присвоено първо офицерско звание „лейтенант“.

3. За периода 19.09.1958 г. – 11.09.1962 г.

Назначен за механик на торпеден катер във Варна. Със задълженията си като такъв се справя. Няма достатъчно служебен опит, но има стремеж към бързо и всестранно усвояване на практическите си задължения. Притежава добри организаторски способности. Дисциплиниран. Изпълнява винаги точно и в срок всички заповеди и разпореждания. Работи усърдно за повишаване на своята политическа подготовка, взема дейно участие в занятията по маркс-ленинска подготовка. Има правилно отношение по всички партийно-политически въпроси. На 01.09.1959 г. е назначен за механик на звено торпедни катери. Бойната част, командвана от него е заемала призови места в дивизиона. Поради заболяване е

преназначен на брегова длъжност.

4. За периода 11.09.1962 г. – 01.10.1977 г.

Назначен за преподавател във ВНВМУ „Н.Й.Вапцаров“, Варна. Бързо навлиза в педагогическата дейност. Лекциите и упражненията провежда на високо методическо равнище. Съзнателен и находчив в изпълнение на поставените задачи. През 1977 г. е преназначен за старши преподавател. Дългогодишен партиен секретар.

5. За периода 01.10.1977 г. – 18.09.1985 г.

Преназначен за заместник-началник на катедра „Ремонт на корабни машини и механизми“. В работата си проявява творчество. Работи за усъвършенстване на учебно-материалната база на катедрата. Активно се включва в научно-изследователска работа. През 1983 г. е утвърден за кандидат на техническите науки, а през 1984 г. е избран за доцент. Член на партийната комисия.

6. 18.09.1985 г.

Назначен за старши методист за специалността „Корабни машини и механизми“, старши преподавател. Проявява активност и настойчивост при решаване на методическите проблеми на специалността. Включва се в научно-изследователската дейност и в работата на НИС.

15.05.1987 г.

гр. Варна

Началник отдел „Кадри“, ВНВМУ:
(Кап. 3 ранг инж. Стоянов)

**За момчетата, които постъпиха
в НВМУ „Н.Й.Вапцаров“ през 1954 година
(73-ти випуск на Морско училище)**

Източник: Алманах на 73-ти випуск на ВВМУ „Н.Й.Вапцаров“. 50 години в служба на родината, Варна, 2008, Кирил Медникаров, стр. 124 – 135 (Сканирано копие на статията, Бел. съст.)

В броещата на годините, които са ни отредени, има една поредица, която е най-значима, ярка и запомняща се. Това са годините на младостта, когато момчето става мъж, индивидът — личност,

През топлата есен на 1954 година в сградата на Морското училище на улица „Караджа“ се събраха за пръв път момчетата от 73-ти випуск, от София, Варна, Бургас, от Тракия, Добруджа, Мизин и Македония. Всички влюбени в морето, всички с мечти да покорят океаните.

Формирането на випуска бе нестандартно, защото основната част от випуска дойде от Нахимовското училище, създадено в началото на 1952 година, Нахимовско училище приюти на първо място сираци. Родителите на Виктор Колев бяха загинали в антифашистката борба. Бащите на Нейчо Искров и Тонко Караджов бяха също загинали в съпротивата. Горан Желев, Гроздан Алексиев, Наско Вълчев бяха без бащи. Мъка и неволя за тях. Но не бе по—леко и за останалите: Димитер Петлешев, Георги Лазаров, Марин Маринов и Иван Липов от Варна; Петър Петров и Недялко Балев от Бургас; Стоян Йорданов, Пирин Попов, Фотко Таушанов, Николай Бъчваров и Любо Велев от София; Тодор Исидоров от Монтана; Георги Стоянов от Крушуна; Коста Пенев от Стожер; Дойчо Желев от Рудник. Това бе основата на випуска от нахимовците. Живели две години и половина в един колектив, възпитавани от офицери с висок интелект и педагогически такт като кап. II ранг Сяров, кап.лейт.Ставрев, свикнали с казармените условия, те бързо приеха новото попълнение. А то бе от най-влюбения в океаните Димитър Симеонов от Карлово, Димитър Аенски от Казанлък, Васил Василев от Тетевен, Йордан Радев и Георги Трайков от Дупница, Иван Иванов, Кирил Медникаров от Добруджа, Димитър Карагъзов, Марин Станев, Александър Христов, Атанас

Чорбаджиев от Варна, Илия Попов от Ловеч, Борислав Дабролевски от София, Иван Литов от Видин. По-късно се присъединиха “старите пушки” Стефан Буйнов - варненец от Военното училище в Силистра и Пенчо Пенчев от село Меричлери Чирпанско служил четири години във флота, Нахимовско училище и пак във флота. Накрая се появи един Динко Червенков - доброволец за китайския флот. Като метеор премина през випуска. Малко го запомнихме, тъй като през деня той спеше, а действаше през нощта, когато ние спяхме.

И така събраха се мераклиите да стават моряци независимо, че с изключение на Буйната нито един от моряшка фамилия, но с голям мерак и любов към морето и морякълка. И какви песни пеехме тогава. Само за чайките, корабите, моряците и морето.

Започна службата, но не с традиционното “строй се преброй се”, характерно за всяко новобранство. Започнахме с товароразтоварна служба. Облечени в бели бракувани униформи с намазани-те с катран големи печки от тавана на сградата на улица “Караджа”. Пренасяхме ги с каруци до единствения готов западен корпус на новото Морско училище и съответно на тавана.

Бачкането беше основната дейност и след преместването в новата сграда. Наред с карабините, раниците, противогазите и шанцовия инструмент бяха ни зачислили и съответния брой лопати, кирки и колички. Почистването на строителната площадка, оформянето на района, посаждането на сегашните полувековни дървета стана с труда на курсантите през учебната 1954-55 година.

И така беше сформирана най-малката курсантска рота. Толкова малка, че бе напъхана в помещението на старшите за попълване. Командир на ротата бе лейт. Иван Манов, ЗКПЧ лейт. Христо Песев, взводен командир лейт. Бончо Шанов. За старшина на ротата бе назначен Васил Вандов - от старшия випуск. Оформиха се два взвода – класно отделение 401 навигатори и класно отделение 421 механици. Разделянето на навигаторите и механиците бе само при строяване и в класните стаи. Останалото време бяхме все заедно и никога не сме се мерили кой е по-велик.

Ученето (или „учобата”, както се изразяваха преподавателите, завършили руските академии) бе напрегнато. Като се прибави всеки-

дневният следобеден физически труд, става ясно какви неимоверни усилия сме полагали вечер на самоподготовката в борбата с дебели-те книги и дрямката. Даскалите бяха основно лейтенанти и старши лейтенанти. Нямаше учебници и затова учихме по записки. Онагле-дяването беше слабо. Най-зле бяхме в последните часове, когато за-почваше здраво да ни стърже в стомасите. От закуската в 7 до обяда в 14 часа я карахме на четвърт черен хляб , чай от горена захар, бучка сирене и една кибритена кутийка шипков мармалад.

Когато дойде зимата към глада се прибави и студа. Първите две зими прекарахме без всякакво отопление, парното се строеше, а печ-ките не слагаха, защото дървеното скеле на строежите щеше да из-чезне. Единствената печка в сушилнята на ротата създаваше кратко-траен уют. Вечер в нея се запалваше някоя гуменка напълнена с вакса. За минута печката и буриите се зачервяваха и всички, без собствени-ка на гуменката, който в момента беше караул, бяха щастливи, но ... за кратко. Времето за лягане се удължаваше, защото между първото и второто одеало се подреждаше всичко от гардероба – парадното и работното облекло на курсанта. Но вечерите преди заспиване бяха един кратък хубав миг, когато 120 души в едно голямо помещение като хамбар се изявяваха с весели закачки. Разбира се изпълнители-те бяха от старшите, а ние повечето се ослушвахме ... и изведнъж настъпва тишина. Всички спят сгрети от собствената топлина и от топлината на 120 уморени тела. А на сутринта бързо ставане. Няма време да помислиш как не ти се иска да напуснеш топлата завивка. Строяване по матроски фланелки. Вандов командва: “Вдигни фла-нелките!” и недай си Боже под фланелките да има потник или още повече пуловер. След това половин час на двора физзарядка. Навън всичко е в лед, а ти бегом по матроска фланелка. Няма да бягаш ли! След това измиване голи до кръста с чешмяна вода, която усещаме топла като чай. Така се закаляваха “костромските тела” – една новост на съветската Лисенковска наука, която при нас бе приложена директ-но. За някои организми това се оказа непосилно. Дори за такова яко момче като спортиста Иван Литов. Отчислени по болест бяха още Атанас Чорбаджиев, Александър Христов, Николай Бъчваров, Динко Червенков, Иван Иванов, Марин Маринов (20% загуби в жива сила).

Малко знаем за по-нататъшната им съдба, но всички те достойно са живяли макар далеч от морето. Но Марока и Сашкина имат повече проплавани мили от някои от завършилите. Чорбаджито въпреки болестта дълги години беше в администрацията на Морско училище.

За съжаление загубите в жива сила станаха фактически през март 1955 година, когато Любо Велев си тегли куршума. Изведнъж „любовниците“ ни карабините “Манлихер” за които толкова се грижихме и обичахме, се оказаха нещо страшно, което може с едно натискане на спусъка да пресече човешкия живот.

И въпреки студа, въпреки че мастилото в мастилниците замръзваше и не можехме да пишем, в душите ни имаше много топлина. Имаше едно топло чувство на другарство, любов и уважение между нас. Първата пролет напираше и пълнеше с радост младежките ни сърца. Вапцаров на нашите години в Морско училище е изживял това, за да напише “пролет моя, моя бяла пролет”. Как станахме толкова задружни за половин година! Кое ни стопли, кое ни сплоти? Мизерията, студа и глада? А може би честото спиране на тока вечер. Тогава в тъмното се вадеха акордеоните, китарите и всяко класно се огласяваше от хубавите песни. Какъв факир на акордеона бе Чорбаджито, а на какво ли не можеше да свири Добролевски. И как кънтеше тенорчето на Петлеша!

Имаше и още нещо хубаво и весело – колетите – щастие за гладния курсант. Получаването им беше празник. Изпратила майката курабийки на моряка, изпекла ги с много любов и си мислила то как ще си хапне от мамините курабийки. Отваря момчето колета. Най-отгоре писмо от вкъщи. Чете за това какво става на село. В това време курабийките бързо намаляват и докато прочете писмото са останали две- три да си вкуси. Всички са радостни и доволни. Никога съдържанието на колета в нашата рота не е просъществувало повече от 10 – 15 минути след отварянето му.

Веднъж пристигна един голям и тежък колет, което повиши настроението ни с представа за здраво хапване, след вечерна проверка. И какво разочарование за гладните. Колетът пълен с книги. Изпратени са до младия курсант Симеонов, изразил компетентно мнение в научна дискусия. Изведнъж присмехулното ни отношение към това

дългуресто момче, чиято глава стърчеше по-високо от нашите, се промени, защото се оказа, че не само главата му е по-висока, но в нея има нещо повече, отколкото в нашите.

Да ... за толкова кратко време се случиха много неща. Но като че ли някой умело направляваше нещата в правилна посока. Да, имаше такъв човек и той се казваше Манов - нашият ротен командир. Манов, Манов ...откъде толкова мъдрост и умения на възпитател? Та ти бе 5-6 години по – голям от нас. Откъде на 25 години толкова зрялост да влезеш в душите на тези момчета и те да са готови на всичко за теб? В кой педагогически институт беше учил? Много неща могат да се кажат за теб. Но с погледа на зрели мъже, обърнати назад, можем да оценим, че най-силното ти оръжие на командир беше личният пример.

Месеците минаваха. През март беше клетвата. Настъпи лятото, но големите моряци не бяха вкусили морска вода. И така дойде първото плаване. Учебния кораб “Веслец”. Командир Жельо Райнов, боцман Шмайзера, кучето Пират. Отдавахме швартовите, ход на машината, лек гласък, маневра, траверс входни фарове, траверс вълнолома, крачката се усилва и вече сме в морето.Ех, море, море ... Но какво става? Защо ми е топло, защо се изпотявам, защо старият моряк бай Стоян бяга до галюна, защо палубата пада надолу, а стомахът ми се повдига нагоре? Олеле ... започна якото драйфане – масово и за всички. След половин час нищо няма какво да се драйфа, а стомахът ти напират, на шкафута се търкалят “групове” и всичко се клати. Смелите моряци отдавна са прекратили занятията. Не могат да си кажат и името. А как хубаво пееха за щормовете, бурите и шкваловете и какви геройски дела вършеха в тия песни. Ах, един път да ми стъпи кракът на твърдо...

Вечерта в Мичурин - танцова забава със средношколски лагер от Стара Загора. Моряците с бели униформи. Стомасите отдавна са заредени, но защо дърветата още се клатят. А средношколките едни хубави, хубави от Стара Загора – море не виждали. А тия моряци дойдоха от морето с един бял кораб. Видяха го днес като застава на пристана.

Смили се Нептун и връщането беше нормално. Е , то не било толкова страшно! Първото плаване! Колко пъти ще драйфаме на “Асен”,

“Чумерна”, “Вапцаров”. Все дървени гемии за железни моряци. Колко пъти ще си казваме “Ах, веднъж да стъпя на брега, никога на дърво без корен”. А след плаването всичко забравяхме.

И така оморячването продължи на железния “Асен”, който се клатеше повече от дървените. Беше чудно лято. С Барба Филев изучавахме лoцията от Резово до Дуранкулак. Видяхме красотите на нашето Черно море. Колко хубава и чаровна бе дивата природа на Ропотамо с лианите и лилиите. Какви робинзоновци бяхме там.

И тогава, когато се почувствахме вече моряци и печени в службата, започна новобранството. Това, което трябваше да правим миналата есен, когато пренасяхме училището, през лятото на 1955 стана реалност. Бончо Шанов ни извади душите като изпълняваше стриктно мисълта на Суворов, окачена като лозунг в канцеларията му: “Повече пот в учението – по-малко кръв в боя”. Опитът за протест от страна на Балето за неспазване на уставите и неосигуряване на времето за подготовка за наряд съгласно точка 54 от устава за гарнизонната и караулната служба бе контриран от лейтенант Бончо Шанов с точка 4 от същия устав: “военослужещият е длъжен да понася твърдо лишенията и негодите на военната служба” и наказва курсанта Балев с два дена арест за неизпълнение на устава. Извадихме си още една поука за службата – изпълнявай задълженията, а правата си не търси. Винаги ще се намери в устава точка с по-преден номер.

Така приключваше първата година. Толкова натоварена и напрегнатата, че не разбрахме кога мина. Но се опознахме добре, защото каквото и да направехме, всичко ставаше пред погледа на всички. Не можеше да криеш недостатъците си, защото те се виждат, а и добрите страни също. Видя се, че най-целенасочен от нас е Трайкича. С македонска упоритост той усвояваше военната служба. Даже в началото с известна неприязън го кръстихме “уставчето”, но много скоро се разбра, че това не е натягане, а неговата същност. При механиците безпорният авторитет беше Нейчо. Твърд характер. Малко говореше, но което кажеше беше на място. Неговите записки бяха най-верни. Може би някой няма да се съгласи с тези оценки за лидерите на класните отделения, защото ние бяхме такава здрава сплав, че за лидерство не можеше да се говори. За нас авторитети бяха Манов и преподаватели-

те, които с голяма любов и грижа ни помагаша. Няма вече такива като Грама, Станчо Казака, Папаза, Сара Бони, Коцето, Нуто.

Всяка презентация на Морско училище започва с началниците му. Тук, макар и не в началото, да кажем нещо и за тях.

Началник на училището беше капитан I ранг Ангел Папазов – “царски офицер” – с всичко положително от старата школа. Точен, прецизен, възискателен – откъдето и да го погледнеш -офицер. С осанка и държание, които после през годините ние не видяхме в почти никой от нашите другари началници. ЗКПЧ беше капитан I ранг Атанас Парашкевов – бай Парас.

Заварихме и други царски офицери. Някой от тях ни преподаваха по-късно. Капитан I ранг Пецов, с няколко доктората, капитан II ранг Пращинков, капитан I ранг Кукенски, капитан I ранг Койчо Георгиев, капитан I ранг Левков, капитан II ранг Камберов, капитан-лейтенант Филев. Барба Филев бе човекът, който ни оморячи.

Тежката първа година завърши с нещо хубаво – 20 дни домашен отпуск в края на лятото. Някои с раници тръгнаха към рилските езера, други на село да помагат на мама и тати пък и да си хапнат до насита дини направо от бостана.

И така втори курс. Манов е вече старши-лейтенант. Бончо Шанов изчезна, но затова имаме двама взводни командири. На навигаторите -ст. лейтенант Васил Мочков. Човек изключително прецизен и възискателен. Бил е командир на нахимовците. Месил е тестото и ги е правил войници. На втори взвод беше ст. лейтенант Димитър Димитров – Малкия морски. С две думи – грижовен и всеотдаен. За старшина на ротата е назначен Димо Денев от новия старши курс. По-късно той стана адмирал, но определено имаме и ние заслуга, защото при нас се учеше да командва. А ние бяхме ителигентни подчинени (като ротния си). Пък и Димо сигурно е прихванал нещо и от него.

Животът стана изведнъж по-труден. След една година под закрилата на бившите старши, с които живяхме в един хамбар, сега новите старши решиха да ни правят войници. Пък и много бяха да му се невиди. Най-голямата рота в училището. Козирувай и удрай крак където ги видиш и непрекъснато се явявай на Коня и Дончо Уставчето, което означаваше две седмици без отпуск. Но някак свикнахме да не

ни пука. Какви хубави съботни и неделни вечери прекарвахме в класните стаи. Колко спорове (кой ли спореше най-много), колко борби на тепиха между черната дъска и чиновете (най-често бат Вики срещу няколко дребосъка), посрещането на отпускарите (как бай Коста полага невероятни усилия да се покатери на катедрата и да докаже, че не е пиян).

Сменено бе командването. Новият началник беше капитан I ранг Методий Мутафов, а началник на подотдела- капитан II ранг Петър Георгиев – Пиера.

„Учобата“ вървеше все така напрегната и с много изпити. Нарядите по 5-6 на месец. За десерт в събота- гарнизонен караул на ”Туфла кула”, “Сокол”, “Транс петрол” или гарнизонния арест. Дните бързо летяха. Дойде плавателната практика. Този път на Дунав. Как хубаво се плава като няма вълни!

Важно събитие през 1956 година бе Указът на президиума на Народното Събрание за превръщане на Морско училище във висше. Лично Георги Дамянов връчи знамето. И ние участвахме в тържествата и не мислехме много за това; какво ще последва. Когато влизахме в училището мечтаехме да покоряваме океаните. Нищо, че тогава България имаше само 5 парахода и 10 гемии. Искахме да служим на Родината и да сме моряци и не мислехме за инженерска титла. Сега изведнъж всичко се промени. Програмите станаха други, часовете се увеличиха, появиха се нови учебни предмети. Обучението стана 5 години. Но ние трябваше за следващите две години да усвоим материала за 3 години. Оказа се обаче, че изработването на новите програми не става с един указ и минаха още няколко месеца. Така двете години станаха по-малко. От тук нататък „учобата” стана съвсем тежка. Осем часа лекции и занятия и 4 часа самоподготовка – общо 12 часа. Не отпаднаха и другите военни задължения. Особено тежко беше за механиците, които правеха проекти по-големи от дипломната работа на студентите от Политехническата.

Да, тежки бяха следващите две години. Но имаше командири, които ни разбираха. Голям късмет извадихме с Манов, който ни води от приемането до завършването.

А животът вървеше. Бяхме спортисти (за това по-подробно ще

разкаже Пешо). Аенски беше баскетболист от класа. Играеше в представителния отбор на Черно Море. Това автоматично го освобождаваше от големите съботни приборки. “Искрените” му съжаления за тия отсъствия, изказани от него на едно събрание станаха причина да му се бият табани. Джобовите на моряшките му панталони побираха три-четири вестника.

През последните години нямаше проблем с храната, тъй като поемахме дежурството по кухня. В нея свещенодействаше бай Борис. Където и да сме били, не сме яли боб, вкусен като неговия. Вечер, преди заключване на кухнята, дежурният приемаше на другарска визита някои от ачовете на ротата. Върху зачервената скара се хвърляха няколко пържоли и се доунищожаваше нещо, което дежурният беше скатал от остатъците.

Наред с всичко вървеше и любовта. Бяхме млади и хубави. Пък момичетата едни красиви, красиви. Мъчно се прави любов, когато си вързан в казармата. Бягането не ставаше лесно, защото бяхме малко. Всички офицери ни познаваха и беше трудно да ги баламосаме, но затова имаше бойни гаджета, които минаваха бодливата тел на оградата. В тази борба (още от нахимовското училище) пръв загина бат Вики, последва го Тонича и накрая Карата. До завършването останалите ергени удържаха фронта.

Командването, изхождайки от принципа, че войник остане ли без работа прави бели, непрекъснато ни намираше занимания. Спартакиадите и прегледите на художествената самодейност продължаваха по 2-3 дни.

През последната курсантска отпуска срещнахме съучениците си от останалите военни училища с нови лейтенантски униформи, а нас ни предстоеше още една година да бъдем редовни и да козируваме на зелените лейтенанти, които като „по-тъпи” не можеха да влязат в морското или въздушното училище. И дойде височайша заповед – производството – младши лейтенанти. Позор! Още повече, че тогава такова офицерско звание във флота реално нямаше. Щяхме да бъдем само ние. Какъв позор! Натриха ни морското самочувствие. Мутафов ни успокои още повече като каза, че за революционера званието няма никакво значение. Какво да правим? Какво?... Тогава спонтанно, с

мисълта, че Партията е винаги права, написахме писмо – протест до ЦК на БКП. И зачакахме. Скоро всичко се стовари на нашите глави с едно сериозно разследване от спецовете и политотдела.”Кой написа писмото? Кой беше инициатора?” Но Антоновците мълчаха, нищо не казаха. Все пак писмото постигна своята цел. Произведоха ни в чин лейтенант.

Тук трябва да отбележим, че през 1958 Мутафов боледуваше и го заместваше капитан II ранг Кожухаров. Интелигентен и умен офицер. Той движеше преустройването на Морско училище във висше. Правеше новите учебни планове и програми и най-важното, че ни разбираше и съчувстваше. Направи така, че ние взехме инженерните дипломи за 4 години, като допълнителните изпити бяха подготвени и взети в извънредно време в началото на последното лято. Той активно ни подкрепяше и в акцията за лейтенантското производство. Дължим му много. И не само ние.

Длъжници сме и на нашите преподаватели. Някои от тях бяха твърде млади и чрез нас се учеха на занаята. Понякога с гафове. Понякога, следвайки буквално текста на записките си от академиите или висшите училища, от където идваха. Но всички бяха много всеотдайни и с голяма грижа за нашата подготовка. Доброжелателни, но вискателни по време на изпита.

Изпити! Изпити! Нямахме тогава дипломна работа, а държавни изпити. Изпити по всичко. Накрая последният изпит отпразнувахме с абитуриентски бал с момичетата от Техникума по обществено хранене. Бартерът беше добър. От нас пиенето (колко ще пият момичетата), а от тях - яденето – т.е. техните дипломни работи. Ядохме разни вкусотии, приготвени като за изпит. Тържеството беше на Дружба, в ресторант “Черноморец”. Изкарахме чудна нощ. След изгрева на слънцето връщането стана пешком, като някои изпращаха момичетата, а други носехме магнетофона, който тежеше колкото две карбини, две раници, два противогаса и два шансови инструмента взети заедно.

Последното курсантско лято. Пръснати сме на стаж по корабите. Много плаване. Нажежена обстановка. Ливанската криза. Войната, аха ще започне. Точно сега ли! Когато ни остават дни до свободата.

Полека лека напрежението спадна. Идва заповед - всички на есминца. За първи път шурмански поход до Севастопол и Одеса. Цялата рота плюс офицерски състав, доста по-многолюден от ротата, сме на борда. Това бе първото официално задгранично плаване. Чудни дни! На третия ден в Севастопол Странджата реши да ни подстриже. След като Тонича получи прическа “а ла Тарас Булба” ние, като го видяхме, се барикадирахме под втора башня. Не излязохме в отпуск, но и не посетихме парикмахерската.

След плаването оставаше само производството. Събраха ни в ротния район. Раздадоха ни зестрата : параден шинел, работен шинел, парадна униформна бяла, парадна униформа черна, работна и т.н. Вечерта преди производството обличахме и събличахме униформите, киприхме се пред огледалото и не ни се вярваше, че сме завършили Морско училище.

Денят на производството. Всичко е готово. Всичко се знае. Знаем, че първенец на випуска е нашето упорито македонче Трайкича, когото всички обичахме. Лично министърът генерал Иван Михайлов присъства. Четат заповедта и не забелязваме, че името Георги Асенов Трайков не се споменава. Награждават отличниците. Трайка го няма сред тях...

Трябваше да минат много години, за да се разбере истината. Трагедията на Трайка беше и трагедия на целия випуск. Никой не можеше да приеме това, което става. Нима за тия 4 години не сме оценили човека? Нима нашето уважение и любов са били неверни? Нима чиновниците от министерството и околийския комитет на партията в Станкетото са дали по-верна оценка? Със своя достоен живот Трайка постави нещата на мястото им, като стана един от най-големите капитани на България. Но военният флот загуби един железен офицер и командир. А може би един бъдещ адмирал...

Последва абсолвентският бал. Случаят с Трайков го помрачи. Някои се напиха.

Но младостта си е младост. Животът ни чакаше. Ятото отлетя. Най-после свобода! Няма вече “строй се, преброй се”. Всеки сам носи отговорността си.

Без Трайков всички отидохме във ВМС. А там нещата стояха се-

риозно. Голяма отговорност за хора и техника, постоянна бойна готовност. Службата във флота се оказа много по-тежка от това, което беше в Морско училище. Но лейтенантите не се огънаха.

Годините минават. Проплавани са хиляди мили. Пагоните и галуните натежават. Илята дослужи до вицеадмирал. Някои се отдалечиха от морето. Всеки се бори с живота и носи съдбата си. След съпругите дойдоха и децата. Порастихме ги. След това сватби, зетьове, снахи. После дядовата радост – внуците. И дойде времето, когато си отслужихме. Сега сме дядовци – пенсионери. До нас са тия хубави момичета с побелели коси, с които делихме хляб и постеля и трошихме ядове през годините. Какво ни остава още от живота? Спомените. Спомените за младостта. Спомените за тези, които вече ги няма. Спомените за един живот изживян с достойнство и чест.

За живота след Морско училище

Източник: Алманах на 73-ти випуск на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“. 50 години в служба на родината, Варна, 2008, Кирил Медникаров, стр. 81 и 82

След четирите години в Морско училище последваха четири славни години в 9-ти ОДТКА. Бях механик на малък торпеден катер – нов, модерен, скоро излязъл от корабостроителницата. Със своите 2400 коня той можеше да развива скорост от 52 възла. Само това беше достатъчно, за да имаме високо самочувствие. Освен мен в дивизиона бяха Васо, Дойчо и Левски. Борето Добролевски и аз живеехме в една квартира, но рядко се виждахме там, тъй като бяхме в различни звена. От дежурни звена, наряди и плавания ставаше така, че квартирата през половината време се ползваше от един от нас. Това не бе никак лошо, като се има предвид ергенския ни статус.

И така, дойде сляпата 1960 година. Първо се ожени Дойчо, после стана кръстник на Васо, а след това и на мен. Остана да ергенува само Борето. Ожених се за курсантската си приятелка

Дора. На сватбата ни, освен колегите от дивизиона, бяха голяма част от съвипускниците ми.

Първата ни квартира беше една маза с прозорци като амбразури. За един месец пагоните зеленяха. Когато майка ми дойде за първи път да ни види, каза: „Само едно бебе ви е кусур в тая маза“. И нали бяхме млади и хамави, напук го направихме. И не само го направихме, а и го гледахме първия ми син Боян, цяла година в тая маза. Последствията бяха – тежък рахит за детето, а аз се разболях от туберкулоза. А един умник е написал, че съм станал офицер заради държавната квартира.

Бракуваха ме като корабен офицер по болест и ме изпратиха като преподавател в Морско училище. И така до днес. Преподавателската работа стана за мен призвание и съдба. За тия години съм помогнал на 3000 младежи да станат корабни механици. На много от първите ми възпитаници съм учил и синовете. Това беше много интересно – да сравняваш бащи и синове и ми правеше голям кеф. Обичах професията си и работата ми носеше удоволствие.

Годините минаваха. Пак поради квартирни неволи вторият ми син Деян се роди чак през 1969 година. Когато бях на корабите, жена ми споделяше моряшките неволи, но казваше: „Десет сина да имам, един няма да пусна в Морско училище“. А момчетата растяха и някак естествено, без агитация и натиск от моя стана, напук на майка си, влязоха и завършиха училището. Големият – военен навигатор, малкият – механик за гражданския флот. Така и офицерските и механическите ми амбиции са удовлетворени.

През 1983 г. защитих дисертация по подводни технологии, следващата година се хабилитирах като доцент в катедра „Кораборемонт“.

От големия син имам внук – Кирил Медникаров, който в момента (2008 г.) е студент в Морското училище по специалност „Корабоводене“. Учи и работи. Сестра му – Доротей тая година (2008 г.) беше абитуриентка, а сега (2008 г.) вече студентка в специалност „Архитектура“.

Това, че през всичките тия години бях в училището и бях информиран за всичко, което става там (тържества, срещи на

випуски, юбилеи и т.н.) ме превърна в организатор (тамада) на випуска. Без излишно изхвърляне ще ви призная, че въпреки ядовите, въпреки бездушието на някои съвипускници тая работа ми е носила голямо удовлетворение. Винаги съм се мислил за щастливец, защото съм попаднал във вашия колектив. Вие сте ми приятели без кавички и аз ви обичам всички, мили мои другари, от най-хубавите години!

Документи

ВИСОКО НАРОДНО ВОЕННО МОРСКО УЧИЛИЩЕ "Н.Й.ВАЩАГОФ"

ДИПЛОМ
№ 183

Настоящият диплом се дава на Кирил Емилов
Медникаров роден на 11.04. 1936 год. в Хоз./с/ Скоп
сключил Тех. Кошовец в утвърждение на това, че той на
18.10 1954 г. е постъпил и на 13.12. 1958 г. е завършил пълния
курс на Висшето Народно Военно Морско Училище техически отдел.

На основание чл.2, ал.2 от Указ № 251 от 28 яни 1956 год.
същият е положил приравнителни изпити по допълнителните дисциплини,
възбуждени в утвърждения от министрите на Народната отбрана и министъра
на Културата учебни планове и програми и с решение на Държавната
изпитна комисия от 11. юни 1958 год. му е присвоена квалификация
инженер корабен машинист

На основание чл.2 от Указ № 251 от 28 яни 1956 г. притежа-
телят на настоящият диплом се ползува с правата на завършил високо
образование.

Председател на Държавната изпитна комисия:
Т (Бочанов)

Началник ВНЕМ Училище Т (Кочушев с/в)

17.09.1958 г. гр.Варна.

Диплома за завършване на Морското училище
на кап. I ранг доц. д-р инж. Кирил Медникаров

Н. Р. Б.

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА
НАРОДНО I-ВО МЪЖКО СРЕДНО УЧИЛИЩЕ В ГР. ТОЛБУХИН, ОКОЛИЯ
ТОЛБУХИНСКА

СВИДЕТЕЛСТВО

/снимка/

ЗА ЗРЕЛОСТ

№ 965

Кирил Емилов Медникаров, роден на 11 яни 1936 година в с. Сноп, околия Ген.Томевска, по народност българин, български гражданин е завършил курса на I-во мъжко средно общообразователно училище в гр.Толбухин,околия Толбухинска през 1953/1954 година,като редовен зрелостник и при поведение примерно /5/ е показал следния успех:

№ по ред	УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ	УСПЕХ	
		с думи	с цифри
1.	Български език	Отличен	5
2.	Руски език.....	Отличен	5
3.	Френски език.....	Добър	4
4.	Алгебра.....	Добър	4
5.	Геометрия и тригонометрия.....	Отличен	5
6.	Физика.....	Отличен	5
7.	Химия.....	Отличен	5
8.	Българска история.....	Отличен	5
9.	История на СССР.....	Отличен	5
10.	География.....	Отличен	5
11.	Биология.....	Отличен	5
12.	Астрономия.....	Отличен	5
13.	Психология.....	Отличен	5
14.	Логика.....	Отличен	5

Това свидетелство дава право на КИРИЛ ЕМИЛОВ МЕДИКАРОВ да заема всякакви служби,които законите в страната предвиждат за лица със средно образование и да продължи образованието си в по-горна степен учебни заведения.

гр.Толбухин,27 яни 1954 година

/печат/

ДИРЕКТОР: /п/ не се чете

ЗАВУЧ: /п/ не се чете

УЧИТЕЛИ:

1. /п/ не се чете
2. /п/ не се чете
3. /п/ не се чете
4. /п/ не се чете
5. /п/ не се чете

В Е Р Н О,ВИД НАЧАЛНИК КАДРОВО-СТРОВО ОТДЕЛЕНИЕ
ПРИ ИВМУ-ЩЕ

КАП.ЛЕЙТЕНАНТ Драганов / РА И К О В /

Свидетелство за зрелост на кап. I ранг доц. д-р инж.
Кирил Медникаров

Кап. I ранг инж. Крум Михайлов – преподавател в катедра „Техническа механика“

*Кап. I ранг инж.
Крум Михайлов
като млад офицер*

*Кап. I ранг инж.
Крум Михайлов
като преподавател
в Морското училище*

Биографична справка

Източник: 125 години Висше Военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“, сборник, 125 години техническо образование в България 1881 – 2006 год., стр. 140

Роден на 09.06.1934 г. в село Воден, Разградско;
Курсант 1952 – 1956 г., инженер корабен механик;
Механик на кораб „БО“ в дивизион „МО“ във военноморска база Бургас – 2 години;
Механик на ПЛК тип „БО“ във военноморска база Бургас – 3 години;
Преподавател във ВВАУ, Шумен – 1 година;
Преподавател във ВВМУ: асистент, старши преподавател, началник на катедра „Техническа механика“ – 10 години;
Хоноруван преподавател в същата катедра – 13 години;
Пенсиониран през 1992 г.;
Носител на орден „Кирил и Методий“, 1988 г.;

Научни публикации – 20 броя, учебник по „Теоретична механика“.

Автобиография на главен асистент Крум Денев Михайлов

Източник: Централен военноисторически архив, Велико Търново

Роден съм на 9 юли 1934 г. в с. Воден, Разградска околия. Произхождам от бедно селско семейство, което от 48 години (към 1956 г.) е в местното кооперативно стопанство.

Баща ми, Деню Михайлов Ковачев е роден в с. Благоево, Разградско през 1902 г. Още от малък живее в родното си село, след което се премества в с. Воден. Преди 09.09.1944 г. се е занимавал със земеделие. След тази дата беше последователно пълномощник в селсъвета, милиционер към помпената централа на селото и отново пълномощник в селсъвета. От 1944 г. е член на БКП. Непрекъснато е заемал ръководни длъжности в местната партийна група, включително и партиен секретар. Не е засегнат от мероприятията на народната власт. В момента (1956 г.) е член на партийното бюро в местната партийна организация.

Майка ми, Василка Лазарова Денева е родена през 1908 г. в с. Дянково, Разградско. Преди и след 09.09.1944 г. се е занимавала със земеделие. Не е засегната от мероприятията на народната власт. Преди 9 септември не е членувала в никакви организации. От 1954 г. е член на БКП. В момента (1956 г.) е член на бюрото на партийната организация при ТКЗС.

Имам брат, Михаил Денев Михайлов, роден е през 1933 г. Преди 9 септември не е членувал в никакви организации. Член е на ДСНМ от 1948 г. Понастоящем (1956 г.) е офицер и служи в гр. Лом.

Нямам роднини засегнати от мероприятията на народната власт.

Първоначалното си образование завърших в с. Благоево, Разградско. Прогимназия и гимназия завърших в гр. Разград. През

1952 г. постъпих в Народното военноморско училище, Варна. Преди 09.09.1944 г. не съм участвал в никакви организации. След това съм бил член на организация „Септемврийче“, а от 1948 г. – на ДСНМ. От 1955 г. съм член на БКП. Номерът на членската ми карта за ДСНМ е 357300, а номерът на партийната ми книжка е 463С97.

В организацията на ДСНМ съм заемал последователно следните ръководни длъжности: в 8-ми клас – секретар на паралелка, в 9-ти клас секретар на дружество, в 10-ти и 11-ти клас бях член на училищния комитет в гимназията. В първи курс на Морското училище бях заместник-секретар на ДК, във втори курс секретар на ДК, в трети курс бях член на РК, а такъв съм и в настоящата 4-та година (1956 г.). В партийната организация тази година (1956 г.) бях избран за групов отговорник на партийната група в нашия клас. В ДСНМ и партийната организация наказания не съм имал.

Подпис: Крум Михайлов

Дата: (вероятно, Бел.съст.) 1956 г.

**Д-р Стоянка Михайлова,
съпруга на кап. Крум Михайлов**

Източник: Интервю с д-р Михайлова

Крум беше изключително скромен и деликатен човек. Той никога не се стремеше към известност. Ето това е дипломата му от завършване на Морското училище. И понеже той никога не се стремял да стане военен, по предмета „Военни устави“ той нарочно не се е готвил и на изпита му писали тройка.

Първо искам да кажа, че когато Крум си отиде, аз се почувствах напълно забравена от колегите му в катедрата. Единствено Цвятко Дончев ми се обаждаше понякога. А когато беше жив, в апартамента ни идваха върволица от хора – колеги и негови ученици.

Крум е от едно малко разградско село Воден. Там не е имало училище и Крум завършва четвърто отделение в съседно село. След това завършва гимназия в Разград с пълно отличие. Предложен е да

учи в Съветския Съюз, но предпочитат друг. Постъпва за обучение в Морското училище и го завършва през 1956 г. Разпределят го да служи в Бургас на МО-тата (Маленький охотник), по късно и на БО-тата (Большой охотник). В Бургас се запознахме и се оженихме, сватбата ни беше много скромна, не сме правили църковна церемония. Имахме сериозни квартирни проблеми. Там той се разболя от хепатит, повтори го, после от плеврит и престоя цяла година в болница. Пратиха го за преподавател по дисциплината „Теоретична механика“ в Артилерийското училище в Шумен. През 1962 г. той се яви на конкурс за асистент в Морското училище, издържа го и постъпи там. Заплатата му беше 120 лв. Аз тогава бях студентка по медицина във Варна, родиха ни се две дъщери. Бяха трудни години със следване, ниски доходи на семейството и квартира на свободен наем.

През една година Крум беше на практика с курсанти на кораб по река Дунав. По някакви причини обаче корабът закъснява и не се връща в България навреме. Тогава в Морското училище на инспекция е дошъл адмирал Иван Добрев и Началникът на училището му докладва за този случай. Явно Крум е имал вина, че като ръководител на групата не се е обадил на командването за закъснението. Наказват го с преместване в Бургаския гарнизон за срок от 1 година като механик на кораб. И аз тогава, без да кажа на Крум, отивам при Дуно Петков (генерал *Дуно Петков* е бил началник на Политотдела на Военноморския флот, когато командващ е адмирал Иван Добрев, Бел съст.). По човешки начин му обяснявам семейното ни положение, казвам, че вероятно мъжът ми е допуснал грешка, но го моля наказанието му да не бъде преместване в друг гарнизон, а по-леко. Дуно Петков се държа много високомерно и едва не ме изгони. После трябваше да обяснявам на Крум къде и защо съм ходила. Той беше много сърдит, защото не искаше на никого да се моли. Крум замина в Бургас за служба на кораб. При едно учение там неговият кораб стана първенец и скоро адмирал Добрев го върна отново в Морското училище. За Крум училището беше светиня.

Курсантите обичаха Крум, въпреки, че той пишеше много двойки. В къщи идваха доста курсанти за консултации, той ги даваше безплатно. Крум беше неамбициозен, колко пъти съм го подтик-

вала да направи дисертация, но той считаше това за маловажно. Кап. Папазов за него беше пример, не го съблазняваха тези неща. Знаеше си материята и я преподаваше, до мозъка на костите си беше даскал. Ако курсантът не знае, го връща няколко пъти докато научи материала, защото смяташе, че неговият предмет е важен. Но никой не е изключван заради него.

Съжалявам, че не го кремирахме, когато почина и да хвърлим праха му в морето. Погребан е в семейната гробница в с. Тополи. Сложихме скромнен паметник, на който е написана някаква математическа формула. Почина от рак на белия дроб. Пушеше много, но беше отказал цигарите през последните 10 години. Всяка сутрин той се разхождаше до морето, плуваше и се къпеше на топлата минерална вода. Водеше здравословен начин на живот, но много се измъчи заради мен – 9 пъти ми правиха операции на бедрената и коленна стави, които бяха неуспешни. И досега живея с непрекъснати болки. Той се грижеше за мен много.

Крум беше пряк, няма да ти спести истината за това, което мисли за теб и т.н. Беше справедлив, държеше много на децата и внуците. Когато одобри човека, този човек му става приятел за цял живот. Той прощаваше на мен и децата, живели сме съвместно 53 години. На 50 годишнината от сватбата ни децата ни направиха голямо тържество на вилата в Траката.

**Капитан I ранг инж. Крум Михайлов
(9.06.1934 г. – 26.04.2010 г.)**

Източник: http://morskivestnik.com/compass/news/2015/042015/042015_69.html – април 2015

На 26.04.2015 г. се навършват 5 години откакто капитан I ранг инж. Крум Денев Михайлов завърши жизнения си път. Повече от 50 години от живота си той посвети на благородната и трудна професия – преподавател в катедра „Техническа механика” на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров”. Заедно с другите основатели на катедрата постави високи стандарти на преподаване и общуване с курсантите, които ние, членовете на катедрата се опитваме да поддържаме.

Преподаваше трудната дисциплина „Теоретична механика” с лекота и страст, изживяваше извеждането на всяка една формула и по този начин въвличаше емоционално курсантите в учебния процес. Неговата висока нравственост в отношенията с колеги и курсанти трудно може да бъде достигната. Изказваше мнението си по всички професионални и житейски въпроси прямо и ясно. Живееше с проблемите на хората, с които общуваше и винаги беше готов да помогне на всеки. Той беше образец на човешка доброта. За тези от нас, които имахме щастието да ни преподава, завинаги ще остане образът му на напет морски офицер с благородна осанка, който понякога, в разрез с устава, общуваше с нас така, че неукрепналите още юноши постепенно израствахме и възмъжавахме.

Дълбок поклон!

От катедра „Техническа механика“.

НАРОДНО Средно Училище гимназия " И.И. Вазуаров
в гр. Разград ОКОЛИЯ Разградско

СВИДЕТЕЛСТВО ЗА ЗРЕЛОСТ

№ 20

Друм Денев, Михайлов . . . роден на 02. Юли
1934 г. в с. Бодри Разградско от . . . Бороз-
поведание, по народност Българин , подадн. Българско ,
е завършил курса на пед. курс отдел на Средното
Училище гимназия, гдето е изучавал следните предмети:
Болг. ез.; руски ез.; фр. ез.; Математика, физика, химия,
ист. и история, история, география, филос. преглед,
и др.

. . . и на зредостния изпит като
редовен зредостник при поведение п/м. мерко (6) е показвал
общ успех Мх. добър (4.20)

Това свидетелство, подписано от Министерския представител, Директора на гимназията и членовете на комисията за зредостен изпит и подпечатано с училищния печат, удостоверява, че Друм Денев Михайлов съгласно с чл. 153 от Закона за народното просвещение, се ползува от правата, които законите в страната предоставят за лица със средно образование и че има право да продължи образованието си във висши учебни заведения.

Гр. Разград, 02. Юли 1952 год.

Министерски представител:

/п/

Директор

/п/

КОМИСИЯ ЗА ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ

ЧЛЕНОВЕ:

/п/

/п/

/п/

В Е Р Н О, ОСИЩЕР ПО КАДРОВИТЕ ВЪПРОСИ ПРИ НЕМУ
КАПИТАН Димов

Свидетелство за зредост

ВИСШЕ НАРОДНО ВОЕННО-МОРСКО УЧИЛИЩЕ
„НИКОЛА Й. ВАПЦАРОВ“

ДИПЛОМ

ЗА ЗАВЪРШЕНО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

№ 453

Притежателят на този диплом др. Крум
Днев Михайлов роден на 09.06 1934 г.
в ур.(с.) Воден окръг Разградски
е постъпил през 1952 год. и завършил през 1956 год.
пълния курс на Висшето народно военно-морско училище — гр. Варна ТЕХНИЧЕСКИ отдел
със среден успех от изпитите през курса на следването отличен 5,66 и среден успех от държавните изпити мн.добър 5,14.

С решение на Държавната изпитна комисия от февруари 1962 год. му се признава квалификация „инженер - корабен механик“

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ДЪРЖАВНАТА
ИЗПИТНА КОМИСИЯ

к. пр. М. С. /Пожарски/

НАЧАЛНИК ВНВМ У-ЩЕ

к. пр. Б. Стоев /Чучунов/

гр. Варна февруари 1962 г.

Диплома за завършване на Морското училище

ПРИЛОЖЕНИЕ КЪМ ДИПЛОМ № 453

ИЗВАДКА ОТ ИЗПИТНИТЕ ВЕДОМОСТИ

/ без диплом - недействително /

Другарят КРУМ ДЕНЕВ МИХАЙЛОВ през време на следването на Висшето народно военно-морско училище "Н.И.Валцаров" е положил изпити по следните дисциплини:

Д и с ц и п л и н и		оценка
1.	История на КПСС	отличен 6.00
2.	История на БКП	отличен 6.00
3.	Тактическа, строева и огнева подготовка	отличен 6.00
4.	У с т а в и	отличен 6.00
5.	Физическа подготовка	мн. добър 4.75
6.	Висша математика	мн. добър 5.25
7.	Ф и з и к а	отличен 6.00
8.	Руски език	мн. добър 4.88
9.	Немски език	мн. добър 5.25
10.	Техническа механика	отличен 6.00
11.	Техническа химия	отличен 6.00
12.	Машинно чертане	отличен 6.00
13.	Механична технология	мн. добър 5.25
14.	Електротехника	мн. добър 5.25
15.	Двигатели с вътрешно горене	отличен 5.79
16.	Основи на ВМ дело	мн. добър 5.25
17.	Практика в учеб. работилница	мн. добър 5.25
18.	Военно-морска организация и администрация	отличен 5.50
19.	Техническа термодинамика	отличен 6.00
20.	Морски свързки	отличен 6.00
21.	Химическа подготовка	отличен 6.00
22.	Диалект. и историч. материализъм	отличен 6.00
23.	Военна педагогика и методика	отличен 6.00
24.	Чарни котли	мн. добър 5.25
26.	Парни турбини	отличен 6.00
27.	Машинни елементи	отличен 6.00
28.	Партийно полит. работа	отличен 6.00
29.	Парти машини	мн. добър 5.25

Оценки от изпити в Морското училище, 1 стр.

30.	Противоатомна защита	мн. добър	4.50
31.	Живучест на кораба	мн. добър	5.25
32.	Корабни спомагателни механизми	отличен	6.00
33.	Радиотехника	отличен	6.00
34.	Теория и устройство на кораба	мн. добър	5.25
35.	Теория на механизмите и машините	мн. добър	5.00
36.	Аеродинамика	отличен	6.00
37.	Тактика на ВМФ	отличен	6.00
38.	Съпротивление на материалите	отличен	6.00
39.	Политическа икономия	отличен	6.00

ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ:

1.	История на КПСС и БКП	отличен	6.00
2.	Двигатели с вътрешно горене	мн. добър	4.50
3.	Електротехника	отличен	6.00
4.	Парни турбини	отличен	6.00
5.	Парни котли	отличен	6.00
6.	У с т а в и на БНА	среден	3.00
7.	Строева подготовка	мн. добър	4.50

ЗАМ. НАЧАЛНИК ПО УЧЕБНАТА ЧАСТ - ВВМУ

КАПИТАН 1 РАНГ _____ /п/ _____ /НИКОЛОВ/

ВЕРНО, ОФИЦЕР ПО КАДРОВИТЕ ВЪПРОСИ - ВВМУ

КАПИТАН 3 РАНГ И.И. Николов /НИКОЛОВ/

11. февруари 1964 г.

Оценки от изпити в Морското училище, 2 стр.

Проф. Симеон Симеонов – преподавател по дисциплините „Строителна механика на кораба“ и „Теория на еластичността и вибрация на кораба“

Източник: Справочен материал за проф. Симеон Симеонов, представен от Висшия институт по архитектура и строителство (ВИАС), София, (1925 – 2006 г.)

Проф. Симеон Симеонов завършва Държавната политехника в София. Работи като зам. Ректор на ВМЕИ – Варна (1963 – 1965 г.), зам. Министър по строителството в Министерството на строежите (1969 – 1972 г.), генерален директор на Централния институт за научна и техническа информация (ЦИНТИ) от 1972 до 1979 г. и първи зам. Министър по строителството в Министерството на строежите (1980 – 1984 г.). Председател е на Комисията по изготвяне на нови норми за земетръс от 1987 г. След пенсионирането си е основател и председател на Управителния съвет на Изследователски център „ТЕКОМ”, а впоследствие на фирма със същото име, за създаване и производство на химически, термо- и хидроизолационни добавки.

През 1951 г. постъпва в катедра „Строителна механика” на Държавната политехника – София, а след нейното разделяне през 1953 г. е в същата катедра на Инженерно строителния институт – София. Тук израства от асистент до професор и чете лекции по строителна статика. В периода 1964 – 1969 г. е директор на първия в страната Изчислителен център в строителството, където допринася за въвеждане и използване на информационните технологии в строителството.

Проф. Симеон Симеонов е бил председател на НТС по строителство в България (1982 – 1989 г.) и има изключителни заслуги за успешното участие на Съюза в разработване на проекти и изследователски задачи по линия на 566-то Постановление на Министерския съвет. Удостоен е с много национални и между-

*Проф. Симеон
Симеонов*

народни награди и отличия. Почетен член е на НТССБ (Научно-техническият съюз по строителство в България).

Проф. д.т.н. инж. Васил Апостолов – преподавател по вибрация на кораба и теория на еластичността в Морското училище

Източник: Изказване на проф. Апостолов на събиране по повод 60-годишния юбилей на катедра „Механика“ в Морското училище, 2017 г.

Проф. Симеонов заслужава специално да се спомене. Той е от тези хора, които са оставили дълбока следа след себе си. Моето кариерно развитие е свързано с него. Най-напред се запознах с проф. Симеонов в Ленинград през 1957 г., когато бях изпратен да следвам в Корабостроителния институт в този град. Той ме посрещна на Московската гара, по това време той още не беше професор. В предишния ден проф. Симеонов беше защитил кандидатската си дисертация в катедра „Строителна механика на кораба“. Тогава бях впечатлен от неговата фигура. В тази катедра той е бил посрещнат с известен скептицизъм, тъй като е бил строителен инженер. Защо е бил изпратен да следва аспирантура там, аз лично не знам. Ръководителят на катедрата проф. Курдюмов, също много известна личност, му е възложил да вземе всички изпити по корабостроене. Това е фантастично. Естествено той се нагърбва с тази задача и прекрасно се справя. Тези изпити не са официални, те присъстват в някакъв документ и материалите от тях ние по-късно ги ползвахме в Морското училище, Института по корабостроене и Техническият университет (тогава ВМЕИ) – Варна. Когато той се прибираще в България, аз го изпратих на гарата в Ленинград.

Втората ми среща с проф. Симеонов стана в Морското училище. Това е малко парадоксално, но причината е следната. Аз след като завърших своето образование в Ленинград и се завърнах в България, бях призован да служа в ШЗО – Враца, за да получа офицерско звание, това бе задължително. Един ден като се при-

бирам от градски отпуск, на портала ми казват: „Стягай багажа, отиваш в Морското училище“. За мен това беше изненадващо. Естествено аз заминах и в Морското училище ме посрещна кап. Неделчо Великов. Оказа се, че проф. Симеонов, който е бил до тогава преподавател в Морското училище по дисциплините строителна механика на кораба, теория на еластичността и вибрация на кораба е решил да се прибере в София в катедра „Строителна механика на кораба“. Преди това той е бил заместник-ректор на новосъздадения университет и едновременно е преподавал по някои от корабостроителните дисциплини, а също е бил и нещатен преподавател в Морското училище. Великов каза: „Сядай и готви лекциите“. Аз протестирах и му казах, че с тази материя съм се занимавал само като студент. Но седнах и развих лекциите по вибрация на кораба и теория на еластичността, които беше започнал Симеонов. В Морското училище завърших ШЗО и получих морско военно звание. След това отидох в Института по корабостроене и работих в отдел „Проектиране на кораба“. Симеонов тогава се прибра в София в катедра „Строителна механика на кораба“, а по-късно стана и заместник-министър на строителството. Дисертацията му беше във връзка с корабостроенето, въпреки че с корабостроене не се е занимавал. Той изследваше влиянието на сеизмичните явления върху строителството, решаваше доста трудни задачи в нелинейна постановка.

Ще се върна малко назад. През 1963 г. заминах в Ленинград да уча аспирантура в същата катедра, където е бил проф. Симеонов. И въпреки че отначало е бил хладно посрещнат, по-късно е оставил отлични впечатления сред преподавателите. Трябва да се подчертае неговата изключително важна роля за подготовка на кадровия потенциал на цялото корабостроене в България. Тогава специалността „Корабостроене“ се беше преместила от Морското училище в МЕИ-Варна. Той участва в написване на рецензиите за почти всички доценти в МЕИ, а също и старши научните сътрудници в Института по корабостроене, включително и за мен. Корабостроенето в България тогава беше постигнало връх, но за съжаление този връх сега е отсечен. Нито институтът го има, нито кадрите ги има, даже научих тези дни, че катедра „Корабостроене“

в Техническия университет – Варна вече не съществува като самостоятелна единица, а е обединена с катедра „Корабни машини и механизми“.

Ще приключа с последната си среща с проф. Симеонов. Той беше получил тежък инсулт, беше прикован на легло и загубил способността си да разговаря. Тогава бях член на военния ВАК (Висшата атестационна комисия) и от дълго време се канех да го посетя. И един ден се реших, позвъних на вратата в дома му и ме посрещна една жена, която се грижеше за него. Той не е бил женен и е нямал деца. Той даде съгласие да бъде посетен с кимване на глава. Картината беше жалка и разговорът с него беше труден, защото само аз трябваше да говоря, а отсреща виждах един човек с просълзени очи. В крайна сметка аз бях удовлетворен от срещата, въпреки че ми беше много тежко.

За известно време загубих връзка с него и един ден отидох във ВИАС в катедра „Техническа механика“ и разбрах, че е починал. Там ми дадоха неговия некролог и аз го донесох в Морското училище.

**Доц. д-р инж. Любен Иванов – випуск 1959 – 64 г.
на Морското училище**

Източник: Представен писмен материал от г-н Иванов

Като студент по „Строително инженерство“ проф. Симеонов се занимавал много сериозно с висша математика. Лекциите на проф. Брадистилев е четял преди да ги слуша в лекционната зала (по него време, 3-те тома на проф. Брадистилев са били достъпни за студентите). Според проф. Брадистилев, този начин на изучаване на висшата математика е най-добър, но само двама от неговите студенти са следвали този труден начин. Един от тях е бил бъдещият проф. Симеонов, а другият е авторът на Справочника по съпротивление на материалите (доколкото си спомням, това е Иван Кисьов).

Ръководител на неговата аспирантура в ЛКИ (Ленинградски корабостроителен институт) бил проф. Курдюмов. Той обаче не

искал да започне работа с него докато Симеонов не се дипломира като инженер-корабостроител. Затова Симеонов положил огромни (но успешни!) усилия в продължение на една година, за да покаже необходимите знания по всички корабостроителни дисциплини в учебния план на специалността „Корабостроене”. Едва след това започва редовната си аспирантура. Темата ѝ е свързана с определяне на напрегнатото състояние (тоест здравината) на надлъжни или напречни прегради, натоварени по два начина: приложен товар от страната на набора или приложен товар от „плоската” страна.

Няколко професора от ЛКИ са ми казвали, че не са срещали инженер като проф. Симеонов, който да знае толкова много висша математика. Неговото име се споменаваше с подчертано уважение. Ще спомена само един пример, за който научих в ЛКИ. Когато се подготвял за изпитите по „Теория на кораба“, намира грешка в основно уравнение в учебника, която е приета от автора и поправена в следващите му издания (доколкото си спомням, става дума за учебник на проф. Благовещенски).

Проф. Симеонов ни преподаваше „Строителна механика на кораба” един цял лекционен ден през две седмици тъй като той бе на постоянна работа в ИСИ – София. Лекциите му бяха на подчертано високо теоретично ниво и изискваха доста усилия и продължителна концентрация. Според мен, неговото преподаване целеше не само да ни научи да разбираме основните идеи в строителната механика на кораба, а и да събуди желание у нас за научна работа. Никога няма да забравя как проф. Симеонов възложи на моя съкурсант Любомир Александров и мен да разработим темата за метода на фокусните отношения и да съставим таблици, които да улеснят нейното използване. За съжаление, не успяхме, но пламъкът бе запален. Тази дисциплина стана моята предпочитана корабостроителна наука, по която аз продължих по-късно да работя.

Искам да завърша моите кратки спомени с мисъл на проф. Симеонов, която той формулира по време на една от лекциите си: „КОГАТО СРЕДСТВОТА ЗА ИЗЧИСЛЕНИЕ СЕ ПРОМЕНЯТ, ТРЯБВА ДА СЕ ПРОМЕНЯТ И СЪОТВЕТНИТЕ МЕТОДИ ЗА ИЗЧИСЛЕНИЯ”. Мисля, че той бе един от водещите български

учени, които прогнозираха бъдещото развитие на инженерните науки по времето, когато изчислителната техника бе още в началните си фази на развитие.

Затова всеки път, когато се споменава неговото име, си спомням с уважение и благодарност за ярката личност Симеон Василев Симеонов.

Инж. Здравко Станчев – випуск 1960 – 65 г. на Морското училище

Източник: Изказване на г-н Станчев на събиране по повод 60-годишния юбилей на катедра „Механика“ в Морското училище

Всеки преподавател оставя някаква следа в съзнанието на обучаемите. Едни – силна, с желание за подражание, за усъвършенстване цял живот. Други – слаба, избледняваща във времето. Такава силна следа оставиха у мен Цветан Папазов, Емил Станчев и още немалко от щатните преподаватели.

Но Морското училище ползваше също и достойни за отбелязване външни преподаватели. Такъв беше например Симеон Симеонов – тогава доцент, преподавател в ИСИ София. Дори сега, след толкова години, когато си спомня за Симеонов, в съзнанието ми се открояват няколко неща:

1. Той се стремеше да ни научи да мислим, да анализираме и вникваме в нещата, а не само формално да познаваме фактите и зависимостите. Затова имаше не един случай да връща курсанти от изпит или пък да им каже: „Вземи си записките, учебниците, справочниците, каквото искаш и ела ми обясни, защо това напрегнато състояние е такова“.

2. При него за първи път се срещнахме „очи в очи“ с числените методи в механиката на твърдото тяло. Бяха популярни повече „матричните методи“ за определяне усилията и деформациите в конструкциите. Запознахме се с направеното от проф. Аргирис в западната практика и с методи, разработени от проф. Филин в руската школа по механика. Симеонов изнесе пред нас няколко

преднамерени лекции за цифровите ЕИМ и изчислителната математика.

3. По-късно един от въпросите ми на изпита за научен сътрудник в Института по корабостроене – Варна, провеждан от Симеонов беше „Матричен метод на силите при статичните разчети на рамкови конструкции“. Симеонов забеляза интереса ми към изчислителната математика и се стараяше да ме подкрепя в тази област. Беше разработил нова, подобрена методика за изчисляване общата вибрация на кораба с оригинална процедура за пресмятане на т.н. „присъединени маси вода“, т.е. с отчитане влиянието на задбордната вода при трептенията на корпуса. Той искаше да му стана аспирант и заедно да решим задачата по тази методика с наличната ЕИМ на строителството. Желанието му беше да се преместя да живея и работя в София. За съжаление аз имах други планове и това не се реализира.

4. Със Симеонов се видяхме няколко пъти при мои командировки в София. Тогава той беше зам. министър в министерството на строежите и директор на изчислителния им център. По-късно научих, че е бил активен член и разработчик в НТС, една полезна и авторитетна по това време структура.

Затова сега спокойно мога да твърдя, че Симеонов (или „Доцето“ както топло го наричахме) остана един дълбоко уважаван и обичан нещатен преподавател в Морското училище за курсантите-корабостроители, обучавали се през 60-те години на миналия век.

Майор Христо Грамчев – преподавател по математика

*Майор Христо Грамчев
на паметната плоча от
Алеята на преподавателите
в Морското училище*

Текст от паметната плоча в Алеята на преподавателите

Източник: Алея на преподавателите във Военноморското училище – Варна, <http://old-www.naval-acad.bg/Bg/mu-125g/alej/gramchev.html>

Роден 1911 година (според сина му Михаил Грамчев и Централния военноисторически архив, Велико Търново – 1910 г., Бел съст.), починал на 17.11.1972 година.

Завършва специалност „Математика“ в Софийския университет 1929 – 1933 г. След това постъпва като учител по математика – от 19.10.1933 г. до 15.09.1934 г. Военната си служба изпълнява в ШЗО – София от 01.03.1935 г. до 01.02.1936 г., а след това във Втори артилерийски полк

– Враца като фелдфебел-школник до месец август 1936 г. След това е учител по математика във Втора мъжка гимназия до 14.09.1939 г., а от 15.09.1939 г. до 01.12.1939 г. е учител в Смесената гимназия в гр. Ботевград. От 01.12.1939 г. е назначен за преподавател в НВМУ, гр. Варна, когато училището е било в гр. Созопол. От тази дата до смъртта си той е преподавател в училището. В периода февруари 1945 г. до август 1945 г. той участва във втората фаза на Втората световна война като батареен командир. За това той получава орден за храброст III степен. До 05.09.1951 г. Христо Грамчев е граждански преподавател в училището, а след тази дата до 31.12.1953 г. е на действителна военна служба като офицер-преподавател по математика и началник на цикъл от дисциплини. След създаване на катедри през 1954 г., Грамчев вече като граждански преподавател оглавява катедра „Общонаучни дисциплини”, обхващаща дисциплините математика, физика, руски език, английски и немски езици. По-късно езиците се отделят в самостоятелна катедра. За заслуги в организацията на учебния процес в катедрата и за дългогодишна преподавателска дейност е удостоен с орден „Кирил и Методий” I степен през 1963 г.

Ползва се сред колегите и възпитаниците на училището с добро име. Участвал е в методически разработки по проблеми на преподаването по математика.

**Автобиография на Христо Георгиев Грамчев,
жител на гр. Сталин, ул. Скайлер № 9
(с малки съкращения)**

Източник: Централен военноисторически архив, Велико Търново

Роден съм на 12 април 1910 г. в гр. Враца. Произхождам от бедно работническо семейство. Баща ми, Георги Цветков Грамчев, произхожда от бедно земеделско семейство. Същият беше общински работник. Имущественото му състояние се състоеше от

10 – 12 декара ниви, 1 ½ декара лозе и една къща от две стаи и кухня. Къщата ни беше отчуждена през 1923 г. Беше ни даден общински парцел като на бездомници. Тук беше построена нова паянтова къща, която през 1944 г. беше разрушена от американските бомбардировки.

Баща ми до 09.09.1944 г. не е членувал в никакви организации и политически партии. Същият почина през 1932 г. Той е имал брат, който е починал преди моето рождение. Имал е също и две сестри.

Майка ми, Ценка Т. Бурванска, произхожда от бедно занаятчийско семейство. Баща ѝ е бил абаджия. Майка ми беше неграмотна и се занимаваше с домакинство и земеделие. Същата често ходеше да работи на чуждо или да обработва ниви на изполица.

Имал съм двама братя, които са починали преди моето раждане. В момента (1954 г.) имам четири сестри, които са живи. Те са завършили четвърто отделение и се занимават с домакинство.

През 1934 г. встъпих в брак с Милка Иванова Зографска, родена през 1912 г. в гр. Габрово. Тя има завършено професионално образование. Същата остава кръгло сираче на 2 години. След завършване на образованието си отива да живее при роднини в гр. Враца. Тук работи като шивачка. Баща ѝ бил фотограф, а майка ѝ прислужничка в пансион. Съпругата ми членува в ЕСПС. Същата беше в ръководството на 24-та ОФ организация „Аврам Гачев“, участвала е в кръжок и в курса на ПВЛЮ. За прилежното ѝ участие е наградена с книги. През 1940 г. ми се роди дъщеря Билка. Същата сега (към 1954 г.) е ученичка в девети клас. Синът ми Михаил е роден през 1948 г.

След завършване на прогимназиалното си образование в гр. Враца се записах ученик във Врачанската гимназия, която завърших през 1929 г. Като ученик не съм членувал в никакви организации с изключение на въздържателното дружество при училището. Като ученик едва не ме изключиха заради подиграване на един поп в града. По време на ваканциите – съм работил като чирак в леярна работилница и по строежи като общ работник. След завършване на гимназията през октомври 1929 г. се записах за студент в държавния Физико-математически факултет. Като студент членувах

в БОНС и като такъв съм участвал в различни демонстрации. До 1933 г. бях студент. През следването си в университета след 1932 г. работих като писар в сдружението на търговците – галантерия, пасмантерия, кинкалерия и др., в София. От месец октомври 1933 г. до 15 .09. 1934 г. бях назначен за учител в прогимназията в с. Остров, Оряховско. След това сключих брак. На 01.03.1935 г. бях извикан на военно обучение в ШЗО, София, артилерийски отдел. По-късно бях изпратен на стаж във Втори артилерийски полк в гр. Враца, след което отново се записах за студент. След завършване на университета през 1938 г. постъпих като стажант в Трета мъжка гимназия в гр. София. На 15.09.1939 г. бях назначен за учител в смесената гимназия в гр. Ботевград. Тук научих, че се търси преподавател по математика в Морското училище в гр. Созопол. За да кандидатствам там ми трябваше удостоверение за благонадеждност. Такова поисках от гр. Враца, но то се бавеше, тъй като братовчедът ми Ангел Грамчев, секретар на БКП в гр. Враца, беше емигрант в СССР, а другият ми братовчед Игнат Грамчев често беше затварян и бит във Врачанския участък за комунистическа дейност. Въпросното удостоверение не получих. През октомври 1939 г. бях извикан на мобилизация във Втори артилерийски полк. При пристигането ми в града научих, че въпросното удостоверение е изпратено в гр. Созопол. Изпратих и другите документи и заминах за турската граница. Тук на границата получих заповед за назначение като преподавател в Морското училище. На 22.11.1939 г. бях демобилизиран и заминах за гр. Созопол. След преместване на училището в гр. Варна през 1940 г., аз останах като преподавател там, където ме завари и 09.09.1944 г.

Преди 09.09.1944 г. не съм членувал в никакви политически партии и организации с фашистка дейност. Не съм участвал в окупационния корпус нито в акции срещу партизаните у нас. Не съм членувал в Бранник, Ратник и други подобни организации. Нямам близки, съдени от народната власт, нито такива, които са ходили в чужбина. На 01.02.1945 г. бях мобилизиран и участвах във Втората фаза на Отечествената война. Тук бях награден с орден за храброст четвърта степен. През време на войната бях офицер-наблюдател в щаба на 1/16 артилерийско отделение. През

месец юли 1945 г. бях демобилизиран и продължих да работя във ВНМУ като преподавател.

През октомври 1946 г. бях приет за член на БКП в учителската организация „Тодор Павлов“, гр. Сталин. През септември 1951 г. постъпих като офицер-преподавател със звание капитан. През учебната 1952/53 г. бях обявен за отличник по бойната и политическа подготовка, а през месец май бях произведен в звание майор. През 1950 г. станах началник на цикъл във ВНМУ. През м. ноември бях уволнен като офицер, защото длъжността ми стана цивилна. Като офицер бях член на състава на другарския съд на честта.

Като член на БКП не съм наказван. Бил съм три пъти член на бюро на партийната организация на училището и в момента (към 1954 г.) също съм такъв.

25.12.1954 г.
гр. Сталин

Георги Георгиев, преподавател по математика в Морското училище

Източник: Представен писмен материал от г-н Георгиев

Животът ме срещна с г-н Христо Георгиев Грамчев през горещото лято на 1961 г., когато постъпих на работа като асистент по математика във ВНВМУ „Н.Й.Вапцаров“, а той бе началник на катедра „Общообразователни дисциплини“, в която се включваха математика, физика и чужди езици (английски, немски и руски). Впечатли ме неговата уравновесеност, ерудираност и познаване хода на процесите в училището. Постепенно във времето разбрах, че е родом от Враца и по някаква случайност е бил отделен командир на моя баща, когато той е отбивал редовната си военна служба в артилерийския полк във Враца.

Господин Грамчев имаше голям опит като преподавател, защото е постъпил на работа в Морско училище през 1939 г. Имаше какво да ни каже и за своя живот, и за учебния процес. Докато е бил студент, българските студенти са били доста политически

и социално ангажирани. Споровете между тях често са преминавали границите на културно поведение и са навлизали в груби схватки.

През Втората световна война Христо Грамчев е участвал във втората фаза и е стигнал с бойната си част до Унгария. Когато излезе филма „Тримата от запаса“ и го коментирахме, той се впуснаше в дълги коментари за Унгария.

Грамчев много обичаше курсантите. Беше обърнат със сърцето си към тях. И те го обичаха. Тогава Началникът на училището всяка година правеше отчет на учебния процес пред целия личен състав на училището. Щом се споменаваше името на Грамчев, курсантите бурно аплодираха. Наричаха го дядо Грам. Неговите лекции бяха много издържани: прецизни, без излишни думи и неясни пропуски. Обичаше да казва: „Щом много обясняваш, значи и ти не го разбираш както трябва, но от друга страна щом си служиш само със сух математически текст, предизвикваш слаб интерес”.

Той излагаше учебния материал спокойно, с умерено темпо и времето винаги му стигаше. Аз му водех упражненията и нито един път той не ми е казал: „Еди какво си не успях да предам, виж там на упражнението довърши нещата“. Така курсантите успяваха да направят добри записки по време на лекциите и по тях за по-кратко време се подготвяха за изпит. Често по време на изпит се случваше изпитваният да „блокира“ и да не може да започне да говори по изтегления билет. Грамчев го успокояваше и му даваше време да възпроизведе знанията си.

Спомням си, че имаше един курсант (от първия ми випуск), чийто баща беше загинал на фронта. Беше записал да учи в Морското училище, защото финансовите възможности на майка му бяха малки. Но този курсант трудно се адаптираше и искаше да напусне училището. Грамчев, самият той фронтовак, положи големи усилия да помогне на това момче да остане курсант. Той се дипломира и аз по-късно често го виждах на юбилейните срещи на випуска.

Към всички колеги в катедрата той се отнасяше с уважение. Дори, поради някои техни житейски проблеми, той се правеше, че

не забелязва някои неща. Това се отнасяше особено за колежките, които имаха малки деца и често закъсняваха за работа, отиваха си преди да е изтекло работното време или пък, ако нямаха часове, изобщо не идваха в училището. Като че ли най-трудно му беше с колежките и затова с радост одобри отделянето им в самостоятелна катедра по чужди езици. По същата причина не искаше да приема за асистенти по математика жени, а винаги избираше мъже.

Грамчев обичаше да потрива дланите на ръцете си, когато беше доволен по време на разговор от нещо. Никога не се хвалеше. Беше преподавал на целия офицерски състав на флота, от командващия до последния випускник. За това можеше по всяко време да се срещне с единствения адмирал в България по това време.

Когато говореше за студентските си години, той разказваше как професор Табаков, при извеждане формулите на Френе, казал: „След кратки преобразувания тутакси се получава ...“ и записвал крайния резултат, а всъщност, за да направиш тези преобразувания трябва да се изпишат (тогава) 3 черни дъски.

Кончината на Грамчев дойде неочаквано, като гръм от ясно небе: инфаркт по време на упражнение върху хипербола. Бяхме шокирани. До този момент никой от нас не знаеше, че той е имал проблеми със сърцето, че предната вечер до 23 часа е готвил упражнението (защото той замествал болен колега), че корабът, на който синът му беше механик, е имал проблеми.

Грамчев беше един скромен, добър и обичан човек. Такъв ще остане и в сърцата ни.

Кап. I ранг инж. Тодор Калчев, випуск 74 (1955 – 59 г.) на Морското училище

Лични спомени

Източник: Представен писмен материал от кап. Калчев

Нашият 74 випуск беше вторият, който постъпи в новопостроената сграда на Морското училище на настоящото му местона-

хождение. Организационно випускът беше разделен на две класни отделения: корабоводители и корабни механици. Подготовката ни се провеждаше основно по класни отделения.

В Морското училище ние учехме много, бяхме силно мотивирани и имахме прекрасни преподаватели. Фундаменталната подготовка ни дадоха солидни педагози, владеещи до съвършенство преподавания материал. Те с голямо внимание и старание проверяваха системно доколко ние сме овладели материала, за да продължим по-нататък. Личното им самоусъвършенстване за тях бе система, това неусетно се възприемаше и от нас.

Един от тези преподаватели беше майор Христо Грамчев, преподавател по висша математика. Той беше участник във войната като артилерийски офицер, по-късно демобилизиран. Среден на ръст, с магнетично излъчващ поглед, военната му стойка и дисциплината си оставаха негов специален белег. Дадохме му положителното прозвище „Грама“, така го наричахме помежду си. Той беше особено старателен и внимателен към курсантите. Нямам спомен да се е държал гордо, надменно, подигравателно с по-трудно възприемащите. При пропуски и неточности от наша страна, той поглежда човека с пронизващ добродушен поглед, последният не издържа и навежда глава. При него не се преписваше и не се подсказваше, нямаше дори и помисли за това, беше ни съвестно. Стилът и методът му на контакт с курсантите бяха типични за хора-фронтвачи, изживели стрес, риск, умора.

Умората и безсънието от наряди и дежурства в училището оказваха своето влияние върху нас, но той ги възприемаше като даденост и с присъщата си шеговитост прилагаше своята разсънителна тактика. Каква беше тя? Много проста и елементарна! ... За да се съсредоточим и внимаваме повече в час, другарят Грамчев казваше съвсем тихо и заговорнически: „Само за заспалите!“ и след това командваше силно: „Стани!“! Наистина всички заспали ставаха и той най-любезно им препоръчваше да си измият очите през междучасието. Когато имаше да доказва нещо сложно, той често използваше израза: „Внимавайте, сега как ще ви излъжа!“ и продължаваше с присъщата си лекота да обяснява тънкостите на висшата математика. Вероятно се е допитвал и съ-

ветвал с капитан-лейтенант Цветан Папазов и старши-лейтенант Емил Станчев, защото понякога казваше: „Я внимавай! Обърнете внимание на тази формула, ще я срещнете по хидродинамика, движение на флуиди по Бернули или Навие Стокс по съпрогат – статически определени и неопределени греди”. Обръщаше по-голямо внимание на това, което ще ни трябва. Това действително ни помогна в трети и четвърти курс, когато изучавахме техническите дисциплини.

„Грама“ беше голям математик и много човечен. Отнасяше се към нас, курсантите, с бащинска грижовност.

За съжаление този стил и метод на преподаване с годините изчезна. Учебните катедри започнаха борба за включване на повече теоретичен материал и назначаване на повече преподаватели. Нерядко се получаваше дублиране на една и съща учебна тема в две или три дисциплини. Връзката между теорията и практиката се скъса. Мотивацията на младите курсанти и студенти в днешното Морско училище е съвсем различна от тази, която съществуваше преди.

Инж. Михаил Грамчев, випусник на Морското училище, син на Христо Грамчев

Източник: Проведено интервю с г-н Михаил Грамчев

На погребението на баща ми не присъствах, бях на плаване с кораба. Три години след това се срещнах с трети помощник-капитан на кораб, който ми разказа как е починал баща ми. Това е станало на урок по математика при навигаторите. Грамчев е извикал на черната дъска това момче да решава някаква задача. Изведнъж става изключително тихо в стаята. Грамчев се хваща за рамото на някакъв курсант, започва да гледа с безжизнен поглед към черната дъска и се сгромолясва на земята. Часът е 11:50. Обаждат се на Сара Капонова, която преподава английски език в съседната стая и тя от новината припада.

После някой прави кратко филмче от 8 минути за погребението на баща ми. Аз го гледах. Той е бил положен за поклонение в

Дом народен флот във Варна, въкщи не е бил докаран. За самото погребение улицата от Дом народен флот до старите гробища е била блокирана. Всички курсанти, без дежурните в Морското училище, са били освободени да присъстват на погребението. Тогав баща ми е погребан в старите гробища, имало е 30 венеца на гроба му. По-късно преместихме костите му в гробището на село Тополи в семейната гробница.

Баща ми е бил командир на конна батарея и е участвал във войната. Батареята е била в състав от 400 души като отговаря за тях, както и за конете им. Той ми разказа следния случай. В Сърбия един от войниците моли баща ми да го пусне в отпуска само за през нощта да посети свои роднини, с уговорка сутринта в 7 часа да се върне, защото батареята продължава пътя си. Баща ми се съгласява. Войникът тръгва с коня си, разбира се. Нощта минава, става 7 часа, 8 часа сутринта, войникът не се връща. И батареята потегля. Баща ми върви и си мисли: „Хайде, ще платя коня, но какви обяснения ще дам за човека? Ще ме съдят“. Но след известно време от една странична уличка излиза закъснелият войник. Всички спират, баща ми и войникът слизат от конете. „Дай си колана“. И с колана баща ми започва да го удря пред всички. „Качвай се на коня и тръгвай с нас“.

Баща ми е имал шанс да не го убият на фронта. Не е бил и раняван. Имало е няколко случая, един от тях е следният: Тръгва той с двама войника през нощта на разузнаване. Било е много тъмно и объркват посоката. Вместо да се приберат към лагера, тръгват към немците. Спасило ги това, че немците от време на време от страх стреляли. Нашите били само на 300 метра от немците, когато чуват стрелбата и така разбират, че са объркали посоката и се връщат. Втори случай: Близко до някакъв бункер снаряд отнася главата на войник, друг пада от куршум, а баща ми до тях остава невредим.

Друг интересен случай. Завършва войната и батареята се връща с влак в България. В Румъния до идването на влака остават няколко часа. Български войник се бил залюбил с румънско момиче. То било кръгло сираче и искало да дойде в България с любимия си и да се оженят там. Баща ми се съгласява, но се чудят как да

стане това. Остригват момичето и го обличат в униформа. Но румънците откриват измамата и заявяват, че няма да я пуснат да замине с българските войници. Баща ми решава със сила да вземат момичето. Изпраща няколко души да разузнаят колко души е румънската охрана. Оказва се, че по брой те са били многократно по-малко от нашите войници. Става спречкване, но предвид численото превъзходство румънците отстъпват и пускат момичето.

А ето и една любопитна случка с баща ми, вече като преподавател в Морското училище. Провежда се изпит по математика от друг преподавател. Баща ми отива след обяд около 4 часа да провери как върви изпитът. И вижда от списъка, че един курсант е влязъл в залата в 8 часа сутринта, но до този момент не се е явил да говори. Те го забравили, а и той си кротувал. През цялото време той си стоял и от време на време е ставал и е искал празни листи. Нищо не е знаел от материала, но вместо това, на тези листи е направил в стихотворна форма писмени описания на по-известните преподаватели в училището. Всички са паднали от смях. Баща ми казал на преподавателя: „Хайде, пиши му тройка и да заминава“.

Баща ми изразяваше голямо уважение към Гошо интеграла (Георги Георгиев, асистент на Грамчев, Бел. съст.). Баща ми казваше за него, че има много бърза мисъл.

Руски документ за награда с орден във войната

Снимки

*Грамчев и син 1950 г.
гр. Сталин
Източник: Семейен архив,
предоставен
от Михаил Грамчев*

В школата за запасни офицери 1935-36 г.

Източник: Семейен архив, предоставен от Михаил Грамчев

*Апартамент
под наем,
ул. Скайлер 9,
Варна.*

*Източник:
Направена
снимка от
съставителя
на сборника*

*Собствена къща на сем. Грамчеви, ул. А Малинов (К. Либкхнет) 25, Варна. **Източник:** Направена снимка от съставителя на сборника*

Награди

*Христо Грамчев отличия
Източник: Музей на военноморското училище – Варна*

НАШИ СЪВРЕМЕННИЦИ

**Доц. д-р Вяра Петкова –
преподавател по английски език**

Разговори с доц. д-р Вяра Петкова

Източник: Проведени интервюта с г-жа Петкова

Родена съм в гр. Варна. До 14-годишна възраст учих във Варна. След завършване на прогимназията, на лагер школа в Несебър научих, че са открили средно училище за чужди езици /СУЧЕ/ в Ловеч. От малка мечтаех да уча чужди езици. След полагане на изпит по български език в Ловеч, бях приета в СУЧЕ заедно с още 4 деца от Варна. Желанието ми беше да изучавам френски език, но тъй като предишните години приетите ученици са изучавали френски, сега трябваше да избираме между английски и немски език. Надъхани срещу фашизма и Германия малцина пожелаха да учат немски език. Не осъзнавахме, че езикът като обществено явление не зависи от власт и политика. При разпределението си попаднах в английската паралелка. В подготвителния клас ни преподаваха българка и англичанка. Много научих от първата си учителка г-жа Бульова.

В СУЧЕ останах 3 години. Разболях се и родителите ми ме върнаха във Варна. Продължих в Девическата гимназия в града, тогава още средните училища не бяха смесени. Тук изучавах френски език, защото нямаше английски. Завърших гимназията с

*Доц. д-р
Вяра Петкова*

отличен успех след полагане на матура по всички предмети.

Кандидатствах за университета по две специалности – английска филология и стоматология. Бях приета и на двете места, но избрах английска филология в Софийския университет. Обучението беше 5 години. Курсът ни се състоеше от 30 души, 7 от тях ми бяха съученици от Ловеч. Следването беше интересно. Ние няхаме много лекции седмично както техническите специалности, защото ни се предоставяше време да четем художествени произведения от английски автори на английски език, които влизаха в програмата, и върху които полагахме изпити. Преподаваха ни много ерудирани, добре подготвени и с перфектен английски език преподаватели и професори. Те ни стимулираха и мнозина се отдадоха на научно-изследователска дейност наред с преподавателската работа след завършване на университета. Тук завързах много ценни приятелства с колеги, с които поддържам контакти и сега. Завърших семестриално през 1960 г., но не си взех единия държавен изпит, исках да избегна разпределението в Бургас. Върнах се във Варна и веднага започнах работа като кореспондент по английски език във Български морски флот (БМФ) като работих с телексен апарат, едно от нововъведенията за това време. Чрез него общувахме с фирми в България и чужбина. Там прекарах 7 месеца и се запознах отчасти с морската терминология. През лятото на 1961 г. се явих на изпит в университета и се дипломирах като филолог. Прецених, че е по-добре да бъда учителка, за което бях следвала, отколкото да съм кореспондент 8 и повече часа на ден. Изпратих си документите в Бургас, закъдето бях разпределена и през месец август ме назначиха в Трета гимназия в този град като учител по английски език.

Докато бях във Варна заедно с преподавателката Надя Пеева, която преди е преподавала в Морското училище и е написала първия учебник по английски за училището, водихме курсове по английски език в града, организирани от Комитета за мир. За моя курс трябваше да се размножат материали и един курсист обеща да направи копия на циклостил. Оказа се, че това е Началникът на Морското училище, капитан 1-ви ранг Узунов. Така се запознах с него. Той е оценил как преподавам, какво зная и пр. За септем-

врийските празници на 8,9 и 10-ти се върнах във Варна. Научих от г-жа Пеева, че в Морското училище са обявили конкурс за преподавател по английски език и тя ми препоръча да потърся кап. Узунов. Намерих го, той ме посъветва да напиша молба и автобиография и майка ми да му ги занесе на 11-ти септември. Така и направихме. Молбата е била разгледана веднага, защото още на следващия ден с кола от Бургас се върнах във Варна. На 13-ти септември се явих в училището и ме назначиха за преподавател по английски език.

Защо назначението стана толкова бързо? Две от кандидатките за преподавател по английски език бяха рускини, а третата беше почти пред пенсия. Капитан Узунов правилно е преценил, че не е добре за обучаемите да има език-посредник, и за тях би било много по-трудно да усвояват езика. Освен това имаше вече няколко прецеденти за назначаване на преподаватели в училището веднага след завършване на университета.

Така ръководството на училището издейства да ме преразпределят в Морското училище и след три години се явих на изпит и си защитих мястото в училището. Изпитът беше писмен и устен и се проведе от англичанката г-жа Бартлет, преподавателка в английската гимназия в София. Тогава в училището преподавал по английски беше само г-жа Сара Капонова. Тя ме посрещна много радушно и ми помогна да се ориентирам в обстановката. Първите класни отделения, които ми възложиха бяха новопостъпилите курсанти от класни отделения 101, 102, 103 – корабоводители и 111 – корабостроители. Тогава механиците учеха немски език.

За мен новата работа беше голямо предизвикателство, защото не бях учителствала в средно училище, а както е известно методиката на обучение по език зависи до известна степен от възрастта на обучаемите. През 1956 г. училището беше получило статут на висше инженерно учебно заведение, а през 1961 г. България става член на International Maritime Organization (IMO). По-късно към тази организация се сформира IMLA (International Maritime Lecturers' Association). Това е асоциация на преподавателите в морските училища в страните, членки на IMO с няколко подкомитета. Подкомитетът по английски език провежда конферен-

ции всяка година, един път в Европа и един път в Азия, които са известни под названието IMEC (The International Maritime English Conference). Комитетът започна да функционира в края на седемдесетте години, а ние станаме негов член през 1995 г. Тогава г-жа Делева от ВУЦ-а и аз бяхме изпратени от БМФ да участваме в неговата поредна конференция в Морското училище в Гдиня, Полша. Признание за успешната и целенасочена дейност на преподавателите по английски език от нашата катедра беше провеждането на поредната конференция на IMEC във Варна през юни 2001г., когато се честваше 120-та годишнина от създаването на училището. През декември 2000 г. по време на поредния форум на IMO в Лондон пред ръководството на подкомитета по английски език обявих кандидатурата на Морското училище за конференцията на IMEC. По-късно председателят на IMO бе избран за „Доктор хонорис кауза“ на училището.

Членството на България в IMO се отрази положително на обучението. Хорариумът по английски език в учебните планове беше увеличен както следва: 360 часа за корабоводителите от търговския флот, 240 за военните корабоводители и за курсантите корабостроители и 180 часа за механиците, които по-късно също започнаха да учат английски език. Назначени бяха още две преподавателки по английски език. Катедрата започна да расте. Тези допълнителни часове изискваха и повече допълнителна работа.

Както споменах, за мене беше предизвикателство да работя с тези млади хора, с които разликата ни беше само 5-6 години. Фактът, че преди бях кореспондент в БМФ 7 месеца, доста ми помогна. Бях научила много морски термини. Отначало се занимавахме с общ английски, защото всички бяха начинаещи. Часовете ми бяха много приятни, никога не е имало неприятности или дисциплинарни нарушения в клас. Всички бяха будни, любознателни, интелигентни, избрани момчета, защото както знаете, тогава за едно място в Морското училище кандидатстваха по 7 – 8 души. Занятията вървяха добре. Курсантите си вземаха изпитите навреме. Мнозина проявяваха огромен интерес към езика, работеха отлично и благодарение на съвместните ни усилия и тяхното желание те го ползваха успешно в бъдещата си дейност

като специалисти на корабите или в морската администрация на брега. Отначало ползвахме руски учебници за морските училища. Постепенно започнахме за създаване собствени учебни материали: сборници с морски текстове, упражнения, учебници.

Цялата ми кариера в училището ме изгради като преподавател и езиковед и ми предостави широко поле за научна работа. Бях първата, която защитих докторска дисертация през 1988 г., а от 1990 г. съм и доцент. Темата на дисертацията ми беше „Българо-английските езикови контакти в морско-търговската сфера на комуникация и английските заемки в българската морска терминология”. А темата на хабилитационния труд беше „Калкиране на английски термини в българската морска терминология“. Така станах първия доктор и доцент по английски език във Варна и сред висшите военни училища в България. Искам да подчертая, че при изследванията и изводите, които правех за дисертацията и хабилитационния труд се консултирах с мнението и познанията на мнозина от моите бивши възпитаници от стотните класни отделения. Те бяха надеждни информанти на анкетите, които провеждах, защото бяха първите, които трябваше да прилагат изискванията и конвенциите на ИМО, правеха го ползотворно и като капитани бяха пример за по-младите си колеги. Участвах в разработване и издаване на общо 10 учебни помагала и книги за изучаване на английски език – 6 самостоятелни и 4 в съавторство.

Когато постъпих в училището, филолозите, математиците и физиците бяха в една катедра „Общобразователни дисциплини“. Но ИМО вече постави по-голяма тежест на изучаването и ползването на морския английски език, в резултат на което през 1970 г. филолозите ни обособиха в т.н. „Предметно методическа комисия“, начело с г-жа Сара Капонова. През 1975 г. станахме отделна катедра „Чужди езици“ и аз бях първият ѝ началник. През 1987 г. в Морското училище беше основан Център за следдипломна квалификация (който е на подчинение на Военната академия „Г. С. Раковски“) на офицерите от военния ни флот. Тук сформирахме втора катедра по чужди езици, която аз оглавих. През 2016 г. чествахме 30 години от създаването на центъра. В курсове на няколко нива офицерите продължават изучаването на английския

език и много успешно се справят на изпитите за СТАНАГ. През 1998 г. ме върнаха в основната катедра вече като доцент, завеждащ катедрата.

И така, да се върнем към стотните класни отделения. Винаги ми е било приятно да контактувам с мнозина от тях. Както споменах, разчитах на тези момчета вече като изградени морски специалисти, изкушени от английския език, допитвах се до мнозина от тях, например Ив. Балканджиев, Д. Меледжиев, Ив. Ненчев, Я. Николов, М. Ванков, Б. Николов, А. Първанов, Ив. Воински и др. Когато те бяха курсанти имаше само 5 – 6 преподавателки жени и ние бяхме връзката им с външния свят. С мнозина станахме близки, познавах приятелките на някои от тях, после те им станаха съпруги. А те познаваха моето семейство. Поддържахме прекрасни отношения. След стотните класни отделения поех тристата класни отделения, т. е. 2 випуска след тях. До 1988 г. водих 7 пълни випуска, после един випуск две години. От 1988 г. до 1997 г. преподавах в Центъра за следдипломна квалификация. След 1998 г. преподавах раздела „Кореспонденция” на пети курс. Тогава вече и хорариумът беше много по-висок, катедрата се беше разраснала значително и стана водещо звено във Варна и сред висшите военни училища в страната. Сега разполага с добра учебно-материална база, разработени са учебници за всички специалности и различните направления, в които се ползва морския английски език. Не случайно доц. Тончева, ръководителят на катедрата в момента и една преподавателка от Центъра бяха привлечени от ръководството на подкомитета по английски език към IMLA да разработят изисквания и тестове за морски специалисти.

Първото ми впечатление, когато постъпих в Морското училище през 1961 г. беше честването на празника на училището, а именно 7-ми декември, рождения ден на Никола Вапцаров. Имаше срещо-обяд на командно-преподавателския състав и курсантите с баба Елена, майката на поета и голям концерт, в който участваха певци и музиканти от операта и училището. Никога няма да забравя тази среща и концерта. Те бяха много впечатляващи с искрения си патос. Помня екскурзията, която направихме със стотните класни отделения в края на пети курс до Русе, Плевен и Банско, където

посетихме родната къща на Вапцаров. Това, че включваха и преподавателите в екскурзиите беше много добра инициатива. С г-н Икономов, командир на ротата на стоте класни отделения поддържахме много добри отношения.

Общо взето, Морското училище много израсна и се наложи като учебно и научно звено с богата материално-техническа база, със съвременни тренажори и кабинети, с прилагането на електронни средства в учебния процес и за научна дейност. Всичко това се отрази положително на специалната и професионална подготовка на обучаемите. Преди 12 години съвместно с Charterers' Brokers в Лондон организирахме брокерски курсове. Училището стана представител на североизточната част на Европа и много от служителите в морските фирми се обучават в тези курсове. Лекциите се водят на английски език, 5 преподавателки преподават дисциплината „Въведение в корабоплаването“ (Introduction to shipping). Едната от тях съм аз. Това е една чудесна инициатива. С демократичните промени се установиха и поддържат връзки с много морски учебни заведения в чужбина, а преподавателите често участваха и участват в конференции, свързани с морското образование, а също и в съвместни проекти. Няма ги ограниченията и изолацията на предишния период, което според мен беше голям бич за развитие на обществото.

Не съм се откъсвала от работата в училището. Пенсионер съм от няколко години, но все още съм част от катедрата. Като доцент съм член на Държавните изпитни комисии по английски език на корабоводителите и механиците. Прави впечатление, че през последните години идват кандидати с по-слаба обща подготовка. Що се отнася до английския език единици са начинаещите, защото вече повсеместно се изучава езика и има студенти, които отлично се справят. Освен това, сега те имат възможност директно да контактуват с езика чрез радиото, телевизията, с чужденци. Ето защо с основание в клас се набляга предимно на морския английски, това, което е част от професионалната им подготовка. За жалост студентите не посещават редовно лекциите и изостават с материала. С други думи има значителен спад на дисциплината. Но липсват мерки срещу отсъстващите, защото ако те се отстра-

нят ще се загуби финансирането според делегираните бюджети. Провеждат се повече от необходимия брой поправителни изпити с цел да се даде възможност на закъсалите студенти да продължат следването си. И студентите използват това недоброръчно.

Има и друг момент. Образованието е скъпо и за да плащат таксите и посрещнат другите си разходи много от студентите работят. Така им се налага да отсъстват от лекции и да закъсват, а малцина имат родители с по-големи материални възможности. Студентите не бива да се корят затова, дори е похвално, че помагат на родителите си. Но трябва да се изисква. През 2016 г. на държавния изпит по английски език бяха скъсани доста випускници. За студентите от Морското училище има и друг проблем. Някои от тях не могат да завършат семестриално обучението си и да се явят на държавни изпити, защото нямат необходимия плавателен стаж. Стажуват на влекачи и ветроходи за месец-два и според мен от това страда оморячването им, и те реално не могат да се подготвят добре за работа на търговски кораб след завършване. Училището се опитва да помага, но не всички фирми приемат стажанти. Държавният изпит по английски език беше въведен през 1969 г. в писмена и устна форма и е доста по-труден от този в Техническия университет – Варна. Водила съм разговори с действащи капитани, които заявяват, че момчетата от Морското училище много по-добре се справят с езика.

През последните 25 години имах възможност да общувам чрез конференции, изнасяне на доклади, посещения и пр. с колеги-преподаватели по английски език в други европейски страни. Мога уверено да заявя, че подготовката, която нашите випускници получават е стабилна и не отстъпва на тяхната. Колеги от подкомитета по английски език нееднократно са подчертавали и оценявали високо нивото на нашата учебна работа.

В заключение искам да кажа, че курсантите и студентите винаги са били част от мен, на тях посветих и Англо-морския речник с колокации, който издадох през 2005 г. (колокация е комбинация от две или повече думи, формирана по начин, когато те често се използват заедно, по начин, по който звучат правилно, Бел. съст., Източник интернет). А първите класни отделения, на които

преподавах бяха 101,102,103 и 111, а те са като първата любов, която никога не се забравя, за тях винаги си спомням с усмивка. Те организираха превъзходна среща по случай 50 години от завършването на училището, на която присъствах и им благодаря за поканата, както и за тази хубава идея да си спомнят за своите преподаватели.

**Доц. д-р Соня Тончева, преподавател по английски език
и ръководител на катедра „Чужди езици“
в Морското училище**

Източник: Представен писмен материал от г-жа Тончева

Познавам доц. д-р Вяра Петкова от 1978 г., когато постъпих като млад преподавател в катедрата, която тя ръководеше. Доц. д-р Петкова вече беше утвърден и уважаван преподавател и ръководител, създаде учебници и учебни пособия по морски английски език.

И днес, след толкова много години, ако трябва да определя доц. д-р Петкова с една дума, това е „енергия“. С това си качество тя дълги години неуморно ръководеше катедрата – посрещаше всяка промяна, приемаше новостите, с усърдната си работа защитаваше престижа и името на колектива, а когато беше строга и взискателна, това отново беше в интерес на колектива и на преподавателите. Подтикваше ни да работим упорито, да участваме активно в живота на училището и извън него – така, както правеше и самата тя. Окуражаваше ни и ни помагаше, ако имахме проблеми.

Мога да говоря за доц. д-р Петкова като за мой ръководител, който ме насърчаваше да работя упорито. Така заедно създадохме един от учебниците по корабна кореспонденция, които и днес помагат на курсантите, студентите и морските специалисти да усвояват така необходимите им знания по морски английски. Много от международните си изяви и участие в международната морска организация по морски английски ИМЕС дължа на нея. Написахме внушителен брой доклади, които изнесохме на международни форуми – това определено предизвика интереса на международ-

ната морска общност, където сме приети с уважение и одобрение за работата, която вършим като преподаватели по морски английски език. Не случайно училището беше избрано и за домакин на една от сесиите на ИМЕС. На тази сесия доц. д-р Петкова и тогава ст. пр. Соня Тончева бяха наградени с орден втора степен за вярна служба под знамената. Тези, които добре познават военната система могат добре да оценят какво е означавало това за единствената катедра, ръководена от жена.

Целият колектив на катедрата се гордееше, че първият доцент по морски английски е нашият ръководител доц. д-р Петкова. Това беше един сериозен успех за училището и за филологическите науки, които често отбягват въпросите на специализираното обучение по английски език. Насърчаваше всеки един от нас да работи активно като нея. Така тя стана мой научен ръководител и аз успешно поех по нейния път. Думите на благодарност често не стигат, но се радвам, че в съвместната ни работа се роди и нашето приятелство. То се затвърди и при съвместната ни работа години наред като преподаватели по английски език в Силистра, в съвместни празници, в добро познанство със семействата в добро и лошо – такъв, какъвто е нашият живот.

Като човек тя е много отзивчива и загрижена към всеки. Познаваше преподавателите от катедрата много добре и с внимание се отнасяше към всеки наш проблем. Все още я чувстваме като част от нас – тя участва в държавните изпити по английски език и курса по корабен брокераж и разбира се, в тържествата за различни празници. Тя все още е загрижена за всеки от нас и е съпричастна към всичко, което се случва в катедрата. Поддържа много близки отношения и продължаваме да се виждаме. С нея човек винаги изпитва бодри и оптимистични чувства и много доверие.

Всеки човек заслужава един такъв приятел. Благодаря ти, Вяра!

Доц. д-р Диана Железова-Миндизова, ръководител на катедрата по филологически науки, филиал Силистра при Русенски университет „Ангел Кънчев“

Източник: Представен писмен материал от г-жа Железова-Миндизова

Доц. д-р Вяра Петкова участва изключително активно в учебната и научноизследователска дейност на Филиал Силистра при Русенски университет „Ангел Кънчев“. Повече от 18 години тя води лекционния курс на теоретичните дисциплини за специалността „Педагогика на обучението по български език и английски език“, редовно и задочно обучение към катедрата по филологически науки. Високата ѝ експертност и административен опит намират своето отражение при разработване на учебната документация за тази фундаментална за филиала в Силистра специалност. Тя е съставител и рецензент на учебните програми по Практически английски език, Фонетика на съвременния английски език, Лексикология на съвременния английски език, Морфология на съвременния английски език, Синтаксис на съвременния английски език, Методика на обучението по английски език, Основи на литературата на английски език, Странознание на английски език. Рецензент е на множество проекти, разработени от Катедрата по филологически науки по Фонд „Научни изследвания“, в областта на Общото и сравнително езикознание и Методиката на обучение на английски език като чужд. Дългогодишен председател е на Комисията за държавен изпит по английски език.

Тя е автор на множество доклади, изнесени в рамките на Майските научни четения при филиала в Силистра, както и на пленарен доклад, представящ основните аспекти на Общата европейска езикова рамка и нейното приложение във висшето образование. Тя е автор на три учебника, обезпечаващи ресурсно дисциплините Фонетика на съвременния английски език, Лексикология на съвременния английски език и Синтаксис на съвременния английски език.

Доц. д-р Петкова дари безвъзмездно на библиотеката във филиала в Силистра над 100 книжни единици специализирана англоезична литература от личната си библиотека в помощ на студентите от специалност „Педагогика на обучението по български език и английски език“.

Имах щастието да работя с доц. д-р Вяра Петкова повече от 18 години. Обаятелна и всеотдайна, през всичките тези години, тя стимулираше у своите колеги една развиваща се академична, преподавателска, административна, информационна, професионално-педагогическа, изследователско-приложна, моделираща, методическа, надграждаща култура. Тя представлява еталон за професионализъм, етичност и трудолюбие.

Професионалното общуване с нея като колега, преподавател и изследовател, винаги е било дълбоко запомнящо се, наситено с истински непреходни послания и устойчиви академични, морални и лични проекции.

Отзиви за доц. д-р Вяра Петкова от бивши възпитаници на Морското училище

Източници: Представени писмени материали от тях

Кап. Петър Тухчиев, председател на Асоциацията на възпитаниците на Морското училище, випуск 1974 – 79 г.

Признателност и респект предизвиква днес името на доц. д-р Вяра Петкова у мен и моите колеги, възпитаниците на Морското училище през годините. Тя е благородна, обаятелна и с присъщата ѝ строгост през ония години, когато откривахме любовта и бяхме свободни. Тогава часовете по английски при Вяра Петкова бяха глътка радост, настроение, увереност, самочувствие. Опитен началник на катедра „Чужди езици“, ние изпитвахме към нея непресторено уважение и обич, заради самодисциплината и чувството ѝ за дълг. Доц. д-р Вяра Петкова беше проводник на новаторско мислене: тя не само водеше занятията в кабинетите по езикова подготовка, преобразувани по-късно в модерни и съвременни, а ни предаваше и собствената си прямота на изразя-

ване, спецификата на литературния английски език, научи ни да водим изрядна писмена кореспонденция и да овладеем ключови фрази, необходими за разширяването на международните контакти на Морското училище.

**К.д.п. Любомир Стойчев, випуск 1970 – 75 г.
на Морското училище**

Още от първите контакти с нас г-жа Петкова успя да установи едни взаимоотношения, базирани на взаимно уважение и зачитане достойнството на всеки от нас, отношения на взаимно доверие, като при това някак естествено и да запази дистанцията преподавател-курсант. За мен, а и за всички от нас беше истинско удоволствие да имаме часове по английски. Бяхме убедени, че всеки час ще научи нещо ново, нещо важно за бъдещата ни професия, нещо, което ще ни остане за цял живот. Г-жа Петкова успяваше още с влизането в клас да създаде атмосфера, наситена с интерес към материала, да създаде усещането, че трябва да положим максимални усилия, за да „попием“ в съзнанието си това, което ни казва и това, което ни показва, то да стане неразделна част от нашата професионална подготовка.

**К.д.п. Атанас Атанасов и к.д.п. Стефан Минков
от випуск 1966 – 71 г. на Морското училище**

Преподавател Вяра Петкова имаше амбицията действително да ни научи на езика и полагаше непрекъснати усилия за това. Отнасяше се със симпатия към обичайните ни курсантски лудории. Спомените за нея от тези години бяха за отличен преподавател, който не само възбуди интерес у нас към английския език, но ни накара и да го научим. Години след това, ние отново имаме възможността и удоволствието да си сътрудничим с г-жа Петкова, когато тя подготвяше новото издание на Английско-български морски речник с колокации. Това сътрудничество покъсно прерасна в съвместна дейност и създаване на фирма за специализирани преводи „Вероника 66“ ООД с управител доц. д-р Вяра Петкова. Нейната отлична професионална подготовка, коректност и активна работа бяха в основата на усъвършенства-

не на фирмата като търсена и предпочитана в областта на специализираните морски преводи.

**К.д.п. Костадин Патранесков – випуск 1963 – 68 г.
на Морското училище**

За мен е чест и огромно удоволствие да споделя свидни спомени за преподавателката по английски език г-жа Вяра Петкова и ще започна с най-важното: Аз я обичам. Тя е любимата ми учителка от Морското училище. Ние всички от класно отделение 303 на випуск „Воеводски“ (1963 – 1968) я обичахме. Обичахме часовете по английски не само защото щеше да ни е необходим в професията, а и защото тя ни стимулираше да го правим. Поощряваше ни да споделяме впечатления от филмите, които гледахме във филмотечното кино и така ни учеше да ценим красивото и човешкото в живота. Намираше начин да излезе от коловозите на програмата и да ни говори за английската естетика в ежедневно общуване между хората.

Fair winds and following seas, Вяра

Източник: „Naval Review”. Морски преглед, бр. 40 (281) 1996 г.

Доцент, к.ф.н. Вяра Петкова от 1961 г. преподава английски език във ВВМУ „Н.Й.Вапцаров“. В периода 1975 – 1986 г. е началник на катедра „Чужди езици“. От 1992 г. ръководи катедра „Чужди езици“ към Центъра за следдипломна квалификация. Кандидатска дисертация защитава през 1988 г., а от 1990 г. е доцент. Във Великобритания е завършила курс, за втори път работи на Острова като съавтор на „Корабна кореспонденция и общуване на море“, възложена от БМФ. На два пъти е била на учебно плаване с курсанти, участвала е в престижни научни форуми в Атина и Гдиня. Хиляди са курсантите и стотици – офицерите, на които е преподавала. Част от днешните кадри на ВМС и БМФ по няколко пъти са се „срещали“ с нея и са се срещали с благодарност. Преди да отплават по моретата и океаните капитаните от гражданския флот задължително преминават през „ситото“ на ДИК, където изпитът по английски език не става без Вяра Петкова.

Юбилей на доцент Вяра Петкова

Източник: Доц. д-р Соня Тончева, Бюлетин, издание на асоциацията на възпитаниците на Морско училище със съдействието на ВВМУ „Н.Й.Вапцаров“ и Студентския съвет, година 2, брой 5, 2006

Доцент д-р Вяра Петкова, носител на ордена „Дамски кръст“ II степен, е име, известно на много морски специалисти и лингвисти в страната и в морските среди в чужбина. Четиридесет и петгодишната ѝ творческа дейност в Морското училище се свързва с неуморен труд и отдаденост за развитието на катедрата и с успехите на морската общност на страната, голяма част от които са нейни възпитаници, с която тя поддържа творчески и приятелски отношения. Доцент Петкова последователно се е борила и отстоявала интересите на своите обучаеми и на своите колеги. Това особено проличава в дългите години, когато тя е ръководител на катедра. Под нейното умело ръководство и упорит труд и ентузиазъм в катедрата са създадени редица учебни пособия. Тя непрекъснато направлява и поощрява младите си колеги да работят, да участват активно в живота на катедрата и да развиват своите знания. С личния си пример увлича членовете на катедрата и в научната работа. Първа в катедрата защитава дисертация в областта на българо-английските езикови контакти и скоро след това е избрана за доцент по английски език.

Научните ѝ интереси са значими и разнообразни – билингвизъм на българските моряци, заемки и калкиране на термини, терминологични колокации, лингвистика на текста и актуално членение на специализирания текст и други. Тези теми, разгледани от гледна точка на специалната морска терминология, придобиват ново звучене и издигат проблемите на по-високо теоретико-приложно равнище. Работите ѝ по различни аспекти на терминологията и специфичните морски жанрове са оригинални и предизвикват заслужен интерес. Автор на повече от 50 публикации и учебни пособия, доцент Петкова е и автор на първия двуезичен учебник по теория и устройство на кораба. Сега интересите ѝ са насочени към разработването на речник на терминологичните колокации.

Създадените от нея учебници се ползват и от други сродни учебни заведения.

Много от осъществените нови идеи, от постиженията на катедрата през годините се дължат на доцент Петкова и тя се ползва със заслужен авторитет сред своите колеги, студенти и приятели. Председател е на Държавната изпитна комисия по английски език в училището, преподава на студенти за гражданското корабоплаване, в офицерските курсове и изнася лекции по корабен брокераж.

Като умел и изявен лидер, се проявява не само в конкретната си работа, но и извън училищните дейности, където неуморно търси нови полета за изява. Тя работи за укрепване и издигане авторитета на лингвистичната общност във Варна. Член е на Управителния съвет на Съюза на учените във Варна и дълги години е председател на Научно-методическите секции към Министерството на отбраната, член е и на изпитната комисия по английски език на Морска администрация и председател на държавната изпитна комисия по английски език в Технически университет – Варна. Изнася лекции по фонетика, синтаксис и лексикология във филиала на Русенския университет „Ангел Кънчев“ в Силистра. През 2002 г. е гост-преподавател в Международния морски университет в Триест, Италия. В преводаческата си дейност е работила върху историята на Варна, превод на конвенцията Марпол и др.

Активната ѝ жизнена позиция се разкрива и извън нашата страна – наред със специализациите ѝ в чужбина, тя участва активно и в редица международни сесии с доклади по актуални теми. Колегите от всички морски страни познават и уважават тази жива и обаятелна жена, която е не само учен и авторитет в морската общност, но и прекрасен колега и приятел. Доцент Петкова е член на IMLA – Международната асоциация на преподавателите по морски английски и IMES – Международната морска конференция по морски английски.

Пример за нас са високото ѝ чувство за отговорност и дълбока преданост към научната и преподавателска дейност.

От все сърце ѝ желаем крепко здраве, творческо дълголетие, нови научни постижения и голямо човешко щастие!

ДИПЛОМА

ЗА КАНДИДАТ НА НАУКИТЕ

№ 18119

СОФИЯ, 25 07 19 88 г.

ВИСШАТА АТЕСТАЦИОННА КОМИСИЯ

ДАДЕ НА ВЯРА МИНЕВА ПЕТКОВА

роден на 26 06 1936 г. в гр. ВАРНА

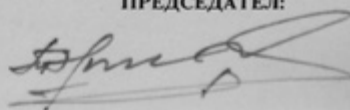
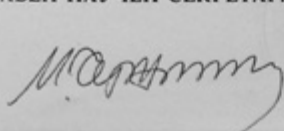
научната степен
ФИЛОЛОГИЧЕСКИТЕ

КАНДИДАТ НА НАУКИ

15 7 29 06 88
протокол....., №.....от.....19.....г.

ГЛАВЕН НАУЧЕН СЕКРЕТАР:

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

*Диплома за присъждане на научната степен
„кандидат (доктор) на филологическите науки“*

СВИДЕТЕЛСТВО

ЗА НАУЧНО ЗВАНИЕ

№ 14574

СОФИЯ, 19 07 19 90 г.

ВИШТАТА АТЕСТАЦИОННА КОМИСИЯ

ДАДЕ на **ВЯРА МИНЕВА ПЕТКОВА**

роден на 26 06 1936 г. в Гр. Варна

научното звание

Д О Ц Е Н Т

протокол 15 № 5 от 28 06 19 90 г.

ГЛАВЕН НАУЧЕН СЕКРЕТАР:

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Март *Петрова*

Свидетелство за присъждане на научното звание „Доцент“

СЪЮЗЪТ НА УЧЕНИТЕ - ВАРНА

УДОСТОВОЯВА

доц. д-р Вара Минева Петкова
с почетната награда на
Съюза на учениите - Варна
СРЕБЪРНА СТАТУЕТКА
за развитие и усъвършенстване на
висшето чуждозиково обучение, за
дългогодишна преподавателска дейност и
за научните ѝ приноси в областта на
морския английски език

Решение на УС
№ 2.1.г /24.10.2000г.

Председател:.....
/проф.д.т.н.инж. Н. Пантев/

Документ за награда „Сребърна статуетка“
на Съюза на учениите - Варна, 2000 г.

*Награда „Сребърна статуетка“
на Съюза на учените –
Варна, 2000 г.*

*Награда „За вярна служба
под знамената – Дамски
кръст“ на министъра на
отбраната, 2001 г.*

№ 179

БВ

ГРАМОТА

МИНИСТЪРЪТ НА ОТБРАНАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Награждава
с II степен на наградния знак

ЗА ВЯРНА СЛУЖБА
** ПОД ЗНАМЕНАТА **
- ДАМСКИ КРЪСТ

Доцент доктор Вяра
Минева Петкова

за заслугите му по укрепването
на Българската
армия

София 1805. 2001
199 г.

МИНИСТЪР НА ОТБРАНАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Б. НОВВ

Б. НОВВ

Грамота на наградата „За вярна служба под знамената –
Дамски кръст“ на министъра на отбраната, 2001 г.

По време на занятие в кабинет по езикова подготовка

*Една година катедра „Чужди езици“ в Центъра
за следдипломна квалификация, 15.12.1993 г.*

Конференция на IMLA подкомитет по морски английски, Гдиня, Полша, юни 1995 г.

След тържественото събрание/промоция на випусниците на Морското училище пред Фестивалния комплекс, 24.05.1999 г.

*На обучение в Defense Language Institute, Lackland,
Texas, August 1999*

Юбилей на катедра „Езикова подготовка“, 25.02.2000 г.

International maritime English conference IMEC 15, St. Petersburg, Russia, 07 – 10 October, 2003

International Maritime English Conference 17, Marseille, France, 04 – 07 October, 2005

*IMEC-19 International Maritime English Conference, Rotterdam,
9 – 12 October 2007*

*Среща на випуск 1961 – 66 г. по случай 50 години
от завършване на Морското училище, 2016 г.*

Георги Георгиев – преподавател по математика

Източник: Представен писмен материал от г-н Георгиев, публикуван в

http://altvipusk80vvmu.blogspot.bg/2016/08/blog-post_13.html

Аз постъпих на работа в Морското училище в същата година и същия месец, в който випуск 80 (1961 – 66 г.) постъпи в училището. Току-що бях завършил Софийския университет, така че с тях бяхме почти връстници. До тези дни не бях виждал море, не бях виждал Морското училище. От гарата се качих на автобуса за спирка Почивка, по това време той минаваше край Морското училище, а тогава автобусите бяха по-малки от сегашните. Кап. Хлебаров, преподавателят по електротехника и автоматична телемеханика казваше, че

Георги Георгиев

това са автобуси за лилипути. От автобуса сляхох пред КПП-то на училището и там ме посрещна курсант Ангел Попов, корабостроител от горните курсове, едно стройно момче, което беше знаменосец на училището. Той беше дежурен по КПП. В катедрата ме посрещна началникът ѝ Христо Грамчев, един много обаятелен човек. По-късно се убедих, че той беше и много добър, обичаше курсантите и те също го обичаха много, той го заслужаваше.

Взложиха ми да водя упражнения по висша математика на първокурсниците от 80 випуск, 7 класни отделения. Имах огромно желание за работа. Другарят Грамчев ми каза: „От учебника на Брадистиллов трябва да решиш в тетрадката всички задачи“. И аз изпълних прилежно това поръчение. Дойде време, когато трябваше да вляза в първия учебен час. Обзе ме вълнение, притесних се и се уплаших. Казах на Грамчев, че ме е страх и го помолих да влезе в класа заедно с мен, така да ми даде морална подкрепа. Той разбра и дойде с мен. Курсантите знаят как започваха часовете:

рапорт на дежурния, преглеждане на ... Не помня в кое класно отделение е било, но това притеснение никога няма да забравя.

Аз и другите преподаватели присъствахме на клетвата на първокурсниците. Спомням си как сутринта пред училището се бяха събрали много хора, техни роднини и приятели. След това в трапезарията, а тя беше в приземния етаж, се състоя тържествен обяд с приветствия от по-старшите курсанти. Тогава разрешиха и по чаша вино.

Нека спомена и нещо за началника на училището Дичо Узунов. Тогава по правилник той беше задължен да посети занятие на новоназначен преподавател. И един ден той дойде в моя час по интерполационни полиноми, където имаше много изчисления. Трябваше да се попълват различни таблици. Кап. Узунов седна на последната редица по средата на стаята до курсанта Сапунджиев. След часа той ми каза: „След обяд в 15 часа ще дойдеш при мен, за да обсъдим занятието“. При обсъждането ми направи следната забележка: „Курсант Сапунджиев не стоеше по воински на чина по време на час, облягаше се на брадата, а ти не му направи забележка“.

Ще кажа нещо и за дисциплината на курсантите. Знаете каква желязна дисциплина имаше тогава. Повече от 10 строявания на денонощие, голямо уважение на младшите курсове към старшите, самоподготовка след обяд, строги наказания за закъснения след отпуска, при изключване от училището задължително се служи във флота. Но вие, курсантите, издържахте всичко това. Браво на вас! Спомням си реакцията ви когато ви пуснаха в отпуска цялата рота за Нова година. Беше привечер, стъмваше се рано. Изведнъж се чу страшно тропане на курсантски обувки. Когато погледнах, вие тичахте през глава към КПП-то, за да отидете за няколко дни къщи.

Обучението по висша математика заемаше централно място в първи курс: лекции, упражнения, семестриални изпити, първо писмен изпит, след това устен. Аз като ентузиизиран млад асистент смятах, че упражненията трябва да протичат така, както когато и аз съм бил студент. Вълнувах се много, когато не знаехте, приемах го доста лично. В такива случаи Грамчев ме успокоява-

ше. Той беше мъдър човек.

Вашият випуск 80 (1961 – 66 г.) завинаги остана в паметта ми. На някои още помня номерата в клас. Други съм запомнил по конкретни поводи – Филипков беше гимнастик, Бъчваров музикант, Никулкин от Якоруда свиреше на тромпет в оркестъра, Манолов, който се простреля, Врабевски. Но най-добре съм запааметил къде седяха някои курсанти на чиновете. Помня Динев как вдигаше гирата, питам го: „Абе защо вдигаш тази гира“? А той: „Това е мъжки спорт“. Помня Пенев. Класно отделение 111 беше най-силно по успех. Помня Насалевски от навигаторите, хванах го, че преписва.

От далечната 1961 г. до днес през моя трудов живот са минали 55 випуска курсанти. Защото аз и през настоящата 2016/2017 учебна година преподавам. Към всички съм бил отворен със сърцето си, но вие сте първите, а първият випуск не се забравя.

Иван Ралчев - преподавател по физика
(г-н Ралчев почина през 2018 г., Бел. съст.)

Иван Ралчев през 1974 г.

Иван Ралчев през 2016 г.

Източник: Представен писмен материал от г-н Ралчев

Роден съм в с. Стражица, Горнооряховско на 03.10.1930 г. По това време Стражица е най-голямото село в околията с бурно развитие на лозарството, градинарството и останалите сектори на селското стопанство и занаятчийските услуги – мелничарство, шивачество, търговия и други. Населението наброява повече от 5000 жители. За образованието на подрастващите имат грижата двете начални училища: „Свети Кирил и Методи“ и „Отец Паисий“ както и прогимназия (до 7-ми клас) за 8 паралелки, които включват ученици и от съседни села. Учителите в тези училища бяха с високи критерии за своята работа. Поради това завършилите прогимназията в Стражица бяха конкуренти за кандидатстване в гимназиите на Горна Оряховица и Велико Търново.

Когато завърших прогимназията, по решение на родителите ми кандидатствах в търговската гимназия във Велико Търново. Това стана веднага след 09.09.1944 г. и там учих само една година. През 1945 г. в Стражица беше открита гимназия, която се

комплектува с 8 паралелки, включващи ученици от близки и подалечни райони – Омуртагски, Поповски и др. Това беше причина да напусна търговската гимназия във Велико Търново и да се върна да уча на село.

В новообразуваната гимназия бяха назначени отлично подготвени учители, по-голяма част от които идваха от София, Попово и други градове. Те бяха с висока педагогическа подготовка и мотивация.

Учениците от моя випуск завършиха гимназията през 1948 г. с много добри резултати от матурите (среден успех много добър). Това беше успешна подготовка за кандидатстване във вузовете – Софийския университет „Климент Охридски“, Медицинската академия и военните учебни заведения – Военноморското училище във Варна, Военновъздушното училище в с. Долна Митрополия, Артилерийското училище в гр. Шумен, Ветеринарно-медицинския университет в София и др. От всички завършили гимназията в Стражица над 80% продължиха да учат висше образование.

Аз бях повлиян от учителя ни по физика и кандидатствах във Физико-математическия факултет на СДУ като бях приет по специалността „Физика“. Сега оценявам колко сполучливо съм се насочил към тая наука. В първи и втори курс на университета слушахме лекции по математика и физика заедно с математиците. Най-радостното нещо бе, че лекциите ни преподаваха високо ерудирани учени – академиците Никола Обрешков, Кирил Попов, Любомир Кръстанов, Георги Наджаков, Емил Джаков, Христо Христов, Боян Петканчин, Ярослав Тагамлицки и др. Наличието на преподаватели с академична степен и техните асистенти бяха причина да работим сериозно върху учебния материал.

Когато завършвахме втори курс на следването през месеците май – юни 1950 г. светът беше пред опасност от нова световна война. Ким Ир Сен, президент на Северна Корея предизвика в тоя район военно напрежение. Нашите военни стратегии са преценили, че страната ни няма необходимите морски кадри при евентуални военни действия. Затова те проведеха масирана агитация на всички студенти от началните курсове (първи, втори и трети), които са изучавали математика и физика (от Политехниката, Химико-

технологичния институт, Минно-геоложкия институт и др.) за да напуснат следването си и се прехвърлят във Военноморското училище без конкурс, да го завършат, а ако отпадне нуждата от военноморски кадри, отново да бъдат приети да си довършат изучаваните специалности. Беше обявено, че който приеме като патриотичен дълг завършването на Морското училище да се яви във ВНВУ „Н. Й. Вапцаров“ – Варна на 15 – 20 юли 1951 г. Това не беше на база на повиквателна, което означаваше, че неявилияте се в училището студенти няма да носят съдебна отговорност. По тази причина една част от съгласилите се не се явиха. След медицинските прегледи се построихме на плаца около 150 души от студентите.

По същото време в училището бяха приети по редовен ред с конкурс за специалностите навигация и корабни механици 120 души, а от Артилерийското училище в Шумен – още 30 души за специалността брегова артилерия.

По този начин училището увеличи състава си с около 300 души. Естествено възникнаха проблеми с настаняване в стайни и учебни помещения, с храненето, обличането, здравеопазването. Болшинството кандидат-морски офицери се адаптирахме успешно към напрегнатите условия. Например, ние „студентите“ бяхме настанени на таванския етаж – 150 души в огромно помещение с легла на 2 етажа без подходяща вентилация. По тази причина някои от колегите не издържаха и бяха освободени. Ние от физико-математическия факултет и другите, общо 30 души бяхме в едно класно отделение, № 805 и достойно се справихме с обучението.

През юни 1953 г. завършихме училището и бяхме произведени в звание лейтенанти и всеки получи разпределение в поделенията на флота или бреговата артилерия по Черноморието. А онези, които не получиха назначения преминаха в запаса или се върнаха да довършат образованието си в съответните вузове. Аз бях назначен за заместник-началник на шифровия отдел на Бургаската военноморска база с командир известния кап. I ранг Колчаков (съ-випусник на Никола Вапцаров), който беше колоритна личност, включително и поет. Там съществуваше правило: никой началник нямаше право да дава важни разпореждания по телефона, а само

секретно (с шифрограма), в противен случай се наказва.

В Бургас престоях до 1955 г. или общо две години. Прецених, че това не е работа за мен и ме лишава от възможност за развитие. Подадох рапорт за освобождаване, за да си довърша образованието в СДУ. Макар и трудно, ме освободиха на 15.08.1955 г. Веднага се явих в СДУ и записах специалност „Метеорология и геофизика“, която завърших след 3 години през 1958 г. След като издържах държавен изпит и се дипломирах като геофизик, при мен се яви шефа на геофизичната служба в гр. Бухово и ми предложи да постъпя на работа при тях. В това време аз бях сключил граждански брак с моя колежка от специалността. Очаквахме вече дете и заявих, че ще постъпя в „Редки метали“, ако ми осигурят жилище за семейството, което искане се прие.

Точно по това време се вдигна голям шум от една професорка по физика, Елена Карамихайлова. Повод за това беше фактът, че заводът за редки метали, който обработва ураниева руда изпуска отпадъчна вода в рекичка, вливаща се в река Искър и следователно е опасна за селището, през което преминава. Както е известно, извлеченият уран (на външен вид кафяв прах) се запечатваше и се изпращаше в касети за СССР, тогава предприятието бе българо-съветско. След като проблемът стана известен, правителството разпореди предприятието да създаде дозиметрична служба, която да контролира процесите на замърсяване с радиоактивни вещества.

Бях назначен за началник на тази служба с двама химици за анализ на замърсяването и лекар за контрол на въздействието му върху здравето на хората. Постепенно задачите на дозиметричната служба се разшириха върху всички работници, които добиваха ураниева руда в цялата страна – в Бухово, в Родопите до с. Елешница, с. Планинец, Ивайловград, мини „Черно море“ край Бургас, мини „Сините скали“, Сливенско и т.н.

Докато работех в дозиметричната служба, имахме една кола-лаборатория, с която непрекъснато обхождахме рудниците, за да контролираме спазването на задълженията от страна на миньори и ръководители. Въпреки усилията, които полагахме, съществени подобрения не бяха постигнати. Това ме наведе на мисълта

да променя работата си. Първото хрумване беше да се явя на конкурс за преподавател по физика. Познавах много колеги от Химическия факултет, Минно-геоложкия университет и Химико-технологичния институт, които ми предлагаха да се явя на конкурс. Нещата се изясниха, когато се запознах с предложение от ВВМУ - Варна за преподавателско място по физика.

Свързах се по телефона с Началника на училището кап. I ранг Дичо Узунов, когото познавах от морската ми служба. Той ме посъветва да подам молба и беше обявена дата за конкурса, който се проведе от проф. Саздо Иванов, преподавател в софийската Политехника. Изпитът мина успешно и трябваше да се премествам във Варна, но аз имах семейство и дете. Поставих въпроса за квартирата на кап. I ранг Узунов. Той обеща, че ще направи всичко възможно, въпреки че квартирният въпрос във Варна беше труден. Това ставаше малко преди новата учебна година. Аз заявих, че не мога да напусна Бухово, където имах на разположение ведомствен апартамент.

Учебната година за първокурсниците приближаваше – средата на м. септември 1961 г. Началникът на училището кап. I ранг Узунов продължаваше да ми се обажда, за да започна новата учебна година. Аз нямах избор, ако нямах осигурена квартира и нямах намерение да се местя във Варна. Накрая ми обещаха, че мога да ползвам временно една голяма стая в казармите на Осми приморски полк, който вече беше разформирован. Това положение го приех в очакване въпросът да се реши окончателно.

В края на месец септември аз натоварих багажа си на камион и се явих във Варна. След 2 – 3 дена трябваше да влизам в занятия с класни отделения 101, 102, 103, 111 и 112. На 28.09.1961 г. се явих в училището. Кап. I ранг Узунов ме посрещна във фойето на централния корпус и ме въведе за първо занятие в класно отделение 101. И така започна преподавателската ми дейност във ВВМУ „Н.Й.Вапцаров“ – Варна, която продължи общо 52 години, до месец декември 2013 г.

При моето постъпване в училището системата от катедри не беше утвърдена. Така математиците (4 души), физиците (2 души) и преподавателите по руски език (2 души) и английски език (2 души)

бяха в състава на една катедра с наименование „Общонаучни дисциплини“ с началник математика Христо Грамчев, един от най-дългогодишните преподаватели в училището – още от 1939 г.

И така, от този момент животът ми е свързан тясно с Морското училище. Започнаха проблемите с учебната работа и липсата на учебни помагала – учебници в съответствие с учебните програми по дисциплината за навигатори и механици, а също така лаборатории и технически средства за провеждане на лабораторни упражнения, които са съществена и неразделна част от обучението по физика – усвояване на методи за измерване на различни физически величини, методи за обработка резултатите от измерването, определяне на грешките, които се допускат. Главният проблем беше, че нямаше обзаведена физическа лаборатория със съответната апаратура, лабораторни маси, електрически напрежения по масите, ръководства за извършване на упражненията.

До този момент в училището физика се преподаваше на много ниско ниво от бивш морски офицер, Станчо Казаков. Той не бива да се обвинява, че познава физическите явления на интуитивно ниво.

Малко преди мен за преподавател по физика с конкурс беше приет и Рали Василев Ралев, който до момента е бил учител по физика в една от варненските гимназии.

Пред нас възникнаха много спешни задачи:

Първо. За илюстриране в залите за лекции на учебния материал трябваша проекционни апарати (диаскоп, епидиаскоп), проектори, екран, електрически напрежения в залата.

Второ. Нямаше учебник по програмите за физика на навигатори и механици. Затова решението на първо време беше да приемем съществуващ в страната учебник за висше техническо учебно заведение. Към момента най-подходящ беше учебникът по физика на проф. Саздо Иванов от МЕИ – София, от който бяха закупени известен брой.

Трето. Неразделна част от обучението по физика е провеждане на лабораторни упражнения, а лаборатории по физика нямаше. Налагаше се да се създадат такива, поне два броя. Класните отделения бяха в състав от около 30 души и лабораторните упраж-

нения щяха да се водят едновременно по около 15 – 16 души във всяка лаборатория. По този начин ефектът от занятията в лабораториите ще е много добър.

Четвърто. За предварителна подготовка във връзка с предстоящо упражнение курсантите трябва да ползват ръководство за лабораторни упражнения с теория, провеждане на измерванията, обработка на резултатите и оценка на грешката в зависимост от класа на използваните прибори.

Пето. Преди началото на лабораторното упражнение се прави препитване върху теорията на упражнението, а следващия път всеки курсант представя отчет (протокол), в който е начертан чертеж на схемата на опита и оценка на допуснатата грешка при измерването.

В резултат на усърдната работа на преподавателите Ралев, Ралчев и след 1972 г., асистента Стоян Миленков както и на лаборанта Димов, условията на обучение по физика в Морското училище се подобриха значително в сравнение с аналогичните условия в останалите военни учебни заведения. Този факт се отчиташе при срещите за обмяна на опит с колегите физици от тези вузове.

Наличието на учебник по физика беше абсолютно необходимо условие за усвояване на учебния материал от курсантите. Затова заедно с колегите Ралев, Миленков и аз решихме да се заемем с написването на наш учебник по физика за курсантите от Морското училище. Той беше успешно подготвен, рецензиран от колеги в останалите вузове и даден за печат във Военно издателство, София на 08.12.1986 г. След извършване на коректорска и художествена редакция, учебникът бе подписан за печат на 12.07.1988 г. Нашият труд, свързан с написването на учебника и високата оценка от редакторския колектив се потвърди със заповед на Министъра на отбраната ген. Джуров. В нея учебникът по физика се обяви за най-добрия учебник за 1989 г. и на авторите му се изказа служебна благодарност с награда.

След отпечатването на учебника той пое собствен път на развитие. Постепенно екземплярите учебници, които бяха в библиотеката на училището започнаха да изчезват и да се появяват при

студентите от МЕИ – Варна и други вузове. Когато в училището се създаде граждански факултет това наложи този учебник да се издаде в подходящ формат специално за студентите от този факултет.

Успоредно с работата по написване и издаване на учебника работихме и по обзавеждането на залата за лекции със система от устройства за илюстриране на схеми от теорията на изнасяната лекция като диапозитиви, които се проектират върху екран или директен експеримент, илюстриращ изучаваните явления от теорията. В някои от демонстрациите участваха лаборантът или курсанти, предварително запознати с хода на експеримента.

От всичко казано дотук, става ясно каква голяма работа на колегите бе необходима за обучението по физика на добро научно-техническо ниво – обзаведена лекционна зала за провеждане на лекциите с демонстрации, две лаборатории, в които класното отделение се дели на две половини, за да може едновременно двама преподаватели да провеждат лабораторните упражнения. Ръководството за лабораторни упражнения, издадено през 1992 г. съдържа всички упражнения, предвидени за провеждане на курса по физика за различните специалности във ВВМУ с възможност за подходящ подбор. Били сме на методически съвещания във всички военни вузове – в Шумен, Велико Търново и Долна Митрополия и мога да твърдя, че преподаването по физика във ВВМУ – Варна бе най-добре организирано и материално осигурено.

Моята дейност не се състоеше единствено в организиране на материалните условия за най-благоприятно провеждане на занятията по физика. С колегите участвахме в различни изследвания по океанология на морския шелф самостоятелно или съвместно с научни сътрудници от Института по океанология. С тях имаме съвместни публикации на научни статии, които бяха докладвани на различни конференции.

Освен със своите учебни задължения във ВВМУ съм бил завеждащ катедра „Математика и физика“ от 1972 до 1978 г. след смъртта на г-н Грамчев. Бях заангажиран и с обществена дейност. В продължение на 20 години бях председател на профкомитета, в

която организация членуваха всички цивилни служители от училището като преподаватели, лаборанти и технически сътрудници, тилови служители в хранителния блок, шивачи, обуцари, чистачки и др., общо около 250 души. Те имаха своите проблеми, които изискваха да се решават от Командването на училището. За целта имах постоянна връзка с Началника, неговите заместници, началниците на катедри, началника на тила и т.н. Това е обществен ангажимент, който аз изпълнявах добросъвестно и неотстъпчиво.

В качеството ми на възпитаник на Морското училище по специалност „Корабоводене“ имах възможност да водя курсанти на морска практика през летните месеци неколkokратно до пристанище Жданов, в Азовско море, Мурманск и др.

Кап. I ранг доц. инж. Коста Керемидчиев – преподавател по дисциплините „Радиотехника“ и „Технология на машиностроенето“

Източник: Интервю с кап. Керемидчиев

Аз съм роден във Варна. Баща ми беше първоначален учител, а майка ми домакиня. Учих във варненските училища. Завърших Първа мъжка гимназия, първия випуск, завършващ 7 клас. Дотогава гимназия се завършваше в края на 8 клас, но таванът на обучението в гимназията се намали с една година и ние бяхме първият такъв випуск. През 1946 г. започнах да уча в Техническия университет във Варна, специалност „Електроинженерство слаби токове“. Техническият университет тогава се помещаваше в сградата на Икономическия университет. Налагаше се заедно със следването да работя и по тази причина изоставах с обучението. Отсъствах от лекции често и ползвах записки от приятели, тъй като тогава нямаше учебници, но не винаги можеха да се разберат чуждите записки. След 3 години следване закриха университета в града, откриха го в София и там следвах още 3 години. Бях в пети курс последен семестър, когато дойде някаква заповед, с която ме задължиха да постъпя в Морското училище във Варна. Така, аз съм от т.н. „първи студентски випуск“. В университета бяхме 162 души, някои от тях не се подчиниха на заповедта, но тях ги изключиха и им връчиха повиквателни за военна служба. Така ги принудиха да се явят в Морското училище.

Влязох в училището през 1950 г. и го завърших през 1952 г., със специалност „Корабен механик“. По електротехника имахме асистент на име Маринов, който беше много добър като техник. Откриваше перфектно неправилно свързаните електрически схеми, но в обясненията имаше схванат език и не можеше добре да

*Кап. I ранг доц. инж.
Коста Керемидчиев*

се изразява. На мен ми бяха известни теоретичните положения на електротехниката от студентските години и се включвах да ги обяснявам на съкурсантите ми вместо Маринов. Същото се получи и по други предмети. Това е стигнало до ушите на началниците. Извика ме един ден Началникът на училището Ангел Папазов и ме пита дали искам да остана в Морското училище като преподавател. Аз се съгласих. През лятото на 1952 г. ме оставиха да бъда командир на следващия студентски випуск. Това бяха две класни отделения механици, техните спални помещения бяха на една гемия. Назначиха ме временно като взводен командир до идването на Коста Янков, който беше изпратен някъде, с уговорката по-късно да започна като преподавател. Но мина времето на единичната подготовка на курсантите, вече започваше новата учебна година, но никой не ми се обаждаше. Тогава отидох при кадровика на училището и разбрах, че Коста Янков се е върнал и на него са възложили да преподава дисциплината „Котли“ в катедрата на Койчо Георгиев. Станало е объркване, тъй като първите ни имена с Янков съвпадат, а второто ми име е Йонков. Така се наложи да остана като взводен командир още известно време, докато се освободи място за преподавател.

Няколко дни след започване на новата 1952/1953 учебна година ме назначиха временно като ротен командир на мястото на титуляря, който беше заминал на СКОС (специализирани курсове на офицерския състав) в Съветския съюз. Но се случи така, че в ротата започнаха да изчезват пари и вещи. Открихме крадеца, който беше запасняк и го изключиха от училището. Получиха се също и някои аномалии. Например ротата се състоеше от 72 души, а имахме зачислени 144 пушки както и двойно повече одеяла. Повдигнах въпроса по-нагоре, оказа се, че някои хора искат да си оправят „бакиите“ по този начин. Отказах да подпиша фалшивите документи. Стана скандал, но аз не отстъпих. През април 1953 г. на моето място дойде нов ротен командир,

През септември 1953 г. започнах вече като преподавател в катедра „Общотехнически дисциплини“. Началник беше кап. Левков. Там бяха също Папазов и Лефтеров. Започнах да преподавам дисциплините „Радиотехника“ на навигаторите и „Технология

на машиностроенето“ на техническия профил. През 1954 г. съкратиха катедра „Радиотехника“ и моята дисциплина отпадна. С „дедушка“ Левков изкарахме заедно 3 или 4 години. Той беше руснак, завършил машинно и корабно инженерство, много умен и старателен като специалист и преподавател. Казваше ни, че добър преподавател става този, който е добър човек, разговаря с курсантите и им помага. Препоръчваше ни също всеки ден да прибавяме знания по дисциплината, която преподаваме – от статии, курсове, доклади. Затова Папазов, Станчев и аз завършихме второ висше образование, моя милост по специалността „Технология на машиностроенето“.

По това време възникна проблем с парното отопление в училището. Назначиха ме като ръководител да отговарям за него. Зимата се случи студена. Тогава току-що завършвах парното, но бяха допуснали няколко грешки и трябваше да ги отстраняваме. Учебната работилница беше извън училището в една сграда, близо до стария пазар, в центъра на Варна. И когато имахме обучение по практика в работилницата, водех курсантите под строй дотам. По-късно работилницата се премести в самото Морско училище. Стругарната я поместихме в мазата, а в 3 дървени бараки, близо до столовата, направихме площадки за леярна, пластична деформация, ковачество и заварки. Там изработвахме различни подаръци като кортици, саби и пр. за нуждите на училището.

Веднъж ме извика Началникът на училището и ми каза, че останала някаква нова офсетова печатна машина, неразпечатана. Постами ми срок от един месец машината да се пусне в действие, а аз понятие си нямам от офсетов печат. Ходихме в София в Академията на науките заедно с печатаря на училището да разберем как работи машината, помогнаха и колеги от военното училище в Долна Митрополия. Някои части за машината изработихме в работилницата, там имах назначени вече 10 души инструктори, а в началото бяха само 3. Намерихме и фотограф да направи първата проба на офсетовата машина. Това беше текстът на Правилника на училището. И два дни преди изтичане на срока аз докладвах на Началника, че поставената задача е изпълнена успешно като му подадох екземпляр от Правилника. Печатницата започна да изда-

ва учебници на преподавателите. Бях направил и нож за рязане на книгите. Накрая излезе една заповед да се обединят всички печатници в една обща за военноморския флот. Какво стана с нашата печатарска машина не зная, но видях моя нож на боклука.

Кап. Левков казваше нещо много важно: „Когато на курсантите обясняваш нещо, те запомнят само 1/5 от казаното. Ако използваш картини, чертежи и други нагледни помагала, процентът на усвоеното се увеличава. Ако видят в завода как се изработва изделието, тогава ще запомнят още повече. Ако пък курсантът сам изработи едно, две, три изделия, той го запомня за цял живот“. Затова първата ми задача беше да правя макети, чертежи и т.н. За тези неща ме обявиха за почетен рационализатор на Република България, имам значка за това. А за цялостната ми дейност получих „Народен орден на труда“, бронзов, което е необичайно за офицер.

Аз предложих и се прие инициативата да се събираме за обмяна на опит два пъти годишно специалистите от технологичните катедри на всички военни учебни заведения в страната.

Предложиха ми да стана заместник-началник по учебната част на училището. Междувременно щатът на катедрата беше намален с една бройка, като идеята е била да стана заместник-началник и едновременно да преподавам. Но Началникът на училището Емил Станчев Евтимов поиска име за съкратената щатна бройка. Тогава той наложи аз да бъда съкратен, тъй като единствен от катедрата имах стаж за пенсия. Това стана през 1979 г.

В Морското училище аз основах и НИС (научно-изследователския сектор). По тази линия сме работили съвместно със завода в Провадия, който извършваше ремонт на големите товарни коли (КАМАЗ). За извършената работа можехме да получим най-много до 50% от заплатите си. На практика много хора от катедрата получаваха надбавка над заплатата си, без да са участвали в проектите. В Девня има един комин за солна и серниста киселина, който съм го проектирал. Също по линия на НИС извършвахме дейност по ремонта и проверка на редица машини в Девня. Имах двама души, назначени да работят по НИС. Участвахме и в проект за малка подводница заедно с други специалисти от Морското

училище и по-точно за проектиране на подводно тяло, което се води от леководолаз, нещо като „подводна моторетка“. В градския Аквариум ловяхме риба, изучавахме нейната форма, за да я имитираме за намаляване съпротивлението на „подводната моторетка“.

Записах да уча аспирантура във Военната академия – София. Приемните изпити бяха по специалността и два езика. Взех и изпита от кандидатския минимум по политика. На него се явихме в София заедно с кап. Папазов при полк. Цветанов. По-рано същият беше преподавател в Морското училище. Той ме попита: „Кажки какво става в Полша и да свършваме“. А Папазов на изпита беше факир – ако иска да докаже, че бялото е черно – ще го докаже, ако иска да докаже, че черното е бяло – и това ще докаже. После 7 пъти се явявах на изпита по специалността. Моят ръководител от Академията на науките го преместиха в Министерството и многобройните ми опити да се срещнем бяха неуспешни. Така накрая се отказах да разработвам аспирантура.

Всяка година от Командващия на флота получавах подаръци – часовник или чанта. И сега пазя 4 – 5 чанти, часовниците синът ми ги износи.

След това 10 години работех във ВУЦ-а, ведомствения учебен център на БМФ. Там станах началник на катедра и имах назначени двама преподаватели. За единия, който е бил курсант в Морското училище, ще кажа следното: Питат го: „Това така ли е“? „Ами така пише в тази книга“. „Е, какво е вашето мнение“? „Аз нямам мнение“. Жена му беше рускиня и той се мъчеше да превежда книги, връщаха му ги една след друга. Аз написах учебник по технология на корабното машиностроене и ремонта.

Кап. I ранг доц. инж. Костадин Янков – преподавател по дисциплините „Корабни парни котли“, „Машинно чертане“, „Корабни спомагателни механизми“ и „Борба за живучест на кораба“

*Кап. I ранг доц. инж.
Коста Янков, 1963 г.*

*Кап. I ранг доц. инж.
Коста Янков, 2016 г.*

Вместо изповед

Източник: Представен писмен материал от кап. Янков

Всяко начало е трудно, но за да се възкресят спомени от преди 60 – 65 години, струва ми се няма да е лесно. Но нека да опитам, може и да се получи.

Роден съм в гр. София на 07.09.1931 г. Давам си сметка, че най-същественото дело в моя живот досега е работата ми като преподавател в Морското училище – Варна. За постъпване в училището като кадет бях кандидатствал още през 1947 г., но тогава не успях и продължих учението си в Пета мъжка гимназия в София. След завършване на гимназията през 1949 г. кандидатствах и станях студент в Държавната Политехника – София по специалността „Машинно инженерство“. Интересна специалност, за която бях обучаван от изтъкнати преподаватели като професорите Георги Брадистилов по математика, Аркадий Стоянов по механика, до-

цент Иван Кисъов по якост на материалите и други. Така в края на 1950 г. вече имах чувството, че навлизам в атмосферата на техниката.

Но ето, обрат на съдбата. Появи се един морски офицер, кап. I ранг Иванов със задачата да вербува между нас желаещи да продължат обучението си във Варненското морско училище. Възможност да се реализира една моя стара мечта. Така и стана. На 30 ноември 1950 г. след завършване на 3 семестъра в Политехниката заедно с други колеги бяхме във Варна за постъпване в училището от т.н. „първи студентски випуск“. На гарата ни посрещна бъдещия наш ротен командир кап. лейт. Атанасов, който ни отведе в казармата на Осми приморски полк и така се започна една военноморска одисея, продължила много години.

Неслучайно отбелязвам тези подробности, т.к. рязкото нарастване на състава на Морското училище и на Военноморските сили, а и на самата армия по това време, бяха в резултат на токущо започналата студена война, в която България беше пряко ангажирана.

И така, вече кадети от Втори курс на Народното Военноморско училище маршируваме, боравим с оръжие, закаляваме се във физическо и психическо отношение и напредваме ... Започнаха и занятията ни по специалните учебни дисциплини. Преподаватели ни бяха кап. II ранг Йордан Пращинков по термодинамика, кап. II ранг Койчо Георгиев по парни машини и турбини, кап. II ранг Александър Левков по теория и устройство на кораба, кап. III ранг Борис Илиев по корабни спомагателни механизми, проф. Рашеев по електрозадвижване и други. Общото и характерното в преподаването от страна на нашите преподаватели беше пределната нагледност на преподавания учебен материал, без претрупаност със сложни математически структури, което позволяваше много добра успеваемост от страна на кадетите. Голямо беше значението на редовната самоподготовка по 3 – 4 часа всеки ден, а по желание и след вечерна проверка по още един час, което доведе до постигане на отлични резултати за мнозина от нас.

Така се изтърколиха месеците до лятото на 1952 г., когато успешно се представихме на всички държавни изпити. Непосредствено

след това следваше да проведем стаж на корабите от флота и тук неочаквано се появи сериозен проблем. На мен и моя колега Коста Керемидчиев предадоха заповед да се явим на началника на техническия факултет в училището кап. II ранг Йордан Прашкинков. Недоумявахме! Защо, заради някакво нарушение ли?

И така, явяваме се на началника на факултета. Присъстват още кап. I ранг Койчо Георгиев, началник на цикъл „Корабни двигатели“ и кап. I ранг Александър Левков, началник на цикъл „Общотехнически“. И ето, започва да се изяснява загадката: „Като имаме предвид вашата отлична успеваемост и проявени положителни качества смятаме да бъдете назначени за преподаватели, какво е вашето мнение“?

Гръм от ясно небе! Никога, дори и в най-смелите си помисли за бъдещето не беше ми минавала мисълта да бъда преподавател. С колегата ми се спогледахме мигом и неловко отговорихме с баналното: „Каквото реши командването“.

Още на другия ден се явих на ескадрения миноносец „Г. Димитров“ за провеждане на почти тримесечен стаж. Бях записан като дубльор на командира на електромоторна група старши лейтенант Иван Кременски, но задачата ми беше да изуча кораба като цяло и по-точно завеждането на електромеханичната част БЧ-5. Тази задача така ме ангажира, че почти забравих проведения разговор за евентуалното ми назначаване за преподавател в училището. Към това се прибави и намерението на командира на кораба да бъде назначен на длъжността командир на електромоторната група.

Трите месеца на стажа бързо преминаха и ето на 7 септември 1952 г. дойде министерска заповед за нашето производство и заповед за назначението ни в различните поделения на Военноморските сили. Петнадесет души от випуска ни бяхме разпределени в разпореждане на Началника на Морското училище кап. I ранг Ангел Папазов.

Като ни прие още на следващия ден след производството, Началникът на училището посочи поименно и лично на всеки един от нас бъдещата му длъжност – кой ротен командир, кой взводен командир, а на мен разпреди да се явя на началника на цикъл

„Корабни двигатели“ кап. I ранг Койчо Георгиев и да започна работа като преподавател. Ето ти тебе „Каквото реши командването“. Явявам се в цикъла на „Дядо Койчо“, така му казахме помежду си като имахме предвид, че той беше на около 64-65 години, а аз току-що бях навършил 21 години. Той ми каза: „Ще преподаваш „Корабни парни котли“ на втори и трети курс и „Машинно чертане“ на първи курс. Занятията започват на първи октомври, т.е. след 19 дни. Предстои да подготвиш написани лекции по програмата и да ги представиш пред състава на цикъла за евентуални корекции и утвърждаване“.

Започна се! Как да се подготвят тези пусти лекции като няма никаква литература освен моите собствени записки като кадет? Дни и нощи упорита работа върху предстоящите лекции и така на първи октомври дойде началото на моето преподавателско дело.

Програмата по парни котли за трети курс включваше теоретично разглеждане процесите на горене, на топлопроводността и топлопренасянето в котлите, проблемите на циркулацията на водата и още много неща, които не ме затрудняваха. Проблем беше, че преподавах на мои състуденти от Политехниката, станали кадети с т.н. „втори студентски випуск“, постъпили една година след нас.

За чест на тези мои колеги те никога не ме злепоставиха. Напротив, с повишена активност, внимание и разбиране на моето положение сериозно ми помогнаха да добия увереност и добро самочувствие на преподавател.

Учебните занятия в Морското училище тогава се провеждаха с всяко класно отделение поотделно, което позволяваше при второ и трето изнасяне на дадена лекция младият преподавател все по-добре да се справя, да му стигне времето, да бъде по-убедителен и изчерпателен. Недостатъчни бяха, обаче, практическите занятия, поради пълната липса на учебно-материална база за целта. Съществуващите по това време машинен и електротехнически кабинети съдържаха беден набор от машинни части от стари парни кораби и апаратура от бракувани радиоапарати.

В началото на 1953 г. промениха и моята длъжност – бях вече „младши преподавател и завеждащ кабинет“, което означаваше, че трябва да насоча усилията си за обзавеждане на машинния кабинет

със съвременни двигатели или съответни макети. Благоприятно беше обстоятелството, че измежду кадетите от т.н. „Работнически факултет“, приети през 1952 г. се откरोиха силно мотивирани такива да се трудят в следобедно време в учебната работилница по създаване на нова учебно-материална база. На мен се падна задачата да организирам и ръководя група от 8 – 10 души кадети. Като резултат създадохме на първо време макет на корабен водотръбен котел триъгълен тип по образец на котлите на ескадрения миноносец, а след време още и два макета на комбиниран огнетръбно-водотръбен котел по образец на котлите на парахода „Шипка“, а също и камерно-секционен котел с по-сложна конструкция. Тези макети бяха особено полезни на кадетите във време, когато все още господстваха паросиловите уредби на корабите – котли за осигуряване с пара на главните бутални парни машини на търговските кораби и на паротурбинните силови уредби на големите военни кораби.

Що се отнася до практическата подготовка по парни котли през учебната 1953 – 54 г. възложих на кадетите „Курсов проект“ за проектиране на корабен парен котел по индивидуални задания. С голямо удовлетворение отбелязвам, че тази задача кадетите приеха много мотивирани и изпълниха в срок въпреки сложните и донякъде примитивни условия на обучение.

В същата учебна година ми беше възложено и поръчение да преподавам на кадетите от командния профил навигатори учебната дисциплина „Корабни силови уредби“, задача, комбинирана с техническо чертане и елементи на редица технически профилиращи дисциплини. Такава учебна материя е много необходима на кадетите навигатори, защото в бъдещата си командирска и капитанска дейност им се налага не само да познават, но и пряко да управляват както главната корабна силова уредба така и редица корабни системи и механизми.

И така ... напредваме! През лятото на 1954 г. училището се премести в нова сграда, където е понастоящем. Все още недостроена и в процес на довършване, сградата създаваше нови условия за постепенно разгръщане на добри учебни кабинети и лаборатории, но всичко това предстоеше. Устроихме машинния кабинет в суте-

рена на източното крило на централния корпус и започнаха учебни занятия в класните стаи в същото това крило на сградата.

Нова задача за мен беше преподаването на учебната дисциплина „Корабни спомагателни механизми“ – занимание, което ме ангажира с десетилетия в бъдеще. В програмата се предвиждаше кратка подготовка по хидравлика, видовете корабни помпи, вентилатори и компресори с необходимата теоретична обосновка и тяхното приложение в корабните хидравлични и пневматични системи.

Едновременно вървеше и преподаването по парни котли. Възможности за практически и лабораторни занятия все още нямаше и по двете мои дисциплини, поради което от следващата година реших да предвия в програмата по КСМ кратък курсов проект за проектиране на корабна система, което отново възбуди оправдан интерес у кадетите.

В личен план годината 1954 беше характерна с това, че се ожених, към края на годината се появи и първата ми дъщеря. Квартирни, финансови, здравословни и още какви ли не проблеми...

И тук се яви нов основен проблем: неочакваното ми назначаване на ескадрения миноносец „Г. Димитров“ на длъжност командир на котелна група. Това съвпадна по време със солидна кадрова промяна в училището – пенсиониран беше Началникът на училището кап. I ранг Ангел Папазов, а също началникът на цикъла кап. I ранг Койчо Георгиев. На тяхно място бяха назначени кап. I ранг Методи Мутафов и кап. II ранг Борис Илиев. Също се уреди служебно аз да продължа да преподавам в училището един ден седмично до края на учебната година едновременно с работата ми на кораба, който беше на ремонт в Корабостроителния и кораборемонтен завод – Варна.

Службата и по-скоро работата на кораба така ме погълнаха, че неусетно там прекарах пълни пет години – от начало като командир на котелна група, а после на машинна група и последните три години като командир на електромеханичната бойна част БЧ-5. Накратко ще кажа, че за мен този период беше пълноценен университет, в който усвоих много знания и умения в сферата на най-

съвременна за времето си техника и в работата си с хората – офицери, старшини и матроси, с началници и подчинени в условията на поддържане постоянна бойна готовност, плавания, ремонти и дейности по материалната част на този крупен за нашите условия боен кораб. И най-същественото – изява на знания, умения и дейности не на книга, а на практика, в действителност.

И така, в началото на 1961 г. съм отново преподавател в училището. Беше ми възложено да преподавам временно машинно чертане до освобождаване на място в цикъл „Корабни двигатели“. В това време на ескадрения миноносец започна ревизия предвид предстоящото му разоръжаване. В ревизията бях привлечен като ответно лице и това ме ангажира няколко седмици, но всичко мина добре. Със снемането на флага на кораба в началото на май се започна и фактическото му разоръжаване – разглобяване и нарязване на така ревностно поддържания наш есминец, прослужил в България повече от 11 години.

Ето ти възможност! Можем ли да използваме част от машинарията на есминца за обзавеждане на лабораторна база в катедрата? Да и още как, като всичко е налице. Започнахме..! Задръстихме коридора на първия етаж на източния корпус на училището с подходящи помпи, вентилатори, компресори и агрегати, подбрани за обзавеждане на добре разгъната лаборатория по корабни спомагателни механизми – моята предишна дисциплина, която предстоеше отново да преподавам.

В рамките на 4 месеца с прякото участие на 25 матроси от уволнявания се набор, т.н. монтажен взвод, новата лаборатория беше изградена. Не без участието на тръбари и електромонтьори от Корабостроителния завод – Варна към началото на февруари 1962 г. лабораторията беше готова. Разположена в 4 съседни помещения на първия етаж, тя включваше пълен набор спомагателни машини, типични за всеки кораб, с което се създаде възможност бъдещите корабни механици пряко да контактуват с реална корабна техника.

Но откъде пари? С благодарност отбелязвам финансовата подкрепа на начинанията от страна на началника на Техническия отдел в Щаба на ВМС – кап. I ранг Любомир Гачев. С неговото благосклонно отношение можахме да постигнем успех в създава-

нето на лабораторията, а и в следващите дейности за развитие на учебно-материалната база на катедрата.

И така, преподавам отново „Корабни спомагателни механизми и системи“ на основата на разширена програма със сериозна и пълноценна теоретична подготовка и паралелно изпълнение на лабораторни изследвания върху разполагаемата материална част. Всичко това доведе до коренна промяна на отношението на курсантите към профилиращата дисциплина КСМ, а оттам и достигане на по-добрата им успеваемост.

Една интересна и много ефективна форма на подготовка в училището беше т.н. „Дипломно проектиране“, провеждано в края на 5-ти курс. Ръководството на дипломантите даваше възможност на преподавателите да решават съвместни интересни проекти. С известно увлечение от моя страна се изпълняваха дипломни работи за внедряване в хидравличните системи на т.н. потопяеми асинхронни електродвигатели, които работят във водна или маслена среда. При тях главен проблем е защитата на статорната намотка от „пробив“ на изолацията. С удовлетворение отбелязвам, че в тази насока бяха постигнати сериозни успехи, първо от Стефан Тодоров, випуск 1971 г. на училището с реализиране на „Гребен електродвигател-винт“, работещ във вода, а впоследствие и от Пейчо Томов, випуск 1972 г. Той осъществи „Херметичен високомоментен електрохидравличен агрегат“, който работи във всяка възможна среда и е изцяло зареден с хидравлично масло. Неслучайно двамата мои дипломанти достигнаха до научните звания „доцент“ и „професор“ и работиха много години в катедра „Корабни силови уредби“.

Избраното направление за разработване на работещи в течност асинхронни електродвигатели се оказа модерно и на подобен принцип сега работят главните гребни двигатели на крупни и други кораби – западно изпълнение.

Настоящото изложение няма да е пълно ако не спомена още една моя преподавателска изява в Морското училище. Става дума за учебната дисциплина „Борба за живучест на кораба“ (БЖК), която ангажираше курсантите механици и корабостроители. По традиция тази дисциплина се преподаваше от офицер с богат

опит от службата си на боен кораб. Така беше и с моя предшественик преди 1961 г. кап. III ранг Петър Алексиев, подводничар. Дисциплината беше с практическа насоченост за подготовка на личния състав на корабите и курсантите за ограничаване и прекратяване на аварийно постъпваща вода в корпуса на кораба, т.е. борба за непотопимост на кораба, а също борба с голямото зло – пожарите, възникнали от бойни или аварийни обстоятелства, т.е. борба за пожароустойчивост на кораба.

За успешно обучение по БЖК преди моето участие в това дело беше изграден „Полигон по БЖК“ в сутерена на източния корпус на училището, който имаше „корабен отсек“ с фактически пробойни на няколко места и „торпедна“ тръба за излизане през нея към непосредствено разположения басейн. С помпи се подаваше вода към пробойните и така се водеше „борба с водата“. Полигонът имаше един съществен недостатък: „корабният отсек“ достигаше високо до тавана на помещението и не можеше там (по „палубата на кораба“) да се движим и действаме.

Заедно със старшината, който отговаряше за Полигона успешно отстранихме въпросния недостатък като завъртяхме „корабния отсек“ на 90°, отдалечавайки го от басейна с 2 метра и го спуснахме под нивото на пода с около метър, при което „палубата“ на отсека беше достатъчно ниско под тавана на помещението. „Торпедната“ тръба се удължи и като прибавихме още мощни помпи и вентилатор Полигонът придоби съвсем пълноценен за предназначението си вид. Вече можеше освен борба с вода да се практикува и борба с пожари. Главният резултат от проведената подготовка в Полигона на БЖК беше формиране на психическа устойчивост у курсантите в бойни и аварийни обстоятелства на корабите.

Още, и още, и още може да се пише за да се отрази военноморската одисея, която ме съпътстваше дълги, дълги години.

Обобщавайки преживяванията си по време на трудовия си живот струва ми се, че постоянно съм се водил от принципа: „Ако нещо липсва и съм убеден, че е нужно, необходимо или не е направено както трябва, ако досега никой не го е направил, питам се дали е по моите възможности и сили и ако отговорът е положителен, неизбежно се залавям да го правя до пълното му завършване“.

**Кап. I ранг доц. д-р инж. Кръстьо Малчев –
преподавател по дисциплината
„Торпедно и минно-трално оръжие“**

Автобиография (с малки съкращения)

Източник: Личен архив на кап. Малчев

От селски род съм, от с. Кацелово, Русенска област. По държавна принуда, мъжете от рода ми участват във всички водени войни. Дядо ми Марин, по бащина линия, участва в боевете при Пирот и Сливница през 1885 г. Дядо ми Кръстьо, по майчина линия – в боевете при Одрин през 1912 г. Чичо ми Неделчо е убит при Кубадин в 1916 г., а чичо ми Вълчо участва в пробива при Добро поле през 1915 г. Баща ми воюва при Зайчар в Сърбия през 1917 г.

Роден съм на 01.05.1930 г. Прогимназия завърших в с. Кацелово на 04.11.1944 г. с успех 4.93 Гимназия съответно завърших в гр. Русе с успех 4.62. Участвах доброволно в РМС през 1944 г. и през лятото на 1948 г. в строежа на язовир „Копринка“. През същата година бях приет в Морското училище в 46 републикански випуск и го завърших през 1951 г. с успех 4.75.

Като командир на електромагнитен миночистач от Дунавската флотилия през 1952 г., завърших съкратен курс за офицерски състав с отличен успех 4.63. До 1960 г. служих в Дунавската флотилия като флагмански миньор и командир на отряд миночистачи, а до септември 1961 г. като командир на отряд рейдови миночистачи в гр. Бургас.

За периода от месец септември 1961 г. до 1990 г. бях старши преподавател по торпедно и минно-трално оръжие в Морското

*Кап. I ранг доц. д-р
инж. Кръстьо Малчев*

училище, Варна. През 1967 г. завърших академичен курс за офицерски състав в Ленинград. На 24.04.1980 г. ми бе присъдена научна степен „кандидат на военните науки“ от Висшата атестационна комисия, гр. София. На 24.12.1981 г. получих научното звание „Доцент“.

Главен асистент инж. Снежина Проданова (Станоева) – преподавател по дисциплините „Взаимозаменяемост и технически измервания“ и „Металорежещи машини“

Източник: Представен материал от г-жа Проданова
(Забележка съст.: г-жа Проданова настоя настоящия материал за себе си да бъде представен в сборника в трето лице поради лични съображения)

Инж. Проданова завършва средното си образование в девическа гимназия „Лиляна Димитрова“, гр. Шумен с отличен успех. След колебания какво да продължи да учи, немска филология или архитектура, избира архитектура в Инженерно-строителния институт, който по това време се намира в гр. Варна. За съжаление, тя не е в списъка на приетите 20 студенти за цяла България главно поради оценката ѝ по рисуване. Това променя не само посоката на нейното развитие, но и живота ѝ.

По това време в гр. Шумен се полагат основите на модерен за времето си машиностроителен завод, за който се предвижда поточно-полуавтоматично производство на детайли за нуждите на машиностроенето. Това налага необходимостта от предварителна подготовка на работнически и инженерно-технически персонал – конструктори и технолози. За да не бездейства до конкурсните изпити за следващата година, тя се включва в група за обучение на такива кадри. Групата е изпратена в „Завод 12“, гр. София за двугодишно обучение със задължение всеки от групата след това да работи 5 години в Шуменския завод. Тя обаче не се отказва от желанието си да продължи своето образование, но в нова насока. През свободното време поддържа равнището си на подготовка по български език и литература, физика и математика – задължителните конкурсни

*Главен асистент инж.
Снежина Проданова
(Станоева)*

предмети за инженерните специалности по това време.

В края на втората година заводът в гр.Шумен все още не е готов и това предоставя възможността на инж.Проданова да кандидатства, където е приета във Висшия машинно-електротехнически институт (бившата Политехника), гр. София по новосъздадената специалност „Технология на машиностроенето“. Тя завършва семестриално института с много добър успех и защитава с отлична оценка дипломен проект на тема „Нови методи на заваряване – студено пресово“. Така тя е сред първите инженери-технолози, завършили в България. След това постъпва на работа в технологичния отдел на вече работещия машиностроителен завод „Мадара“, гр.Шумен.

Впоследствие инж. Проданова научава за обявен конкурс за преподаватели във Висшето военно-артилерийско училище в гр. Шумен, което подготвя бъдещите офицери по специалността „Артилерийско въоръжение“. Тя кандидатства в конкурса и е приета в катедра „Технология на машиностроенето“ на училището, при което автоматично отпада задължителния период на разпределение в завода.

На новото място тя започва с преподаване на дисциплините „Машинно чертане“, „Технология на металите“, „Рязане на металите“, „Металорежещи инструменти и машини“ както е предвидено по учебния план. Поради липсата на българска и преводна техническа литература по дисциплините и за да улесни подготовката на курсантите инж. Проданова оформя и отпечатва изнасяните от нея лекции във вид на „Записки“, а заедно с това и „Ръководство за лабораторни упражнения и самостоятелна работа“. Също така тя изнася лекции и упражнения пред т.н. „офицерски курс“ за приравняване дипломите на произведените по-рано офицери с изискванията за висше образование.

През 1963 г. семейството на инж. Проданова се премества в гр. Варна, където тя се явява на конкурс и е назначена в катедра „Технология на кораборемонта“ на ВНВМУ „Н.Й.Вапцаров“. Преподава дисциплините „Взаимозаменяемост и технически измервания“ и „Металорежещи машини“, като последната дисциплина включва рязане на металите и металорежещи инструменти.

Едновременно с това тя написва учебник, ръководство за лабораторни упражнения и сборник със задания и задачи за самостоятелна работа по двете дисциплини. По-късно тя създава ръководство за лабораторни упражнения за всички военни вузове, изучаващи тези дисциплини.

Инж. Проданова участва активно в обществения живот на училището като отговорник по охрана на труда на волнонаемните служители. Два пъти в годината тя извършва проверки и констатираните нарушения докладва на съответните ръководители. Избрана е за секретар и води писмената документация на т.н. „Методическа комисия“, която обхваща дейността на технологичните катедри на четирите военни вуза в гр. Варна, гр. Велико Търново, гр. Шумен и гр. Долна метрополия.

Нейните главни усилия са съсредоточени основно към преподавателската, методическата и възпитателна работа с курсантите, за което е многократно награждавана в това число и като „Отличник на Министерството на народната отбрана“. По нейно признание тя поставя на втори план научно-изследователската част от задълженията си като преподавател във висше учебно заведение. Затова тя изтъква следните съображения:

1. Преподаваните от нея дисциплини за конкретния учебен план нямат теоретичен характер и не определят профила на корабния механик, а преди всичко осигуряват една общоинженерна култура, насочена към неговата практическа работа.

2. Липсва елементарна техническа и експериментална база за сериозна научно-изследователска работа в Морското училище, каквато изисква характерът на дисциплините.

Въпреки това в голяма част от темите за дипломни работи на курсантите освен решаването на конкретни практически задачи инж. Проданова внася и изследователски елементи, съобразени с възможностите на материалната база на катедрата. Тези елементи са в областта на новите методи за повишаване на износоустойчивостта и трайността на металорежещите инструменти като е участвала с доклади в научни конференции по тази тематика.

Активна жизнена позиция

Източник: Димитровска вахта, 8 март, 1982 г., Георги Вълчев

Жената – научният работник и общественикът Снежина Проданова, с делата си заслужи уважението на командването и политотдела и на колегите си от ВНВМУ „Н.Й.Вапцаров“. Но къде са корените на тази ярко изразена активна жизнена позиция?

Потърсих отговора на този въпрос в разговор с няколко преподаватели, както и с някои от бившите и настоящите ѝ възпитаници.

На всеки поотделно поставих приблизително следните въпроси:

1. С какво инженер Проданова ви е направила най-силно впечатление?
2. Как я виждате като другар, като комунист?
3. Какви са впечатленията Ви за отношението ѝ към курсантите и обратно – на курсантите към нея?
4. Има ли хоби, с какво се занимава в свободното си време?
5. Пише ли много двойки?

Като обединихме всички отговори, те получиха следния вид:

1. Отличава се с висока прецизност, граничеща с педантичност. Изпипва всичко до съвършенство. Стриктно изпълнява задачите си. Взискателна и безкомпромисна по отношение на учебната работа.

2. Отзивчива и дружелюбна, всяка прочетена новост споделя безрезервно с колегите си. Със загриженост се отнася към помладите си другари, помага им при подготвянето и онагледяването на по-отговорните занятия.

На партийните събрания, както и на заседанията на катедрата е откровена и критична. Почти винаги взема отношение, прави интересни и аргументирани предложения. Към партийните поръчения се отнася с голяма отговорност. Докладите, разработени от нея са били винаги на високо ниво, както по съдържание, така и в езиково отношение.

Смята, че „да мислиш за другите, да си добър – това е просто човешко задължение“.

3. Вежлива е към курсантите и с това може би ги респектира. През междучасията и през време на учебните практики разговаря с тях по различни въпроси из областта на културата и изкуството, по важни събития на деня и т.н. Богатата ѝ култура е предпоставка за непринудени беседи с хората. Затова курсантите я търсят за съвети и мнения по различни въпроси, което е доказателство за уважението им. Това обаче не намалява нейната възискателност към тях.

4. Освен семейните си задължения (дъщеря ѝ е отлична студентка във Висшия медицински институт), обича да спортува – всяка сутрин около два часа преди работа е в Морската градина. Почивните си дни използва за туризъм. Редовно посещава кино и театър. Голяма част от отпуската си прекарва в София заради театъра. Обича литературата и особено най-новата литература. Абонат е на много наши и съветски издания, между които такива като „Съвременник“ и „Панорама“.

5. Не. Чувства се неловко когато курсант покаже слаби знания и затова се стреми превантивно, чрез постоянен контрол през семестъра, да не допусне слаба оценка на изпита..

Висока лична организираност.

Пълно равновесие между възможности и действия.

Силно развито чувство за мяра.

Комунист!

Ето ги корените на активната жизнена позиция, а може би ... каратите на реалната еманципация.

Честит празник, другарко Проданова! Бъдете все така здрава и красива, енергична и дейна, по юношески всеотдайна! За да се умножават постиженията Ви в учебната работа и науката; за да се увеличават хората, които Ви уважават!

Кап. I ранг доц. д-р инж. Стоян Кюлджиев – преподавател по дисциплините „Теоретична механика: „Статика“ и „Съпротивление на материалите“

*Кап. I ранг доц.
д-р инж. Стоян
Кюлджиев като млад*

*Кап. I ранг доц. д-р инж.
Кюлджиев като преподавател в
Морското училище*

Разговори с кап. I ранг доц. д-р инж. Стоян Кюлджиев

Източник: Аудио записи на интервюта с кап. Кюлджиев. Част от тях са публикувани в http://altvipusk80vvmu.blogspot.bg/2016/08/blog-post_30.html

Роден съм на 13 декември 1932 г. в Габрово. Баща ми, когото не помня, загива при фабричен инцидент. През 1933 г. той работи като началник на леярен цех във фабрика, когато се пръска шмиргел и го убива на място. Завършил съм Русенската мъжка гимназия (до 5-ти клас). През 1949 г. кандидатствах за постъпване в кадетския корпус на Морското училище. Конкурсът за постъпване там беше много оспорван, за едно място кандидатстваха 15 – 19 души. Приемните изпити бяха по български език и математика. Около 25 – 30% от местата бяха запазени за кандидати, които се ползваха с привилегии или протекции. Кадетският ни випуск се състоеше от около 120 души. Учихме две години, т.е. 6 и 7 клас и с

това завършихме средното си образование. Имаше и медицински преглед, на всеки кандидат определяха и т.н. коефициент на физическа конструкция. Той се изчислява като от ръста в сантиметри се извади средната гръдна обиколка и теглото му. Помня, че този коефициент го изписваха на гърдите на всеки с химически молив и той се виждаше, когато отивахме на плажа. Идеалният коефициент беше около 15 – 16. За влизане в училището ни оценяваха по успех и физически данни, включително и състояние на зъбите ни. Бяха приети тези кандидати, които бяха добри по математика и български език. На мен лично ми провървя с бившите ми преподаватели от Русе.

Преподавателят ми по математика в Русенската мъжка гимназия беше Матей Попов, който беше завършил в Сорбоната. Сега в Русе съществува математически клуб на негово име. Освен това в Морското училище преподавател по математика ни беше Велко Стоянов, един изключителен математик. И така, на мен ми „вървеше“ на математици и оттам аз имам любов към математиката. Велко Стоянов беше преподавател в средния отдел на Морското училище, докато Христо Грамчев преподаваше математика в т.н. висш отдел на училището, въпреки че тогава Морското училище нямаше такъв статут. Спомням си, че Велко Стоянов беше изключително лаконичен. Например: „Еди кой си, стани, излез на дъската!“ Кадетът излиза на дъската и чака. „Вземи тебешира и пиши!“ Той започва да диктува нещо. „Знаеш, седни си!“ или „Не знаеш, седни си!“ Катедрата беше на подиума и когато веднъж преподавателят вървеше назад, се спъна в него и падна. След като стана, изтръска се и каза: „Аз паднах и станах“. Всяка дума при него имаше някакъв отглаголен смисъл. В Русенската мъжка гимназия имахме и един изключителен преподавател по български език, казваше се Минувски, който беше завършил правни науки в Петербург преди революцията. Той също беше изключителен. Тогава русенските гимназии бяха на ниво.

В кадетския курс на Морското училище имаше звания „кадет“ и „старши кадет“. Ние бяхме последния кадетски корпус в училището, след това започнаха да приемат завършили гимназия. При нас командваха офицери, придобили военно образование преди

Девети септември. Това бяха различни хора. Те не бяха народни офицери, а офицерска каста. Знаеха си цената и следваха точно определен път, бяха много интелигентни, изключително коректни, перфектни. Не ни внушаваха никакви политически идеи, това беше изключено. Тогава и офицерските звания бяха различни. Завършилите Морското училище бяха т.н. „Мичман втори ранг“, с една чертичка и една малка звездичка. След 2 – 3 години те стават „Мичман първи ранг“, с една чертичка и две звездички. После стават „Лейтенант“, с една чертичка и три звездички. Това бяха старите звания.

Тогава кадетският корпус се помещаваше в казармите на Осми приморски полк. Тоалетните бяха навън и през зимата трябваше да се обличаме и отиваме до там, ако се наложи. Един от нашите кадети беше направил „голямата работа“ в класната стая, за да не излиза в студа навън. На другия ден командирът на ротата, мичман първи ранг Димитър Светославов Димитров, свика сбор на ротата. Впрочем ротният командир много рядко се явяваше пред строя. Обикновено ротата се ръководеше от взводните и помощник-взводните командири. Събитие беше ротният командир да се появи пред строя. По този начин се създаваше дистанция, т.е. „всяка жаба да си знае гъола“. И така, на сбора ротният командир започна разговор, който никога няма да забравя. Той каза: „Уважаеми кадети, когато вие постъпихте в Морското училище, аз се постарях да ви обясня най-подробно какво може да правите и какво не може да правите тук. Сега съм ви събрал да ви се извиня, задето не казах, че не може да вършите „големи работи“ в класната стая. Затова моля да бъда извинен“. Това беше целият разговор на ротния командир. Ето това беше манталитетът на тези умни професионалисти. Такива бяха тези офицери. Между тях имаше един взводен командир от „новите офицери“, няма да му споменавам името, който се тупаше в гърдите и казваше: „Знаете ли колко куршума има тука?“ Изтъкваше, че е бил партизанин. Това беше разговорът му пред строя. Ето каква разлика има между начин на мислене, категория на мислене и т.н. Но след време нещата започнаха да се променят. Престанаха високопарните декларации като кой „колко куршума има в гърдите“, нещата си тръгнаха по

нормалния път. Но това беше един преход, който даваше различни представи къде си, какви са били условията, начинът на мислене преди това. Все пак ние бяхме деца.

Имаше един колоритен офицер той беше командир на кадетския батальон. На лагер сме около езерото край Варна. Сутрин, като се строи батальонът, той козирува и поздравява: „Здравейте, кадети, от моя батальон“!

Ротен командир в кадетския курс ми беше кап. Ставрев. Той беше служил в германския подводен флот. След завършване на курса правим екскурзия с автобус из страната под негово ръководство. Отидохме във Велико Търново. Влизаме в един ресторант. По това време там се намираше девически клас от софийска гимназия. Той ни казва: „Аз ще се оправям с учителките, а вие с ученичките“. От нашите кадети имаше един, казваше се Герасимов, и на тази среща започва да танцува с някакво момиче. Тя мълчи, той мълчи, тя мълчи, той мълчи. И по едно време той се осмелил и запитал: „Слушай, ма, да те интересува нещо за морето“?

След завършване на кадетския курс в Морското училище стана известно, че 15 момчета от нас трябваше да заминат да учат в Ленинград. Тогава Началник на училището беше кап. I ранг Ангел Папазов. Той беше личност. Естествено той избра първите 15 души по успех, между които и моя милост. В началото на ноември 1951 г. получихме телеграма от Министерството на отбраната да се явим там за заминаване. Но когато това стана, се оказа, че 4 – 5 души не бяха тези, които първоначално трябваше да бъдат там, а други хора с протекции бяха изместили някои от заслужилите. Между впрочем, един от тези други беше толкова зле подготвен, че в Ленинград се чудеха по какъв параграф да го изключат, но така и не намериха параграфа. И след като завършихме, той стана адютант на министъра. Оказа се, че трябва да учим от 1951 до 1957 г. в най-престижното висше военноморско учебно заведение в СССР – Высшее военноморское инженерное училище имени Ф. Э. Дзержинского (по-нататък доц. Кюлджиев го нарича за по-кратко „Дзержинка“, Бел. съст.). Нашата българска група беше разпределена в 3 специалности: парасиловици (турбинисти) – 4 човека, корпусници – 5 човека и двигатели с вътрешно горене – 6

човека.

Ние бяхме изключително добре подготвени в кадетския курс на Морското училище. Спомням си, че когато постъпихме в Ленинградското военноморско училище, ни организираха някакви елементарни курсове по математика и физика. А ние вече бяхме учили диференциално и интегрално смятане. Лицето на кръга например го намирахме чрез интегриране на елементарни триъгълничета. И учителят от някаква руска гимназия, който ни водеше курса, не можеше да повярва откъде знаем тези неща. Веднага прекратиха курсовете и започнахме обучението. Мнението на руснаците беше, че ние едва ли не сме живели в джунглата, но то много бързо се промени

Нашият випуск от кадетския курс във Варна продължи в т.н. висш курс на Морското училище във Варна и беше произведен в офицерско звание през 1954 г. И ние, 15-те души, които бяхме вече в Ленинград, през 1954 г. също бяхме произведени офицери и от 1954 до 1957 г. бяхме курсанти в Ленинград с офицерско звание. Аз завърших там с отличие и т.н. „червена диплома“.

След дипломирането си се явихме при началника на отдел „Кадри“ на флота Трухчев, който пожела да знае кой къде желае да работи. Аз като русенец пожелах да служа в Дунавската флотилия. Молбата ми бе изпълнена и аз бях в Русе за 5 – 6 месеца в отряда за катерни тралчици, но след това ме назначиха като механик на базов миночистач във Варна и като такъв останах 2 години. Тогава двата базови миночистача от Варна бяха прехвърлени към базата в Бургас. През 1959 г., като отличник на випуска, бях назначен за преподавател в катедра „Техническа механика“ в Морското училище. Тогава преподавателите се назначаваха със заповед, а не се кандидатстваше с конкурси. Началник на катедрата, за мой голям късмет, беше кап. Папазов. Освен него в катедрата бяха постъпили вече Стоян Керемидчиев, Неделчо Великов и Емил Станчев. На мен възложиха да водя лекции от раздел „Статика“ на дисциплината „Теоретична механика“, а кап. Папазов водеше лекции по „Кинематика“ и „Динамика“. Освен това ми дадоха и лекциите по „Съпротивление на материалите“. За подготовка имах само един месец. Подготвих се денонощно,

бях само с една – две лекции пред курсантите. Тогава поех курсантите от 821 класно отделение. Като преподавател напреднах бързо. Само като отклонение ще кажа, че има щастливи случайности. В Ленинград по „Съпромат“ ни преподаваше една изключителна личност – Успенски Михаил Михалич. Оттам аз имам афинитет към математиката и съпроматата. По-късно от нашата катедра се отдели Керемидчиев в катедра „Технология“. И така, от 1959 до 1982 г. аз бях преподавател по дисциплината „Съпромат“ в Морското училище.

През 1969 г. кандидатствах за аспирант в Ленинградския корабостроителен институт, като конкурсният изпит беше в МЕИ – София. Заедно с мен на конкурс се яви и Трифон Пенков. Ръководител на задочната ми аспирантура беше проф. Павел Истомин, известен дизелист. Началник на тази катедра беше известният Ваншейдт, който беше написал учебник по дисциплината. През 1973 г. успешно защитих дисертацията си на тема „Якостно-деформационно изследване на колянови валове за късоходовите двигатели с вътрешно горене“. Дисертацията беше задочна, готвих я в България и по правило всяка година имах право за един месец да пътувам до Ленинград, за да сверя направеното с моя ръководител. Рецензенти бяха Калинин, известен преподавател в “Дзержинка”, а другият рецензент беше някакъв специалист от научно-изследователски институт. Негласно правило беше, че ако рецензиите от водещи учени са положителни, тогава дисертантът има 25 минути за защита. Моята защита беше само 19 минути.

Началникът на училището, който отвори вратите на науката в Морското училище, беше Дичо Узунов. Никога не съм бил в добри отношения с него, но не мога да си кривя душата, че той беше достоен човек със съответните кусури, които има всеки от нас. Мога да дам пример в това отношение. Аз бях задочен аспирант в Ленинградския корабостроителен институт по това време заедно с кап. Папазов, който беше във Военната академия в Ленинград. Дичо имаше навика да изслушва аспирантите, за да разбере как върви работата им. Аз току-що се бях върнал от Ленинград. Той ме среща в коридора и ми каза: „Кюлджиев, до-

бре дошъл”! Отговарям: „Добре заварил“. Заповядва ми: „Тръгни след мен“! Тръгвам след него, а той от време на време се обръща и ме пита: „Вървиш ли след мен?“ Отиде при Мето бръснаря, да се подстригва. Каза ми: „Седни“! След като се подстрига, трябваше да отидем в тила в района на столовата – той напред, аз след него. Като си свърши там работата, отидохме в централния корпус и влязохме в неговия кабинет. Седнахме и той каза: „Ха сега кажи, какво е твоето положение като аспирант“. Аз започвам да говоря общи приказки, защото човекът не е професионалист. Той каза: „По-подробно искам“. Почвам аз същото, но по-детайлизирано. „Но аз искам още по-подробно“, казва той. И аз му отговарям: „Вижте какво, другарю кап. I ранг, за да водим по-конкретен разговор с вас, трябва да извадя един бял лист, за да ви напиша някои формализирани изрази, за да се разберем и намерим общ език“. Той ме гледа така и отговаря: „Какво искаш да кажеш, че Началникът ти не разбира твоята наука?“ „Разбира се, че не я разбира“. „Стани, свободен си“. Обаче на другия ден нямаше злоба от негова страна. Това беше забравено и от моя страна. Е, такива бяха нашите отношения с него. Такъв един противоречив човек. Правим някакви походи някъде, на лагер сме. Той става сутрин и свири на кавал. Той е от Смолян. Беше достоен човек.

Дисертация разработих сравнително късно, когато бях вече на 41 години. Защо? Когато завърших “Дзержинка”, пожелахме заедно с Неделчо Великов да следваме аспирантура. Извика ни лично командващият флота и ни заяви: „Не ви стига, че шест години бяхте там, а искате още 4 години. Свободни сте”! Има и един интересен случай. Когато завършихме “Дзержинка”, министър на народната отбрана беше армейски генерал Петър Панчевски, който заповяда всичките 15 души да се явим в неговия кабинет в определен час. Пристигнахме там на деня точно в 10 часа и се наложи да чакаме до 2 часа след обяд. Отваря се вратата на министъра и ние един по един влизаме в кабинета му. Естествено, че някой трябваше да влезе последен, тъй като през тясната врата не е възможно всичките да влязат заедно. И когато и последният влезе, министърът се обърна към него с: „Ти защо закъсняваш, бе”? Ние, разбира се, мълчим. Заставаме всичките 15 души пред

неговото бюро. Разговорът беше такъв: „Да не си въобразявате, че като сте завършили в Съветския Съюз, кой знае какво се е случило. За квартири въпроси няма да поставяте. Свободни сте“! Две минути разговор с министъра на отбраната Петър Панчевски. Цял живот няма да го забравя. Коментарът е излишен.

След защита на дисертацията, доцентурата я получих сравнително бързо. Единият ми рецензент за доцентурата беше доц. Иван Кисьов, ръководител на катедра „Механика“ в МЕИ – София, а другият – доц. Петър Ганев от същата катедра. Доцент станах през 1976 – 77 г., тогава началник на катедрата все още беше кап. Папазов. А с него бяхме по едно и също време задочни аспиранти в Ленинград, аз в Корабостроителния институт, а той във Военната академия. И една подробност. Тогава съществуваше т.н. изпит от кандидатския минимум по съответната дисциплина пред съветска комисия, който изпит трябваше да се положи в Ленинград. Председателят на изпитната комисия във Военната академия беше някакъв военен, на когото не си спомням името. След завършване на изпита на кап. Папазов, той от името на комисията прави искане, неговото изложение на изпита да бъде включено като лекция във Военната академия. Дали това е прието, не ми е известно.

През 1982 г. по собствено желание напуснах Морското училище. Тогава бях изпълнил необходимите условия за демобилизация. Това беше голяма сензация, защото по същото време рапорт за напускане подаде и Александър Цанев от катедра „Електротехника“, също доцент. И тогава, Началникът на Морското училище, започна да ме увещава няколко пъти да не напускам, но аз бях категоричен. Причината за напускането ми беше именно Началникът Емил Станчев Евтимов. Той беше фелдфебел с офицерски пагони и непрекъснато се занимаваше със строевата крачка на курсантите – от плаца до столовата. И добре, че напуснах, защото ако бях останал, досега 10 пъти щеше да ме порази инфаркт. Разбрах защо Началникът толкова настойчиво ме е увещавал да остана. Напускането на училището едновременно от двама доценти от общо трима в Морското училище, бе прецедент. Тогава съществуваше кадрова комисия за военния флот и лично ген. Добри

Джуров присъстваше на нейните съвещания. Как Началникът на училището ще обясни факта с напускането на двамата доценти? Аз тогава казах на Началника: „На този съвет кажете каквото желаете най-лошо за мен, аз нямам нищо против“. После не съм се интересувал какво е казал, важното е, че на рапорта си получих разрешение. А след това постъпих като преподавател по съпромат в МЕИ – Варна, защото съм избран там като хабилитиран доцент. В Морското училище нямаше такъв съвет. В МЕИ работих 12 години като получавах много предложения от ръководството на института да кандидатствам за професура. Обаче, аз като знам какво значи това, че мен ще ме оценяват хора, които са на моето ниво, а не над него, а и познавайки колегите от София, реших да не кандидатствам. И струва ми се, че съм постъпил правилно.

Когато кандидатствах за доцент, имах 22 публикации главно в списания „Корабостроене“ и „Машиностроене“. Написал съм общо 5 учебника. Първите два бяха по „Съпротивление на материалите“ в Морското училище, първа и втора част. Третият беше самостоятелен учебник по съпромат. Четвъртият учебник беше в съавторство с други хора, като там участвах с разделите по „Съпромат“ и „Статика“. Когато отидох в МЕИ – Варна, написах и учебника „Строителна механика на химически машини и апарати“.

Преди известно време със съпругата ми чакаме пред един кабинет във Военна болница. При нас идва съвсем непознат млад човек и казва: „Искам да ви благодаря, кап. Кюлджиев, за лекциите, които съм слушал при вас“. Той е бил курсант в Морското училище. А в МЕИ – Варна потоците студенти бяха големи и след като се пенсионирах, около 24 май бивах заобикалян от мои бивши студенти в МЕИ. Те ме помнят, аз не си спомням всичките. Тези неща са много приятни.

И в заключение ще кажа, че бях особено щастлив от факта, че началник на катедрата в Морското училище беше кап. Цветан Папазов.

Д И П Л О М

С ОТЛИЧИЕМ К № 846340

Настоящий диплом выдан КОЛДЖИЕВ СТОЯН АТАНАСОВ в том, что он в 1951 году поступил в Высшее Военно-Морское Инженерное ордена Ленина Училище имени Ф.Е.Дзержинского и в 1957 году окончил полный курс названного Училища по специальности корабельные дизельные установки.

Решением Государственной экзаменационной комиссии от 27 апреля 1957 г. КОЛДЖИЕВ С.А. присвоена квалификация ИНЖЕНЕРА-МЕХАНИКА.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЭКЗАМЕНАЦИОННОЙ КОМИССИИ

/п/ не се чете

НАЧАЛЬНИК: /п/ не се чете

НАЧАЛЬНИК Уч.ОТДЕЛА : /п/ не се чете

Город Ленинград 1957 г.

Регистрационный № 5470

В Е Р Н О, НАЧАЛЬНИК НА ОТДЕЛЕНИЕ В УК - МНО
МАЙОР / п/ ХРИСТОВ

В Е Р Н О, ОФИЦЕР ПО КАДРОВИТЕ ВЪПРОСИ ПРИ НВМУ
КАП.ЛЕЙТ. *Николаев* / НИКОЛОВ /
31 декември 1959 год.

Диплома за завършване на Висшето инженерно военноморско училище „Е. Дзержински“, Ленинград

ПРИЛОЖЕНИЕ К ДИПЛОМУ № К-846340

Выписка из ведомости успеваемости

/Без диплома не действительна/

Тов. КИРИЛКИН СТОЯН А ТАНАСОВ за време пребывания в Высшем Военно-Морском Инженерном ордена Ленина Училище имени Ф.Э. Дзержинского сдал следующие дисциплины:

1. Основы марксизма-ленинизма	- отлично
2. Партилитрабста и основы воинского воспитания и ВМФ	- зачет
3. Политэкономика	- хорошо
4. Русский язык	- отлично
5. Высшая математика	- отлично
6. Физика	- отлично
7. Общая химия	- хорошо
8. Техническая химия	- отлично
9. Начертательная геометрия	- отлично
10. Черчение	- отлично
11. Теоретическая механика	- отлично
12. Сопротивление материалов	- отлично
13. Технология металлов	- отлично
14. Теория механизмов и машин и деталей машин	- отлично
15. Гидромеханика	- хорошо
16. Теоретические основы теплотехники	- отлично
17. Двигатели внутреннего сгорания	- отлично
18. Корабельные паровые механизмы	- хорошо
19. Корабельные вспомогательные механизмы	- отлично
20. Электротехника	- отлично
21. Электрооборудование кораблей	- отлично
22. Теория устройства корабля и управление п/л	- хорошо
23. Живучесть корабля	- отлично
24. Силовые установки корабля с ДВС и их боевое использование	- отлично
25. Тактика ВМФ	- хорошо
26. Боевые средства флота	- зачет
27. Основы морского дела	- отлично
28. История военно-морского искусства	- зачет
29. Общевойсковая подготовка	- зачет
30. Физическая подготовка	- зачет
31. П А З	

Выполнил дипломный проект на тему: Энергетическая установка малого корабля противолодочной обороны - Отлично.

НАЧАЛЬНИК УЧИЛИЩА /п/ не се чете
 НАЧАЛЬНИК ЗАКУЛЬЕТА /п/ не се чете
 гр. Ленинград 1957 год.
 Регистрационный № 5470

Приложение към дипломата – положени изпити

Като курсант във Висшето инженерно военноморско училище „Е. Держински“ в Ленинград – групова снимка

Като курсант във Висшето инженерно военноморско училище „Е. Держински“ в Ленинград – портретна снимка

Кап. I ранг доц. д-р инж. Христо Богданов – преподавател по различни технически дисциплини

*Кап. I ранг доц. д-р инж.
Христо Богданов, 1965 г.*

*Кап. I ранг доц. д-р инж.
Богданов по-късно*

Източник: Представен материал от кап. Христо Богданов

Роден съм през 1932 г. в с. Миромир, понастоящем квартал на курортния град Хисар. Родителите ми бяха единствената учителска двойка, която успя да се задържи повече от 30 години в това бедно село, да отгледа и изучи три деца и дори да си построи собствено жилище с мизерните учителски заплати.

По-голяма част от детството си съм прекарал в родното място на баща ми – сега град Мъглиж при баба и дядо и поради тази причина често казвам, че съм от Мъглиж.

Към морето и професията на моряк ме запали един от братята на майка ми – вуйчо Антон, който работеше и следваше икономика във Варна. Тъй като често трябваше да се укрива от полицията, подозираща го в антифашистка дейност в годините преди 9 септември 1944 г, той ни беше много чест гост. За моя радост вуйчо бе изключително увлекателен разказвач, а аз слушах със зяпнала уста неговите бивали и небивали истории за Варна, морето, чайките, вълните и т.н., макар че той едва ли се бе качвал дори на лодка. Така, че още от най-крехка детска възраст започнах да мечтая

за морската професия, а майка ми уши морско костюмче, с което много се гордеех.

Основното си образование получих в Миромир, Хисар и Мъглиж, като всяка година променях училищата (при родителите и при баба и дядо). Интересно беше, че противно на всякакви закони, аз започнах образованието си направо от втори клас. Причина за това беше липсата на бавачка въкъщи, поради което родителите ми бяха принудени да ме вземат със себе си в училищата, където преподаваха, за да не ме оставят сам въкъщи. Така че, още 6 годишен се научих да чета, пиша и смятам по-добре от редовните първокласници и по препоръка на един от училищните инспектори на 7-годишна възраст бях записан направо във втори клас. Спомням си дори една малко комична ситуация, при която баща ми, който преподаваше тогава във втори клас, ме вдигна на черната дъска, за да запиша някакъв текст и аз започнах да пиша като евреин от дясно на ляво. Тази грешка бе моментално коригирана с един удар по главата с пръчката, която всеки уважаващ себе си учител носеше като основен възпитателен атрибут.

И така, сменяйки ежегодно училища и учители завърших прогимназиалния 7 клас в Мъглиж като един от тримата пълни отличници на випуска.

След това цяла банда от свободни по дух калпазани от махалата в Мъглиж решихме да кандидатстваме в механотехникума в Казанлък. За голямо мое огорчение бях приет само аз, така, че трябваше да кажа на приятелите „Сбогом“ както и „Сбогом щастливо детство“! Завърших техникума като „първенец на випуска“ със скромната за такова звание оценка 5.04. Явно е, че тогавашните преподаватели не са давали щедро отличните оценки.

Когато трябваше да избирам висшето си образование, надделя детската ми мечта да стана моряк. И така, през лятото на 1950 г. няколко приятели от техникума се озовахме пред портала на Морското училище. Тогава за пръв път видях и морето. И тука отново останах разочарован, тъй като от групата само аз издържах приемните изпити.

Завърших тригодишния висш курс на морското училище през 1953 г., а след това се наложи да се явявам на още 10 допълнител-

ни изпита, за да добия специалността „инженер корабен механик”. За полагането на тези изпити Морското училище бе организирано специални подготвителни курсове с продължителност 6 месеца. За съжаление, аз не успях да се възползвам от тях и се готвих самостоятелно като едновременно изпълнявах и служебните си задължения. Това се отрази на крайните оценки в дипломата ми – „Отличен 5.50” от полаганите изпити през годините и „Отличен 6” от държавните изпити (тогава не се разработваха дипломни работи).

Началото на 50-те години бе отбелязано с обновяване и разрастване на търговския ни флот. Това наложи голяма част от нашия „Вапцаровски” випуск да бъде насочен към него. Моята най-голяма мечта беше да попадна в редовете му, но за добро или лошо тя не се осъществи, тъй като най-добрият ми приятел се беше влюбил в една красива ученичка и реши да се откаже от търговския флот, но успя да ме проагитира и аз да се откажа от мечтата си. И така попаднах в поделение 20230 – дивизион торпедни катери („бойният юмрук на флота” според политическата пропагандна машина на военния флот).

Първите си стъпки като механик на торпеден катер направих при един прекрасен командир – старши лейтенант Гуцанов (баща на днешния варненски политик). Нашият кораб беше най-старият в дивизиона, построен през 1943 г. с пожертвования на Одеските граждани в чест на рождения ден на Й. В. Сталин (това прочетох в тактическия формуляр на кораба). Службата на тези кораби не беше лека, но беше както се казва – „славна”. Бяхме все млади хора – най-младият от механиците на плавсъстава бях аз – на 21 години, а най-възрастният – на 29 години и към него се обръщаме с прозвището „дядо”. През първата година на службата ми се уволняваше 29 набор, което означава, че старшият ми моторист бе с 3 години по-възрастен от мен. В тесния „моторен отсек” едва се побираха три бързоходни бензинови машини по 1200 конски сили (американски „Пакард”). Първата ми задача бе да разгада плетеницата от тръбопроводи, разположени под плитовете на машинното отделение. Трябваше да ползвам знанията на мотористите, затова при всяка повреда по системите и дори при почистване на трюмовете се включвах в работата заедно с подчинените си мотористи. Трябва

да призная, че не всички колеги одобряваха този подход, но на мен той ми помогна да спечеля доверието на подчинените си и бързо да овладее непознатата ми до този момент „материална част“.

Годините във военния флот се изнизаха неусетно. Аз се ожених, през 1957 г. ми се роди първия син Георги. В същото време положението между Израел и останалия арабски свят бе отново тревожно, а това означаваше, че бойният флот трябваше да се пребазира далеч от Варна. За нашия дивизион това беше Балчик. Така, че аз успях да взема от болницата първородното си чедо и на другия ден да отплавам с кораба към „по-сигурното“ местоположение. Върнахме се след 3 месеца и дотогава неугледната червена муцунка, която ме бе разочаровала отначало, се бе оформила като що-годе прилично бебче.

В служебната йерархия израствах нормално, което ще рече механик на кораб, на звено, на отряд и когато се очертаваше следващото стъпало, аз подадох рапорт за уволнение. След 10 години корабна служба имах самочувствието, че съм натрупал достатъчно практически опит и бих могъл да кандидатствам за преподавател в катедра „Корабни силови уредби“ (КСУ) в Морското училище. Но като алтернатива предложих на кадровиците на флота да приемат рапорта ми за уволнение. Тази стъпка се оказа успешна и през есента на 1963 г. се озовах в ВНВМУ „Н.Й.Вапцаров“ като завеждащ кабинетите в катедра КСУ. В катедрата под ръководството на кап. I ранг Атанас Вълчев получих възможност да преподавам такава основна дисциплина като „Техническа термодинамика“, която се явява теоретична основа на всички дисциплини, които съм водил след това.

Считам, че едно от основните ми достижения в катедрата е активното ми участие в създаване на съвременна учебно материална база по дисциплината „Корабни двигатели с вътрешно горене“ (КДВГ)

Наред с учебната работа в катедрата съм ръковолил и обучил около 200 дипломанти.

Паралелно с преподавателската работа успях да напиша учебници по „Топлопренасяне“ и „Експлоатация на корабни силови уредби“.

В рамките на 20 годишното си пребиваване в катедрата успях да защита кандидатска дисертация, да получа доцентско звание и да взема правоспособност „Корабен механик I-ва степен”. С последното страшно се гордеех, тъй като бях първият преподавател, който успя да преодолее консервативността на командването на флота и на училището. Началниците ни се страхуваха, че докоснали се до обаянието на търговското корабоплаване, ние, военните моряци, ще имаме алтернативата да се освободим от веригите на военната служба и да се пръснем като волни птички по световните морета и океани. Така или иначе с известен риск и комбинативност от моя страна тайно и без знанието на началството, успях да се сдобия с документи от военния архив във Велико Търново, че имам 10-годишен стаж като корабен механик във военния флот. Това ми даваше възможност да работя като 2-ри механик в гражданския флот и след 6-месечен стаж да се явя на изпит за главен механик. Желанието и упорството ми се увенчаха с успех и едно прекрасно лято бях назначен като трети механик на българо-етиопския кораб „Еритрея”, по-късно прекръстен на „Карлово”, с който превозвахме животни в държавите около Средиземно море. Така, използвайки летните ваканции и ръководството на курсантски стаж на корабите на БМФ, плавайки едновременно и на длъжности механик 4-та, 3-та, 2-ра степен, успях да събера необходимия стаж за механик 1-ва степен. Разбира се, първият опит да се явя на изпита завърши с катастрофа – скъсах ме на английски език, тъй като никога не го бях изучавал. След 1 година самостоятелно зубрене се явих на поправителна сесия. Плаването като главен механик на корабите от Паракорпуса ми позволяваше паралелно с това да вземам на кораба големи групи курсанти, които трябваше да натрупат необходимия корабен стаж (тогава още нямаше подходящ учебен кораб). Това съчетаване на задълженията повишаваше натоварването ми, но за сметка на това курсантите получаваха наистина полезна практическа подготовка. Стигало се е до ситуации, при които съм разчитал повече на курсантите отколкото на щатния екипаж при организиране на вахтите и работата в машинното отделение.

През 1981 г. бях уволнен от военния флот (с офицерско зва-

ние „капитан първи ранг“), като наказание заради „греха“, че не съм докладвал на специалните служби за гостуването на първа братовчедка на съпругата ми от Скопие. Тя, горката, бе дошла в България с трите си невръстни деца, просто да ги понахрани, тъй като тогава ситуацията в Македония беше много тежка.

След този случай останах като цивилен преподавател в катедра КСУ, но бях сериозно обиден, заради проявеното недоверие към мен и семейството на съпругата ми, това бяха изключително честни и трудолюбиви хора – бежанци от гръцка Македония.

Един от сериозните етапи на работата ми в Морското училище беше практическото обучение на курсантските групи на закупения от Полша учебен кораб „Н. Й. Вапцаров“. Едновременното обучение на две големи групи курсанти (навигатори и механици) беше изключително трудна задача. Тя беше възложена на мен от Началника на училището, контраадмирал Емил Станчев („Валяка“ както го наричаха курсантите). Мисля, че с тази задача се справихме успешно, за което бях благодарен на колегите от техническите катедри. Създадената от началото организация на практиката се запази непокътната до бракуването на кораба.

С носталгия си спомням и летата, през които представители на Морското училище се явяваха на състезания по гребане и ветроходство с офицерски отбор, който за разлика от курсантските отбори беше фаворит и заплаха за всички участници. Ръководител на гребната част беше кап. I ранг Конда Душков, а за ветроходството отговарях аз. Не мога да твърдя, че съм бил ас по ветроходство, но все пак зад гърба си имах една републиканска титла на „Пират“ и няколко други на местно ниво. Така, че бях като едноок сред слепците в сравнение с останалите офицери от флота. За сметка на това пък съдийските комисии жестоко ни режеха, тъй като не можеха да приемат, че в училището може да има по-добри ветроходци от „истинските“ корабни офицери.

След 1983 г. преминах на работа в Българския морски квалификационен център (БМКЦ) – Варна, където около 8 години бях ръководител на катедра „Кораби машини и механизми“ (КММ).

От 1993 г. съм работил по граждански договори с „Морска администрация“ – Варна като редовен, а впоследствие и като

хонорован преподавател в катедра КММ както и в Центъра за подготовка на механици на Технически университет – Варна. В университета написах съвместен учебник с доц. д-р инж. Христо Пировски: „Изпитване на корабни енергетични уредби”.

Научните ми интереси са в областта на експлоатацията и диагностиката на корабните дизелови енергетични уредби.

Преподавателският ми стаж възлиза на над 55 години. В този период съм преподавал на различни места следните дисциплини:

1. В Морското училище по дисциплините, „Корабни силови уредби” за навигатори, „Техническа термодинамика и топлопренасяне”, „Корабни двигатели с вътрешно горене” (КДВГ) – разделите теория, конструкция и динамика; „Експлоатация на корабни силови уредби” (По тази дисциплина съм написал и учебник).

2. В БМКЦ – подобна тематика на различните видове курсове, а също и конвенциите по безопасност на корабоплаването и опазване на околната среда както и курсове за обучение на симулатора по управление на машинната команда.

3. В Техническия университет – Варна дисциплините „Корабни машини и механизми” – за електромеханици, „Опазване на околната среда”, „Корабни парни котли”, „Корабни хидравлични машини”, „Изпитване на корабни енергетични уредби” (ИКЕУ).

По време на работата в университета съм обучил и ръководил повече от 40 дипломанти.

За нуждите на дисциплината ИКЕУ съм написал в съавторство и електронен учебник за заочно обучение.

Голям дял от преподавателската ми дейност представлява използването на симулаторите на корабните енергетични уредби. Първият симулатор на фирмата „Норконтрол” постъпи в училището по случай неговата 100-годишнина през 1981 г. Оттогава проявявам голям интерес към тези „умни машини”, защото те предоставят неограничени възможности за обучението на студентите и корабните механици. До този момент съм се запознал с възможностите на вече 5-то поколение на тези симулатори, понастоящем разработвани от фирмата „Кьонсберг”.

Благодарение на съдействието на Параконструкция БМФ ми бе дадена възможност да участвам с доклад на международен форум,

организиран от посочената фирма на страните, притежаващи тези симулатори в гр.Нант, Франция. В доклада представях допълнителните аспекти, където биха могли да се използват симулаторите за нуждите на обучението както на студенти, така и на опитни действащи корабни механици. Различният поглед по отношение приложението на симулаторите може би впечатли аудиторията и по предложение на холандските представители бях избран в специално създадена група, свързана с по-пълноценното използване на симулаторите.

Основните ми усилия при работата със студенти и действащи механици са били насочени изключително към практическото използване на теоретичните знания в експлоатацията на корабния пропульсивен комплекс, като например: оценка на съответствието между двигателя, винта и корпуса на кораба; избор на работен режим на главния двигател при различни условия на плаване; оценка на икономичността, топлинната и механична напрегнатост на главния двигател под влияние на различните видове повреди и настройки на механизмите и системите му и т.н.

В заключение мога да кажа, че съм щастлив човек, защото цял живот съм вършил това, което е удовлетворявало моите интереси и духовни потребности.

Инж. Валентин Петранов, випуск 1976 – 1981г. на Морското училище

Източник: Представен материал от г-н Петранов

Познанството ми с кап. I ранг доц. инж. Христо Богданов е по две линии: 1. В рамките на семейно приятелство с мои роднини и 2. Като наш преподавател по дисциплината „Корабни силови уредби“ в Морското училище.

За нас като курсанти в училището и като морски специалисти, той е една емблематична фигура поради петенциала, с който ни зареждаше като човек на пагона, преподавател и човек. Той се отличава с открит характер, настроен е позитивно и предразполага обучаемите да се фокусират и осмислят докрай засегнатите теми

за изучаване. Притежава способността да изисква от нас и гради професионални качества като краен резултат.

И до ден днешен ние помним неговата линия на излагане на учебния материал:

- Увод под формата на кратка история на разглежданата тема.
- Причини за изучаване на тази тематика.
- Основни направления на темата, засягащи ни като морски инженери.
- Практическо значение на изучаваната тема.
- Често срещани проблеми в практиката и прагматичното им решаване.
- Посочване на справочна литература по темата.
- Указване на новите тенденции и състояние на проблема в България.
- Заключение.
- Въпроси от страна на обучаемите.

В неговите часове имаше ведра атмосфера, той умееше да балансира натоварването с краткотрайна отмора, когато правеше шеговити отклонения или разказваше забавни епизоди от богатата си морска практика. Основна цел в неговото обучение беше да ни научи последователно и логично да мислим като високо отговорни професионалисти, които знаят какво искат и каква е поставената цел, способни да решават всеки проблем, както и да представят достойно Морското училище в България и по света.

И не на последно място наред с обучението по учебния план, той ни учеше и възпитаваше да бъдем достойни личности, да бъдем човечи.

Дора Благова, преподавател по английски език

Източник: Представен писмен материал от г-жа Благова

За периода 1976-84 г. работих като преподавател по английски език предимно на механици във ВНВМУ „Никола Вапцаров“ – Варна. В момента съм преподавател в Нов български университет – София. Бих желала да споделя своите впечатления и чувства от

работата ми в Морското училище, свързани с кап. I ранг доц. д-р инж. Христо Богданов. Познавам го като отзивчив колега, изключително добър специалист и прекрасен преподавател.

Тогава преподавах на механици, а за тях нямаше подходящ специализиран учебник по английски език и изпитвах големи затруднения с терминологията и намирането на конкретен текстови материал по техническите теми. Обърнах се за помощ към колегите, които преподаваха специалните предмети на механици. Всички ми помагаха, но кап. Богданов се зае и със задачата да ми бъде консултант при създаване на учебник по английски език за корабни механици. Съвместната ни работа беше изключително ползотворна, защото той първо, обясняваше на мен много от специфичните въпроси по дисциплината „Корабни машини и механизми“, второ, подготви на български език прости смислени обяснения, които преведох, така че да служат като учебни текстове по английски език, съдържащи основната терминология, която курсантите трябва да усвоят. Освен това той ми помогна и при подбора на оригинални текстове за съответната техническа тематика, прегледа всички упражнения, които бях подготвила към текстовете, за да се увери, че използваните изречения са правилни в технически смисъл.

В резултат на съвместните ни усилия се получи много добър и полезен учебник, използван години наред за обучение на курсантите-механици и плаващи корабни механици. Изключително съм благодарна на кап. Богданов за това, че успя да вникне в спецификата на преподаване на специализиран чужд език и да помогне за разработване на съответни материали за корабни механици. Само един действително отличен професионалист би могъл да сведе обширните си знания до подходящия минимум, без това да наруши качеството на съдържанието.

БЛАГОДАРНОСТИ

Този сборник беше създаден благодарение на активното сътрудничество и авторство на всички живи преподаватели от Морското училище, включени в сборника, които се съгласиха да дадат интервюта или представиха писмени материали за себе си, а именно: доц. д-р Вяра Петкова, инж. Снежина Проданова (Станоева), Георги Георгиев, Иван Ралчев, кап. I ранг доц. инж. Коста Керемидчиев, кап. I ранг доц. инж. Костадин Янков, кап. I ранг доц. д-р инж. Кръстю Малчев, кап. I ранг доц. д-р инж. Стоян Кюлджиев и кап. I ранг доц. д-р инж. Христо Богданов.

За участие в сборника откликнаха и бивши колеги на преподавателите (починали и наши съвременници), техни близки и бивши курсанти от Морското училище. За доц. д-р Вяра Петкова отзиви представиха: доц. д-р Соня Тончева – ръководител на катедра „Чужди езици“ в Морското училище, доц. д-р Диана Железова-Миндизова – ръководител на катедрата по филологически науки, филиал Силистра при Русенски университет „Ангел Кънчев“ както и випускниците от Морското училище кап. Петър Тухчиев, к.д.п. Любомир Стойчев, к.д.п. Атанас Атанасов, к.д.п. Стефан Минков и к.д.п. Костадин Патранесков. Много полезен със запазени архивни данни, документи и спомени беше племенника на кап. I ранг инж. Йордан Пращинков – инж. Димитър Пращинков. Информация представи и инж. Михаил Грамчев, синът на преподавателя по математика майор Христо Грамчев. Спомени за него получихме и от преподавателя по математика Георги Георгиев, който също е включен в сборника. За проф. Симеон Симеонов със спомени участва проф. д.т.н. инж. Васил Апостолов (починал в края на 2017 г.), доц. д-р инж. Любен Иванов и инж. Здравко Станчев, чието кариерно развитие бе силно повлияно от професора. За кап. I ранг доц. д-р инж. Христо Богданов с отзиви

участваха инж. Валентин Петранов, випускник на Морското училище и преподавателката по английски език Дора Благова. Като свързващо звено между съставителя на сборника и близки на някои от преподавателите послужи Мари Барасатян, завеждаща кабинет „Машинно чертане“ в катедра „Техническа механика“ на Морското училище. Помощ за издирване на архивна информация от Централния военноисторически архив във Велико Търново оказа кап. I ранг инж. Кънчо Бонев. Сътрудниците на тази институция бяха любезни да предоставят наличните данни за някои преподаватели. Инж. Здравко Станчев беше полезен с мнение по цялостния материал на сборника, за който даде препоръки и предложи корекции. Началникът на Морското училище флотилен адмирал проф. д.в.н. Боян Медникаров уважи инициативата на сборника като представи подходящо предисловие в началото на изложението. Принос за текста на предисловието има кап. I ранг доц. д-р инж. Пейчо Калоянчев.

На всички гореспоменати съставителят на сборника изказва гореща благодарност за отзивчивостта и оказаното съдействие!

Освен това специална признателност отдаваме и на основния спонсор за издаване на сборника – фирмата Steelimpex Ltd., Варна!

Съставителят

Курсантите и студентите винаги са били част от мен. Първите класни отделения, на които преподавах бяха 101, 102, 103 и 111, а те са като първата любов, която никога не се забравя, за тях винаги си спомням с усмивка.

Доц. д-р Вяра Петкова

Колкото и либерален да беше казарменият режим, особено за старшите курсанти, сивото и дребнавото, както във всяка казарма, си беше сиво! И нашата връзка с цивилизацията бяха часовете по английски с госпожа Вяра Петкова! Е, кажете ми как да не я обичам!

*К.д.п. Костадин Патранесков –
випуск 1963 – 1968 г.
на Морското училище*

Кап. I ранг инж. Йордан Пращинков беше извънредно трудолюбив, скром и почтен, дисциплиниран, вискателен и принципен, но добър човек. Обичаше да се шегува с курсантите и настояваше да търсим истината и логиката, която се крие зад сложните инженерни разчети, с цел да свързваме теорията с практиката. Безкрайно съм благодарен на шанса да бъда близо до него и да се уча от него.

*Инж. Димитър Пращинков,
випуск 1962 – 1967 г.
на Морското училище*

Преди известно време със съпругата ми чакаме пред един кабинет във Военна болница. При нас идва съвсем непознат млад човек и казва: „Искам да ви благодаря, кап. Кюлджиев, за лекциите, които съм слушал при вас“.

*Кап. I ранг доц.
д-р инж. Стоян Кюлджиев*

Грамчев много обичаше курсантите. Беше обърнат със сърцето си към тях. И те го обичаха. Неговите лекции бяха много издържани: прецизни, без излишни думи и неясни пропуски.

*Георги Георгиев, преподавател
по математика в Морското училище*

За нас като курсанти в училището и морски специалисти кап. I ранг доц. д-р инж. Христо Богданов е една емблематична фигура поради потенциала, с който ни зареждаше като човек на пагона, преподавател и човек. Той се отличава с открит характер, настроен е позитивно и предразполага обучаемите да се фокусират и осмислят докрай засегнатите теми за изучаване.

*Инж. Валентин Петранов,
випуск 1976 – 1981 г.
на Морското училище*